

ce dă o reducere a oxidului de metal și se obține metalul, care curge pe la partea interioară.

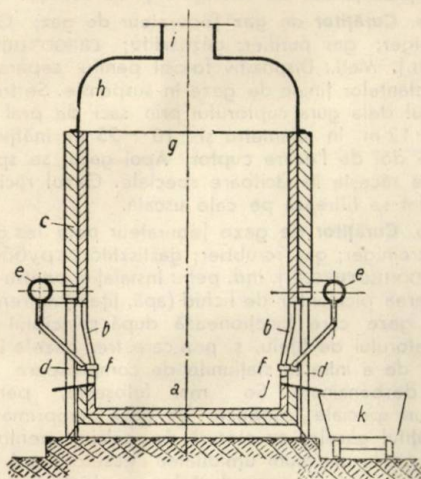

Fig. 375. Cuptor Water-Jacket pentru plumb.

a) creuzet; b) cămașă circulară de apă de răcire, cu pereți dublu de tablă; c) perete de cărămidă obișnuită; d) stâlpi de susținere; e) conductă de aer; f) guri de aer; g) gură de încărcare; h) pânză de legătură, cu conductă de evacuare, de tablă; i) conductă de evacuare pentru condensat; j) conductă de evacuare pentru condensat; k) avântcreuzet.

1. Cuptoraș

[ouvrier de fourneau; Ofenarbeiter; furnace man; furnace hand; kemence munkás; рабочий у печи, доменный рабочий]: Muncitor care lucrează la cuptor.

2. Cuptorul

unei găuri de mină. Mine: Porțiunea din gaura de mină ocupată de coloana de explozivi. V. sub Gaură de mină.

3. Cuptorului,

dispozitivul de închidere al ~ înalt [fermeture de gueulard; Gichtverschluss; throat stop-a) creuzet; b) etalaj; c) gură de evacuare a fontei; d) gură de evacuare a fontei; e) gură de aer; f) vizor; g) conductă de aer; h) cuvă; i) carcasă metalică; j) căptușeală de cărămidă refractară; k) căptușeală de cărămidă aluminosă, având în exterior cărămidă obișnuită; l) manta de tablă; m) jghiab pentru evacuat fonta; n) jghiab pentru scurs sgura; o) canale de răcire cu apă; p) soclu de beton; r) fundație de beton; s) placă din cărămidă refractară.

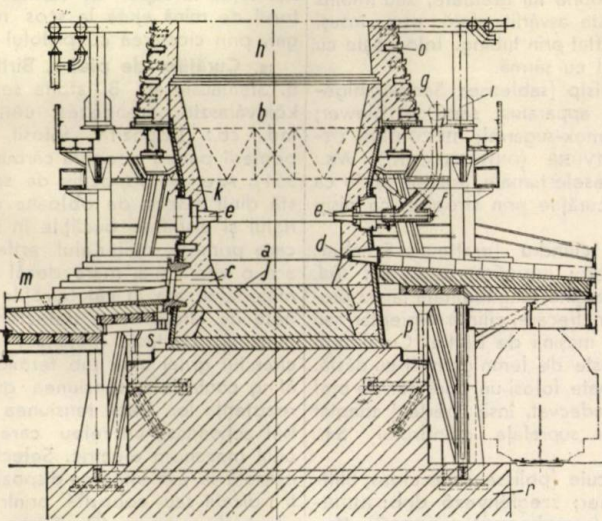

Fig. 376. Fundația cuptorului înalt.

a) creuzet; b) etalaj; c) gură de evacuare a fontei; d) gură de evacuare a fontei; e) gură de aer; f) vizor; g) conductă de aer; h) cuvă; i) carcasă metalică; j) căptușeală de cărămidă refractară; k) căptușeală de cărămidă aluminosă, având în exterior cărămidă obișnuită; l) manta de tablă; m) jghiab pentru evacuat fonta; n) jghiab pentru scurs sgura; o) canale de răcire cu apă; p) soclu de beton; r) fundație de beton; s) placă din cărămidă refractară.

neral; dintr'un clopot cu închidere cu apă, în care se adună gazele din cuptorul înalt și sunt apoi conduse, prin țevi speciale, la uzina de gaz. Tot prin acest dispozitiv se introduce cutia de alimentare.

4. **Cuptorului, fundația ~ înalt** [fondation de haut fourneau; Hochofenfundament; blast furnace foundation; kohó alap; фундамент доменной печи]: Fundația de beton a cuptorului înalt, sprijinită în pământ (fig. 376) Pe ea se reazemă atât construcția propriu zisă a cuptorului, cât și carcasa de fier care ancorează și susține platformele de serviciu din jurul și de deasupra cuptorului.

5. **Curara** [curare; Curare; curare; kurara méreg; курапе (южноамериканский яд)]. Farm.: Extract apos uscat, cu aspect rezinoid, extras din scoarța diverselor specii de strychnos. E o masă brună, cu gust amar, solubilă în apă fierbinte, puțin solubilă în alcool. E rar întrebuințată în terapie, ca paralizant al terminațiilor periferice ale nervilor motori ai mușchilor striati. Conține principiul activ curarina, alcaloid: $C_{19}H_{26}N_2O$, care se prezintă în prisme incolore, cu gust amar, solubile în apă și în alcool, insolubile în eter. E foarte toxică. Sin. Venenum americanum.

6. **Curarină.** V. sub Curara.

7. **Curățire** [nettoyage, séparation des impuretés; Reinigung; cleaning; tisztítás; очистка зерна]. Agr.: Operațiunea de separare a cerealelor de corpurile străine pe cari le conțin, cu ajutorul mașinilor curățitoare aspiratoare.

8. Curățire

[nettoyage; Reinigung; cleaning; tisztítás; чистка, полировка]. Tehn.: Operațiune de îndepărtare a depunerilor și a părților nefolositoare de pe o piesă de mașină, dintr'o instalație, dintr'o masă de materiale, etc.

Exemple: Curățirea pieselor turnate cu dalta, cu polisorul sau prin sabla; curățirea suprafețelor metalice înainte de un tratament termic sau înainte de sudare; curățirea rușinii de pe suprafața unei piese metalice; curățirea sârmei trase prin

decapare; curățirea de gangă a minereurilor, prin procedee termice, chimice sau mecanice; curățirea de scorii superficiale a țagelilor înainte de laminare; curățirea mașinilor unelte de deseuri produse prin aşchiere, curățirea pieselor de reziduuri de ungere, după demontare; curățirea pietrei depuse pe pereții unei căldări de abur prin desincrustante sau cu diferite unelte; curățirea de arsuri a unei piese forjate; curățirea apei prin decantare și filtrare; curățirea aerului, de praf, în instalații de condiționare, etc.

1. **Curățirea focului.** V. Focului, curățirea ~.

2. **Curățitoare - aspiratoare** [nettoyeur-aspirateur; Aspirationsreinigungsmaschine; receiving and milling separator; szítás gabonatisztító; зерноочистительная машина с аспиратором]. Agr.: Mașină care servește la separarea cerealelor de corpurile străine pe cari le conțin, cu ajutorul unui sistem de site oscilante, într'un curent de aer aspirat.

3. **Curățitor** [nettoyeur; Reiniger; cleaner; csomósztető; очиститель]. Ind. text.: Piesă la mașinile de tricotat și la mașinile de țevuit din țesătorie, care elimină nodurile și scamele aderente la fire.

4. **Curățitor automat de parafină** [déparaffineur automatique; automatischer Paraffinschaber; automatic paraffin scraper; önműködő parafintisztító; автоматическая чищалка, скребок парафина]. Mine: Aparat compus dintr'o tijă metalică cu palete laterale. Coboară în sondă, prin tubing, prin propria lui greutate, sau împins în jos prin gaze. Este asvârlit afară prin însuși curentul de țifeiu liftat prin tubing. Înlocuște cu succes deparafinorul cu sârmă.

5. **Curățitor cu nisip** [sableuse; Sandstrahlgebläse; sand blast apparatus, sand jet blower; öntvénytisztítás homok-sugárral; песочная струйная воздуходувка (очиститель)]. Mș.: Instalație în care piesele turnate, așezate într'o cameră închisă, sunt curățite prin stropire cu nisip sub presiune.

6. **Curățitor de cilindru** [gratteur; Schaber; scraper; hengervakaró; скребок, шабер]. Ind. hârt.: Riglă cu o margine longitudinală tăiată piezis, care curăță, prin frecare, cilindrul-pieptar sau orice alt cilindru al mașinii de hârtie. Curățitorul cilindrilor pieptar este de lemn garnisit cu păsle. La alți cilindri se poate folosi un curățitor de oțel sau de alt material adecvat, însă perfect adaptat pentru a nu zgâria suprafața cilindrului. Sin. Răzuitor, Șabăr.

7. **Curățitor de cuie** [polisseur de clous; Stiftputzerei; nail polisher; szegfényező dob; аппарат для очистки (шлифовки) гвоздей]. Mș.: Aparat format dintr'o tobă, în care se pun cuiele în rumeguș de lemn, și se curăță prin frecarea provocată prin rotirea tobei.

8. **Curățitor de funingine** [soufflet de suie; Russbläser; soot blower; koromfúvó; продувка сажки, копоти]. Mș.: Aparat în formă de țevă, pentru suflarea cu aer comprimat a țevilor de fum și a suprafeței exterioare a țevilor fierbă-

toare dintr'o căldare de abur. Servește pentru curățirea țevilor de funingine și de cenușă.

9. **Curățitor de gaz** [épurateur de gaz; Gasreiniger; gas purifier; gázisztító; газоочиститель]. Metl.: Dispozitiv folosit pentru separarea substanțelor ținute de gaze în suspensie. Se trece gazul dela gura cuptorului prin saci de praf de 6...12 m în diametru și 10...25 m înălțime, câte doi de fiecare cuptor. Apoi gazul se spală și se răcește în răcitoare speciale. Gazul răcit și spălat se filtrează pe cale uscată.

10. **Curățitor de gaze** [épurateur pour les gaz; Gazreiniger; gas scrubber; gázisztító; скруббер, газоочиститель]. Ind. petr.: Instalație pentru separarea picăturilor de lichid (apă, țifeiu) antrenate de gaze care funcționează după principiul separatorului de țifeiu, și prin care trec gazele înainte de a intra în stațiunile de compresoare sau de desbenzinare. Se mai folosește, pentru cazuri speciale (conducte de gaze compimate), curățitul gazelor cu clorură de calciu, pentru a reduce la minimum umiditatea gazelor, cari pot provoca obturarea conductelor cu gheața formată din vaporii de apă antrenați de hidrocarburile cari constituie gazele.

11. **Curățitor de mină** [curette; Raumlöffel, Löffelräumer, Krätzer; scraper, cleaner, raker, paddle-staff; robbantólyúktisztító kanal; скрепер, скребок]. Mine: Unealtă ajutătoare folosită la făcut găurile de mină, formată dintr'o vergea de fier lătită la capăt în formă de lingură. Curățitorul de mină ajută la scos materialul desăgărat, prin ciocnirea cu pistolul de mână.

12. **Curățitor de pietre**, Birtley [épierreur B.; B. Steinausleser; B. stone separator; B. — féle kökválasztó berendezés; сепаратор камней]. Ind. cb.: Dispozitiv folosit în industria carbonieră pentru a separa cărbunele de șisturi (fig. 351). Are: un dispozitiv de separație, care constă dintr'o serie de obloane cari primesc materialul și distribuie bucățile în șiruri; un dispozitiv care primește materialul astfel aranjat, dar care are o viteză mai mare decât viteza cu care vine materialul, așa în cât bucățile sunt distanțate unele de altele — și detectorul, care se compune din contacte metalice, elastice, legate la circuitul grilei unui tub termionic. Când bucățile ating contactele, tensiunea grilei variază după rezistența lor. Dacă tensiunea este suficientă, tubul acționează un releu care închide circuitul unui mecanism electric. Selectorul este o placă, așezată la extremitatea dispozitivului, care poate fi ridicată sau coborâtă printr'un electromagnet situat deasupra ei. Dacă trece o bucată de cărbune, placa rămâne nemiscată. Dacă trece o bucată de steril, placa se deplasează și antrenează bucată în afara circuitului.

Dispozițiunile utilizate actualmente în practică permit tratarea produselor de calibre cuprinse între 50 și 500 mm. Cantitatea materialului de tratat determină numărul și dimensiunile canalelor cu obloane prin care materialul circulă.

În forma sa cea mai simplă, dispozitivul selecționează materialul în două clase: șisturile și cărbunele. Cum acțiunea mecanismului nu depinde de densitatea produselor, se pot realiza separări mai complexe, ca aceia a mixtelor sau a cărbunelui după diferite calități.

ciocanul de mână, sau dalta acționată prin ciocanul pneumatic, etc.; curățitor de locomotivă care curăță diferitele piese ale locomotivelor; etc.

4. **Curățitorie de cereale** [installation de nettoyage pour céréales; Reinigungsanlage für Getreide; cleaning installation for cereals; gabona-

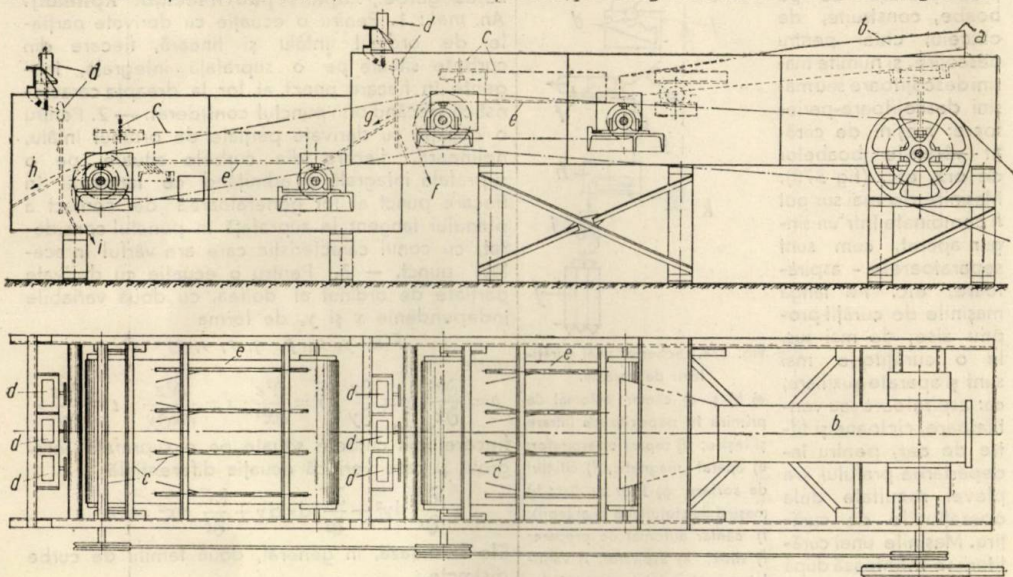

Fig. 377. Schema curățitorului de pietre Birtley, în două etaje.

a) alimentarea curățitorului; b) distribuitor; c) detector; d) separator-selector; e) transportor-distanțator; f) evacuarea șisturilor; g) cărbune + steril; h) evacuarea cărbunelui; i) evacuarea sterilului.

1. **Curățitor electric** [épurateur électrique; elektrischer Gasreiniger; electric gas purifier; villamos gáztisztító; электрический газоочиститель]. Ind. chim. sp.: Vas în care se face curățirea gazelor de bioxid de sulf, la prepararea acidului sulfuric. Gazele trec printr-o serie de site metalice între cari se găsesc sârme de oțel prin cari circulă un curent electric sub înaltă tensiune: 38 000 ... 40 000 V. În aceste vase, gazele se curăță de arsenul, de plumbul și de zincul pe cari le conțin, și cari rămân sub forma de „praf de plumb”.

2. **Curățitor** [vidangeur; Ausräumer; mine cleaner; kisegítő bányamunkás; уборщик]. Mine: Muncitor minier necalificat, de obicei începător, însărcinat cu lucrări de curățenie, ca aducerea apei, curățitul lămpilor, și cu alte lucrări mărunte de ajutor pentru minier.

3. **Curățitor** [nettoyeur; Reiniger; cleaner; tisztítómunkás; чистильщик]. Tehn: Lucrător care are misiunea de a executa o lucrare de curățire. Exemple: curățitor de lingouri, care curăță lingourile de bavuri și taie capul pierdut cu fresa mecanică; curățitor de șgură, care curăță șgura din oalele de turnat sau din cuptoare (cubilou, cuptoare înalte, etc.) folosind dalta, ciocanul, etc.; curățitor de piese turnate, care curăță de bavuri piesele turnate folosind dalta și

tisztító berendezés; зерноочистительная установка]. Mș.: Instalație mecanică alcătuită din unul sau din mai multe aparate sau mașini, cu ajutorul cărora se execută operațiuni pentru curățirea cerealelor. Astfel de instalații se găsesc la magazii de cereale sau de silozuri, la mori sau la fabrici de bere, etc. La un curățitor se deosebesc: mașini pentru îndepărtarea corpurilor neaderente la granule (pământ, grăunțe străine, pietricele, bucățele de fier, etc.), și mașini pentru îndepărtarea corpurilor aderențe la granule, ca: praf, coaja grăunțelor, vârfurile boabelor de orz, etc. Din prima categorie fac parte separatoarele, cari sunt echipate cu site de cernut pentru îndepărtarea boabelor străine; aspiratoarele, cari separă după greutate, cu ajutorul unui curent de aer și al unui ciclon, care e folosit pentru îndepărtarea prafului mare sau a pământului neaderent la granule; trioarele, pentru scoaterea neghinei sau a altor boabe rotunde, sau pentru a separa boabele scurte de cele lungi, de exemplu pentru a separa orzul de secară, sau grâul de orz și de secară, etc. [există trioare cu baterii de cilindri triori, trioare cu discuri (tip Carter), sau trioare spirale sau elicoidale pentru debite mici]; aparatele magnetice, pentru scos bucățelele de fier; mașinile de sortat, pentru separarea boabelor după grosime, sortând pe calități

o aceeași specie (grâu, orz, etc.), și îndepărtând, totodată, boabele străine care au rămas dela mașina de treierat și dela separator și trior; perietori, pentru curățirea prafului de pe boabe, construite, de obicei, chiar pentru descojire, și numite mașini descojitoare sau mașini descojitoare-perietoare; mașini de curățit vârfurile boabelor de orz, etc. (fig. 378). Mașinile de mai sus pot fi combinate într'un singur aparat, cum sunt separatoarele - aspiratoare, etc. Pe lângă mașinile de curățit propriu zise, de mai sus, la o curățitoare mai sunt și aparate auxiliare, ca: aspiratoare sau ventilatoare, cicloane și filtre de aer, pentru îndepărtarea prafului și a plevei rezultate dela operațiunile de curățire. Mașinile unei curățitorii se montează după categorii, în serie, iar cele de aceeași categorie, în paralel sau în baterie, pentru sporirea debitului.

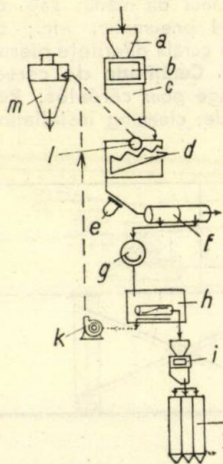

Fig. 378. Schema unei curățitorii de cereale.

a) b) și c) cântar automat de primire în depozite de intrare și ieșire; d) separator-aspirator; e) aparat magnetic; f) cilindru de sortare; g) trior cu disc; h) mașină de ștufuluit (de tăiat țepii); i) cântar automat de predare; j) siloz; k) aspirator; l) ventilator; m) ciclon pentru îndepărtarea prafului.

1. **Curățitul sălbaticului.** Agr.: Operațiunea tăierii lăstarilor cari cresc din mugurii port-altoiului tăiat primăvara la cep, spre a nu prejudicia creșterea lăstarului rezultat din altoiu. Concomitent, se face legatul altoiului de cep.

2. **Curbă** [courbe; Kurve; curve; görbe; кривая]. Topologie: Continuu (mulțime închisă și conexă) cu o singură dimensiune. Este imaginea univocă a unui segment. — Un punct al curbei poate fi imaginea mai multor puncte de pe segment (punct multiplu). — Cu introducerea punctelor multiple, conceptul de curbă pierde caracterul intuitiv. În adevăr, Peano și Hilbert au arătat, prin exemple, că o imagine continuă a unui segment poate fi și un pătrat.

3. **Curbă algebrică** [courbe algébrique; algebraische Kurve; algebraic curve; görbe; алгебраическая кривая]. Geom.: Totalitatea punctelor din plan — sau dintr'un spațiu euclidian, ale căror coordonate satisfac o ecuație algebrică.

4. **Curbă analagmatică** [courbe anallagmatique; anallagmatische Kurve; anallagmatic curve; analagmatikus görbe; аналагматическая кривая]: Curbă care se transformă în ea însăși printr'o inversiune convenabil aleasă.

5. **Curbă analitică** [courbe analytique; analytische Kurve; analytic curve; analitikus görbe; аналитическая кривая]: Curbă ale cărei coordonate sunt funcții analitice de un parametru.

6. **Curbă caracteristică** [courbe caractéristique; charakteristische Kurve; characteristic curve; jellegzetes görbe; характеристическая кривая]. An. mat.: 1. Pentru o ecuație cu derivate parțiale de ordinul întâiu și lineară, fiecare din curbele situate pe o suprafață integrală, tangente în fiecare punct al lor la dreapta caracteristică trecând prin punctul considerat. — 2. Pentru o ecuație cu derivate parțiale de ordinul întâiu, nelineară, fiecare din curbele situate pe o suprafață integrală și admițând ca tangentă în fiecare punct al lor generatoarea de contact a planului tangent la suprafață în punctul considerat, cu conul caracteristic care are vârful în același punct. — 3. Pentru o ecuație cu derivate parțiale de ordinul al doilea, cu două variabile independente x și y , de forma

$$F(x, y, z, p, q, r, s, t) = 0,$$

unde

$$p = \frac{\partial z}{\partial x}; q = \frac{\partial z}{\partial y}; r = \frac{\partial^2 z}{\partial x^2}; s = \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y}; t = \frac{\partial^2 z}{\partial y^2},$$

fiecare din curbele situate pe o suprafață integrală și care verifică ecuația diferențială

$$\frac{\partial F}{\partial r} dy^2 - \frac{\partial F}{\partial s} dx dy + \frac{\partial F}{\partial t} dx^2 = 0.$$

Ele formează, în general, două familii de curbe distincte.

7. $\sim$ **Cassini** [courbe de C.; C. sche Kurve; C. 's curve; C.-féle görbe; кривая Кассини]. Geom. pr.: Cuartice bicirculare, cari se pot defini metric astfel: Locul geometric al punctelor pentru cari produsul distanțelor lor $r_1 r_2$ la două puncte fixe F_1 și F_2 este constant: $r_1 r_2 = c^2$. Partea reală a curbei este compusă din două circuite, dacă $2c < F_1 F_2$, — dintr'un singur circuit care trece de două ori prin mijlocul segmentului $F_1 F_2$ dacă $2c = F_1 F_2$ (lemniscată) — și dintr'un singur circuit simplu, dacă $2c > F_1 F_2$ (ovala lui Cassini), (fig. 379). Raportând planul la un sistem de axe

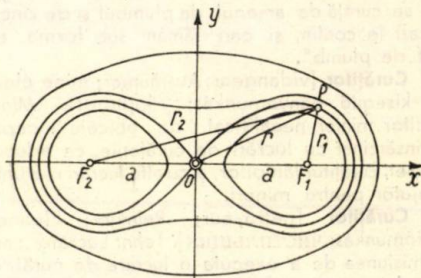

Fig. 379. Curbe Cassini.

cartesiene rectangulare format din dreapta focalelor (axa focală) și din mediatoarea segmentului focal $F_1 F_2 = 2a$, ecuația curbei este:

$$(x^2 + y^2 + a^2) - 4a^2 x^2 = K^4.$$

1. **Curbă ciclică, circulară** [courbe cyclique (circulaire); zyklische, zirkulare Kurve; cyclic curve; ciklikus görbe; циклическая кривая]. Geom. pr.: Curbă algebrică ce trece prin punctele ciclice ale planului. Curbele cari admit punctele ciclice ca puncte duble se numesc bicirculare.

2. **~ de derivație** [courbe de dérivation; Abweichungskurve; branch curve; derivációs görbe; кривая ответвления]: Curbă care reprezintă, în plan, valorile derivației în funcțiune de distanța lineară.

3. **~ de probabilitate** [courbe de probabilité; Wahrscheinlichkeitskurve; probability curve; valószínűségi görbe; кривая вероятности]: Curbă care reprezintă în ordonatele y funcțiunea $y=f(x)$, al cărei produs prin dx dă probabilitatea ca un punct M să aibă o coordonată cuprinsă între x și $x+dx$, coordonatele x fiind trecute în abscise.

4. **~ eliptică** [courbe elliptique; elliptische Kurve; elliptic curve; elliptikus görbe; эллиптическая кривая]. Când coordonatele punctelor unei curve se pot scrie ca funcțiuni eliptice de un parametru u , curbă se numește eliptică. Exemplu: Cubică $y^2=4x^3-g_2x-g_3$, pentru că se poate pune $x=p(u)$, $y=p'(u)$, $p(u)$ fiind funcțiunea p a lui Weierstrass, iar p' derivata sa.

5. **~ Jordan** [courbe J; J. Kurve; J. curve; J.-féle görbe; кривая Жордана]. Topologie, Geom.: Imaginea omeomorfă (adică biunivocă și bicontinuă) a unui segment sau a circumferenței unui cerc. — În spațiul euclidian cu n dimensiuni, o curbă Jordan e mulțimea punctelor ale căror coordonate $x_i (i=1, 2, \dots, n)$ sunt date de funcțiunile $x_i=x_i(t); i=1, 2, 3, \dots, n; x_i$ fiind funcțiuni continue de parametrul t și neexistând două valori $t_1 \neq t_2$ cari să dea același punct al curvei (exceptând cel mult $t_1=0$ și $t_2=1$).

6. **~ Lamé** [courbe de L.; L.-sche Kurve; L.'s curve; L.-görbéje; кривая Ламе]: Curbă care are, în coordonate cartesiene, o

ecuație de forma $\left(\frac{x}{a}\right)^\mu + \left(\frac{y}{b}\right)^\mu = 1$, μ fiind rațional, pozitiv sau negativ.

7. **~ lui Watt** [courbe de W.; W. sche Kurve; W.'s curve; W.-féle görbe; кривая Ватта]. Geom.: Curbă algebrică de gradul al șaselea, care are punctele ciclice ca puncte

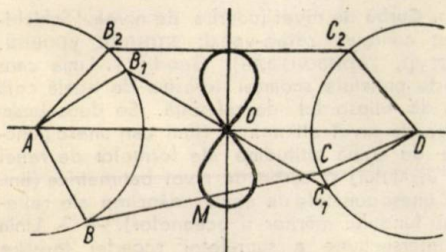

Fig. 380. Curbă lui Watt.

triple. Are un punct dublu cu tangente de lungă inflexiune. Are următoarea definiție cinematică:

Locul descris de un punct M , situat pe latura BC a unui patruleater articulat, care are latura opusă AD fixă (lungimile AB, BC, CD, DA, MB, MC sunt fixe), (fig. 380).

8. **~ rațională** [courbe unicursale (rationnelle); rationale Kurve; rational curve; racionális görbe; рациональная кривая]. Geom.: Curbă pentru care toate coordonatele rectilinii ale unui punct curent al ei se pot scrie ca funcțiuni raționale de un parametru. Ex.: dreapta, conicele, cubica cu punct dublu.

9. **~ transcendentă** [courbe transcendente; transzendente Kurve; transcendent curve; transzendent görbe; трансцендентальная кривая]: Curbă care nu e algebrică, de ex.: sinusoida.

10. **Curbă** [courbe; Kurve; curve; görbe; кривая]. Fiz., Tehn.: Linie care reprezintă grafic o relație dintre două mărimi variabile, trecute una în abscise și cealaltă în ordonate. Exemple:

11. **Curbă batimetrică**. V. sub Curbă de nivel.

12. **Curbă caracteristică de mașină, de aparat sau de instrument** [courbe caractéristique de machine ou d'appareil; Kennlinie der Maschine oder des Geräts; characteristic line of a machine or of an apparatus; gép vagy műszer jellegzetes görbéje; характеристическая кривая машины, аппарата или инструмента]. Мș.: Curbă care reprezintă grafic relația dintre anumite mărimi cari interesează în studiul mașinilor, al aparatelor sau al instrumentelor. Sin. Caracteristică.

13. **Curbă caracteristică de profil** [courbe caractéristique du profil; charakteristische Profil kurve; characteristic profile curve; jellemző szelvény-görbe; характеристическая кривая профиля]. Av.: Fiecare din curbele cari reprezintă grafic valorile coeficienților de portanță C_x , de rezistență C_x , și de moment C_m , în funcțiune de incidența i , adică de unghiul format de coarda profilului cu direcția mișcării. Se trasează pe bază de măsurători efectuate în tunelul aerodinamic.

14. **Curbă consumației specifice** [courbe de la consommation spécifique; spezifische Verbrauchskurve; specific consumption curve; szpecifikus fogyasztási görbe; кривая удельного расхода]: Curbă consumației raportate la CP-oră, respectiv kWh, la o mașină de forță, pentru diferite sarcini.

15. **Curbă de absorpție** [courbe d'absorption; Absorptionskurve; absorption curve; elnyelési görbe; кривая абсорбции]. Fiz.: Curbă care reprezintă grafic variația intensității unei radiații, când trece printr'un mediu absorbant, în funcțiune de un parametru, ca numărul atomic al elementului absorbant, lungimea de undă a radiației, etc.

16. **Curbă de declin** [courbe de déclin; Verfallkurve; decline line; fogyási görbe; кривая отклонения]. Mine: Curbă obținută prin interpolarea grafică între vârfurile reprezentării grafice a producției reale a unei sonde de petrol. Pentru obținerea acesteia se iau, în ordonate, producțiile medii zilnice de șteituri din cursul unei luni, iar în abscise, timpul respectiv (luna). Pen-

tru construcția curbei de declin, se interpoolează o curbă continuă între vârfurile liniei frânte obținute prin procedeu de mai sus, după principiul echivalenței ariilor interceptate, contate până la axa absciselor. La sondele cu mers neregulat al producției, operațiunea ia un caracter subiectiv de interpretare. Pentru comoditatea trasării curbei, reprezentarea se face în coordonate semi-logaritmice: timpul este trecut în abscise pe o scară cu diviziuni echidistante, iar producția zilnică este reprezentată în ordonate la o scară logaritmă. În aceste condițiuni, curba de declin a unei sonde cu declin constant este reprezentată printr-o dreaptă, ceea ce este deosebit de comod pentru extrapolări.

1. **Curbă de egală iluminare** [courbe d'égal éclairage; Kurve gleicher Belichtung; curve of equal illumination; egyenlő megvilágítású pontok görbéje; кривая равного освещения]. Fiz.: Locul geometric al punctelor suprafeței unui obiect mat, în cari razele luminii directe dau aceeași iluminare.

2. **Curbă de egală strălucire** [courbe d'égal brillance; Kurve gleicher Helligkeit; curve of equal brightness; egyenlő csillogású pontok görbéje; кривая равной яркости]. Astr.: Locul geometric al punctelor suprafeței unui obiect lucios, cari reflectă în ochiul observatorului lumina unui același paralel al bolții cerești.

3. **Curbă de granulozitate** [courbe granulométrique; Sieblinie; granulation curve; rostálási görbe; кривая грануляции]: Curbă de reprezentare grafică a dependenței dintre diametrul ochiului de ciur (trecut în abscise) și cantitatea procentuală dintr'un agregat, care trece prin ciurul re-

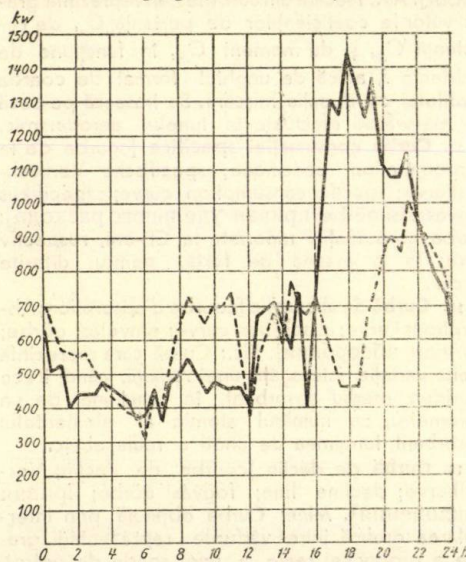

Fig. 381 Curbă de încărcare a unei centrale electrice, pentru o zi de vară (linie întreruptă) și pentru o zi de iarnă (linie plină).

spectiv (trecută în ordonate). V. și sub Granulometru. Sin. Curbă granulometrică.

4. **Curbă de încărcare a centralei electrice** [diagramme de charge de la centrale électrique; Belastungskurve des elektrischen Kraftwerkes; load curve of an electric central station; villamos erőmű megterhelési görbéje; кривая (диаграмма) нагрузки центральной электростанции]. Elf.: Curbă care reprezintă, în ordonate, sarcina unei centrale electrice, în kW, în funcțiune de timpul trecut în abscise. Curbă respectivă prezintă maxime sau minime pentru anumite ore din zi (fig. 381) pentru anumite zile ale săptămânii sau pentru anumite luni ale anului. Trasând curbele de încărcare ale unei centrale, în fiecare zi, pe foi subțiri de carton, timp de un an, și apoi decupându-le și suprapunându-le, se obține un corp a cărui suprafață reprezintă sarcina centralei în timpul unui an.

5. **Curbă de magnetizare normală** [courbe d'aimantation normale; magnetische Kommulierungskurve; curve of normal magnetisation; áramirány változtatási görbe; кривая (диаграмма) нормального намагничивания]. Elf.: Curbă care unește, în reprezentarea grafică, vârfurile ciclurilor de istereză magnetică simetrice, corespunzătoare diferitelor valori maxime ale câmpului magnetizant exterior.

6. **Curbă de neutralizare** [courbe de neutralisation; Neutralisationskurve; neutralisation curve; semlegességi görbe; кривая нейтрализации]. Chim.: Curbă care se obține trecând în abscise cantitățile de acid, iar în ordonate pe cele de bază necesare pentru a le neutraliza pe cele dintâi, sau reciproc (fig. 382). Curbă de neutralizare au

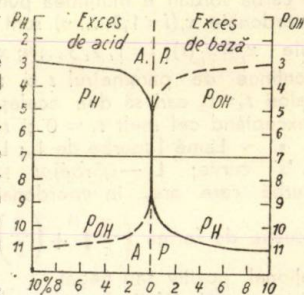

Fig. 382. Curbă de neutralizare.

forme caracteristice gradului de disociere al acidului studiat. Sin. Curbă de titrare.

7. **Curbă de nivel** [courbe de niveau; Schichtlinie; contour; réteg-vonal; кривая уровня, контур, горизонталь]. Geod.: 1. Linia care unește punctele scoarței terestre de egală cotă față de elipsoidul de referință. Se deosebesc: curbe de nivel altimetrice (linii cari unesc punctele de egală altitudine ale formelor de relief ale uscatului) și curbe de nivel batimetrice (linii cari unesc punctele de egală adâncime ale reliefului fundului mărilor și oceanelor). — 2. Linia de intersecțiune a suprafeței scoarței terestre (pe porțiuni mici) cu planul orizontal situat la înălțimea h dela nivelul mării, înălțime ce caracterizează curba de nivel respectivă. — 3. Curbă

care se găsește pe o suprafață echipotențială în câmpul de gravitație terestru.

1. **Curbă de putere** [courbe de puissance; Leistungskurve; power curve; teljesítményi görbe; кривая мощности]. Mș.: Curbă care reprezintă variația puterii, la admisiune constantă, în funcție de turația unei mașini de forță. Se ridică la bancul de probă (fig. 383 a).

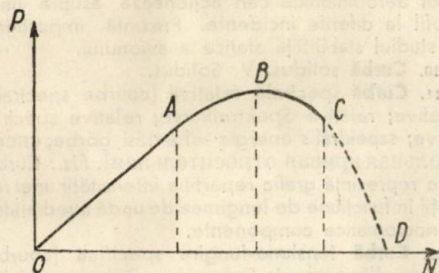

Fig. 383 a. Curbă caracteristică de putere a unui motor cu explozie, ușor.

P) putere; N) turația; OA) puterea crește, cuplul motor mediu, constant; AB) puterea crește lent, cuplul scade; BC) puterea scade, cuplul scade.

Se trasează, de obicei, o familie de astfel de curbe, pentru diferite admisiuni, între o turație minimă de funcționare stabilă, și o turație maximă, dela care puterea motorului începe să scadă simțitor. Pentru motoarele de aviație, se pleacă dela aceste curbe și se calculează puterea la diferite altitudini cu turații și admisiuni constante, corespunzătoare regimurilor nominale în sbor. (fig. 382 b).

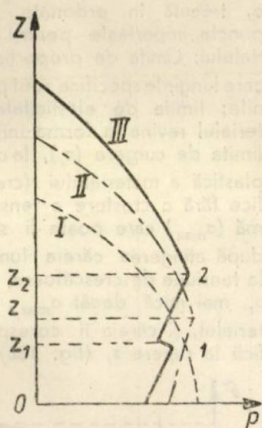

Fig. 383 b. Curbă de variație a puterii cu altitudinea.

2. **Curbă de răcire** [courbe de refroidissement; Abkühlungskurve; cooling curve; lehülési görbe; кривая охлаждения]. Metl.: Curbă care reprezintă grafic, în ordonate, temperatura unui corp în timpul răcirii, în condiții neschimbate, în funcție de timpul care e trecut în abscise. Aliajul a cărei curbă de răcire e reprezentată în fig. 384 are două puncte de transformare, la temperaturile de 900° și 800°. Punctele de transformare, ca și punctul de solidificare T , sunt caracterizate prin variații brusce ale direcției curbei, cari reprezintă întârzierea răcirii, datorită căldurii

ce se desvoltă la solidificare sau la transformările alotropice în stare solidă.

3. **Curbă de răspuns** [courbe caractéristique; Kennlinie; characteristic line; jellemző görbe; характеристическая кривая]. Acust., Telc.: Dacă la intrarea într'un sistem acustic, elastic, electroacustic, etc., se aplică o anumită mărime, de ex. o presiune, o tensiune electrică, etc., sub acțiunea căreia sistemul trebuie să dea, la ieșire, o anumită (eventual altă) mărime, de ex. o putere, un curent electric, etc., curbă care reprezintă grafic dependența mărimii dela ieșire, de mărimea dela intrare, se numește curbă de răspuns a sistemului.

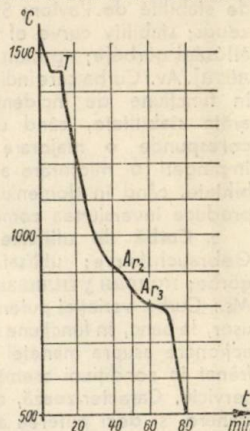

Fig. 384. Curbă de răcire.

4. **Curbă de repartiție spectrală a energiei** [courbe spectrales relative; Kurve der spektralen Energieverteilung; relative spectral curve; spektrális energia elosztási görbe; относительная спектральная кривая]. V. Curbă spectrală relativă.

5. **Curbă de sbor** [courbe de vol; Flugkurve; flight curve; repülési görbe; кривая взлета]. Zool.: Curbă care reprezintă grafic, în ordonate, procentul de adulți ai unei anumite specii de insecte cari încep să zboare, în funcție de vârsta lor, trecută în abscise. Se folosește ca bază pentru determinarea momentului aplicării mijloacelor de combatere a insectelor.

6. **Curbă de spălare** [courbe de lavage; Waschkurve; washing curve; mosási görbe; кривая промывания]. Ind. cb.: Sistem de trei curbe cari reprezintă, în funcție de densitate, proporțiile de steril, de cenuși elementare și de cenuși integrale dintr'un cărbune. Aceste fracțiuni se stabilesc în laborator, prin trecerea succesivă a unei probe medii din cărbunele de studiat, printr'o serie de lichide de diferite densități ($d=1,1 \dots 2,0$), cari se obțin prin amestecuri de tetraclorură de carbon ($d. 1,58$) cu benzină ($d. 0,88$) sau bromoform ($d. 2,88$).

7. **Curbă de stabilitate** [courbe de stabilité; Stabilitätskurve; stability curve; állékonyasági görbe, egyensúlyi görbe; кривая стабильности, устойчивости]. Nav.: Curbă ale cărei abscise reprezintă unghiurile de inclinare a navei, iar ordonatele, brațul momentului de stabilitate sau însuși momentul de stabilitate. Când curbă este deasupra liniei absciselor, stabilitatea este pozitivă, iar când e dedesubtul liniei absciselor, stabilitatea este negativă. Pentru fiecare deplasament corespunde o curbă de stabilitate a navei.

1. **Curbă de stabilitate a avionului** [courbe de stabilité de l'avion; Stabilitätskurve des Flugzeugs; stability curve of the airplane; repülőgép állósági görbéje; кривая устойчивости самолёта]. Av.: Curbă care indică acțiunea ampenajelor în funcțiune de incidența aripii. Curbă poate arăta stabilitate, când unei trageri a manșei îi corespunde o majorare a incidenței și unei împingeri o micșorare a incidenței, sau instabilitate, când în domeniul incidențelor uzuale se produce inversiunea comenzilor.

2. **Curbă de utilizare** [courbe d'utilisation; Gebrauchskurve; utilisation curve; használati görbe; кривая утилизации, использования]. Mș.: Curbă variației puterii efective a unui motor ușor, la banc, în funcțiune de turație, realizată prin acționare asupra manetei de gaze, motorul fiind frânat în condițiuni asemănătoare cu acelea din serviciu. Caracterizează, de fapt, condițiunile de frânare, și deci puterea absorbită în serviciu, la diferite turații, de organele antrenate de motor.

3. **Curbă dromocronică** [courbe dromochronique; Laufzeitkurve; dromochron curve; időtartam-görbe; опытная кривая времени пробега]. Tehn.: Curbă experimentală care reprezintă, în ordonate, timpul, iar în abscise, spațiul parcurs în sol de o undă elastică, măsurat dela punctul în care se produce o explozie, în vederea determinărilor geofizice pe bază seismică.

4. **Curbă fotometrică** [courbe photométrique; Lichtverteilungskurve; polar curve of light distribution; fotometrikus görbe, fényeloszlási görbe; фотометрическая кривая]. Sin. Emisiune indicatoare de ~.

5. **Curbă funiculară** [courbe funiculaire; Seilkurve; funicular curve; kötélgörbe; кривая провеса каната]: Curbă limită a poligonului funicular, pentru foarte multe forțe. Pentru forțe verticale, ecuația ei diferențială e

$$H \frac{d^2 y}{dx^2} = p,$$

unde H este tracțiunea la vârf raportată la unitatea de lungime de arc de curbă, iar p sarcina. Când p e uniform repartizat pe orizontală, curbă funiculară e o parabolă; când p este uniform repartizat pe arcul de curbă, curbă funiculară e un lăntșor (fig. 385).

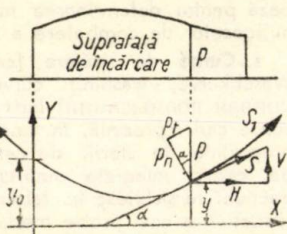

Fig. 385. Curbă funiculară.

6. **Curbă granulometrică** [courbe granulométrique; Körnungskennlinie; granulation curve; szemcsé-összetétel görbéje; granulометрическая кривая]. Sin. Curbă de granulozitate (v.).

7. **Curbă limită** [courbe limite; Grenzkurve; limit curve; határgörbe; кривая лимит]. Termod.: Curbă care separă pe o diagramă două domenii sau două stări diferite. Exemplu: Curbă limită

din diagrama $p-v$, respectiv TS sau IS , care separă domeniul aburului saturat de cel al aburului supraîncălzit.

8. **Curbă liquidus**. V. Liquidus.

9. **Curbă metacentrică** [courbe métacentrique; metazentrische Kurve; metacentric curve; metacentrikus görbe; метacentрическая кривая]. Av.: Curbă înfășurătoare a rezultatelor forțelor aerodinamice care acționează asupra unui profil la diferite incidențe. Prezintă importanță în studiul stabilității statice a avionului.

10. **Curbă solidus**. V. Solidus.

11. **Curbă spectrală relativă** [courbe spectrales relative; relative Spektralkurve; relative spectral curve; szépektrális energia-elosztási görbe; спектральная кривая относительная]. Fiz.: Curbă care reprezintă grafic repartitia intensității unei radiații în funcțiune de lungimea de undă a radiațiilor monocromatice componente.

12. **Curbă tensiune-lungire specifică** [courbe tension-allongement; Spannungs-Dehnungs-Linie; stress-strain curve; feszültség-nyúlási görbe; кривая натяжения-удлинения]. Rez. mat.: Curbă care reprezintă în abscise lungirea specifică a unui material supus la întindere sau la compresiune, în funcțiune de tensiunea (efortul specific, rezistența) de întindere, respectiv de compresiune, σ , trecută în ordonate. Prezintă următoarele puncte importante pentru caracteristicile materialului: Limita de proporționalitate (σ_p), până la care lungirile specifice sunt proporționale cu tensiunile; limita de elasticitate, până la care materialul revine la forma inițială după descărcare; limita de curgere (σ_c), la care începe deformarea plastică a materialului (creșterea lungirii specifice fără o creștere a tensiunii); tensiunea maximă (σ_{max}) care poate fi stabilită în material, și după atingerea căreia lungirea specifică crește la tensiune descrescătoare, și rezistența la rupere σ_r , mai mică decât σ_{max} , la care se rupe materialul, și căreia îi corespunde lungirea specifică la rupere ϵ_r (fig. 386).

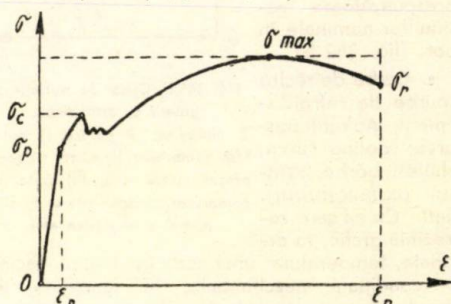

Fig. 386. Curbă tensiune-lungire specifică.

13. **Curbă** [courbe; Kurve; curve; görbe; кривая]: Piesă cu o linie curbă a centrelor de greutate ale secțiunilor ei. Exemplu:

14. ~ cu manșon [coude à manchon; Krümmert mit Muffe; quarter bend with muff; karmantyús

könyök; колено, коленчатая труба] T. Tehn.: Piesă fasonată, din fontă turnată, asfaltată, de forma unui tub în arc de cerc și având un manșon. Se folosește la instalațiile de alimentare cu apă. Dimensiunile sunt standardizate. Sin. Piesă K dacă $R = 10 D$, și piesă L dacă $R = 5 D$. V. și sub Fasonate, piese ~.

1. **Curbă aerologică.** V. sub Diagramă aerologică.

2. **Curbă de egală umezeală specifică.** V. sub Diagramă aerologică.

3. **Curba înălțimilor.** V. Diagramă aerologică.

4. **Curbarea lemnului** [courbure, cintrage, déjetement du bois; Ziehen des Holzes, Krümmen des Holzes; warping; a fa görbítés; коробление стягивание или искривление дерева]. Cs.: Operațiunea prin care se dau forme curbe pieselor de lemn pentru construcții.

5. **Curbele caracteristice ale turbinei** [courbes caractéristiques de la turbine; charakteristische Turbinenkurven; characteristic curves of the turbine; turbinajel'egzetes görbéi; характеристические, кривые турбины]. Mș.: Curbele cari reprezintă puterea turbinei în funcțiune de turație și de debitul de apă. Când se introduce și valoarea randamentului mecanic, curba este o parabolă care intersectează în două puncte axa absciselor și se numește și curbă în scoică.

6. **Curbele de debit ale compresorului** [courbes de débit du compresseur; Drosselkurven des Verdichters; output diagrams of the compressor; légsűrítő teljesítmény — görbék; кривые производительности, мощности]. Mș.: Curbele caracteristice ale compresorului centrifug, cari reprezintă debitul aspirat, în funcțiune de presiunea realizată sau de lucrul mecanic cheltuit. Curbele se ridică prin obturarea progresivă a aspirației sau a refulării compresorului și măsurarea lucrului mecanic corespunzător, unei turații constante. Pentru fiecare turație corespunde o curbă de debit.

7. **Curbele Tolle** [courbes T.; T. Kurven; T. curves; T. görbék; кривые Т.]. Mș.: Curbele caracteristice ale regulatorului, trasate după procedeul Tolle. Toate punctele de intersecțiune ale acestor curbe cu o dreaptă care trece prin originea sistemului de coordonate, corespund unei anumite turații. Din ele se poate determina gradul de neregularitate al regulatorului, iar curbura acestor linii dă comportarea regulatorului în ce privește stabilitatea lui în serviciu.

8. **Curbimetru** [curvimètre; Krümmungsmesser; curvimeter; görbületmérő; измеритель кривых]. Instrument topografic pentru măsurarea pe hartă a distanțelor de-a-lungul liniilor de comunicații, etc. Se construiesc: curbimetre cu șurub, formate dintr-o roțiță care se deplasează de-a-lungul unui șurub, distanța parcursă printr-o rotire fiind determinată purtând instrumentul în sens invers, pe scara grafică a hărții — și curbimetre cu cadran, formate dintr-o roțiță care mișcă un ac indicator plasat în fața unui cadran; distanța se determină prin citire directă pe cadran, care are

mai multe scări, după scările folosite obișnuit în Topografie.

9. **Curbură** [courbure; Krümmung; curvature; görbület; изгиб, кривизна]: Inversul razei de curbură într'un punct al unei curbe. E limita raportului dintre unghiul format de două tangente și lungimea arcului dintre cele două puncte de contact ale lor, când această lungime tinde spre zero, astfel încât cele două puncte de contact să tindă către punctul la care se referă curbura.

10. **Curbură căii** [courbure de la voie; Bahnkrümmung; bend, turn; pályagörbület; кривизна, изгиб пути]. Com.: Curbură axei unei linii ferate sau a unei șosele.

11. **Curbură suprafeței** [courbure de surface; Flächenkrümmung; curvature of the surface; felületek görbéje; кривизна поверхности]. 1. Curbură unei suprafețe într'un punct (nesingular) P al ei se obține cu ajutorul curburii curbelor C trasate pe suprafață și trecând prin M . Următoarea teoremă, datorită lui Meusnier, permite să se restrângă clasa curbelor C la secțiunile plane ale suprafeței prin plane normale pe suprafață în punctul P : Centrul de curbură referitor la punctul M al curbei C este proiecția pe planul osculator la C în punctul P , a centrului de curbură al secțiunii normale care are aceeași tangentă în P . — Un plan normal pe suprafață este definit printr'un vector unitate $\vec{u}_n$ fix, situat pe normala la suprafață, și un vector unitate variabil $\vec{u}_t$, situat în planul tangent. Curbură secțiunii normalei definite de acest plan se obține considerând vectorul normal $\vec{u}_n'$ într'un punct P' vecin cu P , situat pe această secțiune normală, și formând următoarea limită

$$\lim_{P' \rightarrow P} \frac{\vec{U}_n' - \vec{U}_n}{P'P} = \frac{d\vec{U}_n}{ds}.$$

Lungimea proiecției pe direcția lui $\vec{u}_t$ a acestui vector limită este egală cu curbura secțiunii normale, iar direcția lui, care e paralelă cu planul tangent, se numește direcția conjugată direcției

$\vec{u}_t$. Vectorii conjugați $\frac{d\vec{u}_n}{ds}$ cari corespund diferitelor orientări definite de vectorii unitate $\vec{u}_t$, sunt cuprinși în planul tangent și depind linear de ei, adică $\frac{d\vec{u}_n}{ds}$ sunt componentele vectoriale, după direcțiile

$\vec{u}_t$, ale unui tensor de ordinul al doilea și simetric. Cele două direcții principale ale tensorului se numesc direcții principale ale suprafeței în punctul P , și sunt perpendiculare între ele. Curburile secțiunilor normale cari corespund acestor direcții se numesc curburi principale ale suprafeței. Cunoașterea direcțiilor și a curburilor principale implică cunoașterea curburii oricărei secțiuni normale, deci a oricărei curbe care trece prin P . — Curbură totală a unei suprafețe într'un punct al suprafeței este egală cu

produsul curburilor principale în acel punct. Proprietatea cea mai importantă a curburii totale este invarianța ei față de deformările isometrice ale suprafeței (Gauss). Ea e deci determinată de pătratul elementului de arc ds^2 în funcție de coordonatele curbilini. — Curbura mijlocie a unei suprafețe este egală cu suma curburilor principale (suprafețele cari au curbura medie nulă în fiecare punct se numesc suprafețe minime).

1. **Curbura trunchiului** [courbure de la tige, courbure du tronc; Krummwuchs, Krümmungsfähigkeit; bending of the trunk; fatörzs görbülete, görbe növés; кривизна ствола (дерева)]. Silv.: Săgeata care corespunde unității de lungime din axa curbă a unui trunchiu de arbore. Unghiul la centru α_c corespunzător unității de lungime de axă aproximată printr'un arc de cerc e numeric egal cu valoarea reciprocă a razei de curbură (curbura geometrică a arcului), iar săgeata corespunzătoare h e

$$\frac{h}{1} = \frac{1}{\alpha_c} \left[1 - \cos \frac{\alpha_c}{2} \right] \approx \frac{\alpha_c}{8}$$

unde ultima aproximație e valabilă pentru α_c foarte mic — și aceasta corespunde numeric la o optime din curbura geometrică.

2. **Curbură, mărimi de $\sim$** [grandeurs de courbure; Krümmungsgrößen; curvature defining values; görbületi értékek; величины кривизны]. Mărimi măsurabile cu ajutorul balanței de torziune supusă câmpului de gravitație, și cari definesc curbura principală locală ale suprafețelor lui echipotențiale. Dacă $U(x, y, z)$ e potențialul câmpului de gravitație într'un sistem cartesian normal (Oz verticala coboritoare, Ox orizontala cu direcția N), mărimile de curbură sunt

$$U_{\Delta} = \frac{\partial^2 U}{\partial y^2} - \frac{\partial^2 U}{\partial x^2} \text{ și } U_{xy} = \frac{\partial^2 U}{\partial x \partial y}$$

3. **Curbură, rază de $\sim$** . V. Rază de curbură.

4. **Curbură, tensor de $\sim$** [tenseur de courbure; Krümmungstensor; tensor of curvature; görbületi tenzor; тензор кривизны]. Mat.: Dacă se poartă prin transport paralel un vector

A , de componente contravariante A^i , într'o

multiplicitate cu n dimensiuni și cu conexiune afină, de-a-lungul conturului unui patruleter curb

$O_1 O_2 O_3 O_4$, format de curbele u , $u + \Delta u$ și v , $v + \Delta v$

ale unei familii de curbe $x^k = x^k(u, v)$, care depinde de cei doi parametri u și v , când vectorul revine în punctul

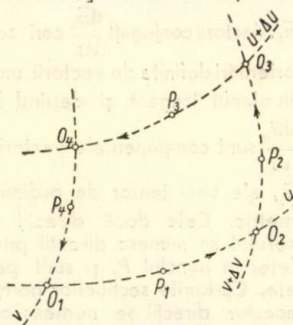

Fig. 387. Determinarea tensorului de curbură.

inițial O_1 , el nu mai are, în general, direcția pe care o avea înainte de transportul paralel (fig. 387). Limitele câtului diferențelor dintre componentele lui contravariante ($A^i + \Phi \delta A^i$), după readucerea în O_1 și înainte de transport (A^i), prin produsul creșterilor $\Delta u \Delta v$ ale celor doi parametri, poate defini deci componentele contravariante C^i ale unui vector:

$$C^i = \lim_{\substack{\Delta u \rightarrow 0 \\ \Delta v \rightarrow 0}} \frac{1}{\Delta u \Delta v} \oint \delta A^i = \lim_{\substack{\Delta u \rightarrow 0 \\ \Delta v \rightarrow 0}} \frac{1}{\Delta u \Delta v} \oint \Gamma^i_{kr} A^r dx^r,$$

unde s'a folosit expresiunea lui δA^i corespunzătoare transportului paralel, iar integrala se efectuează de-a-lungul conturului patruleterului curbiliniu.

Dacă A^i și Γ^i_{kr} sunt valori corespunzătoare unui punct $P(u, v)$, valorile corespunzătoare punctului $P'(u + \delta u, v + \delta v)$ sunt

$$A^i - \Gamma^i_{kr} A^k \left(\frac{\partial x^r}{\partial u} \delta u + \frac{\partial x^r}{\partial v} \delta v \right)$$

și

$$\Gamma^i_{kr} + \frac{\partial \Gamma^i_{kr}}{\partial x^s} \left(\frac{\partial x^s}{\partial u} \delta u + \frac{\partial x^s}{\partial v} \delta v \right)$$

fiindcă vectorul A^i e transportat paralel. Dacă se calculează integrala curbilinie cu valorile lui A^i și Γ^i_{kr} corespunzătoare punctelor

$$P_1(u + \frac{1}{2} \Delta u, v); \quad P_2(u + \Delta u, v + \frac{1}{2} \Delta v),$$

$$P_3(u + \frac{1}{2} \Delta u, v + \Delta v) \text{ și } P_4(u, v + \frac{1}{2} \Delta v),$$

și se trece la limită, se obține:

$$C^i = \sum_{k,p,r=1}^n R^i_{krp} A^k \frac{\partial x^p}{\partial u} \frac{\partial x^r}{\partial v},$$

unde sumarea se efectuează independent pentru fiecare din indicii k, p, r , dela 1 până la n , iar tensorul de ordinul al patrulea, numit tensorul de curbură R^i_{krp} , are componentele cu expresiunea:

$$R^i_{krp} = \frac{\partial \Gamma^i_{kr}}{\partial x^p} - \frac{\partial \Gamma^i_{rp}}{\partial x^k} + \sum_{t=1}^n \Gamma^i_{tp} \Gamma^t_{kr} - \sum_{t=1}^n \Gamma^i_{tr} \Gamma^t_{kp}$$

El se numește și tensorul lui Riemann-Christoffel. Se observă că $\oint \delta A^i$ e și diferența dintre

componentele vectorilor cari se obțin transportând paralel vectorul A^i odată după $O_1 O_2 O_3$, și odată după $O_1 O_4 O_3$. Dacă se confundă deci u cu x^p și v cu x^r , C^i devine egal cu diferența dintre derivatele covariante $\frac{D}{Dx}$ ale lui A^i , odată în ordinea de derivare în raport cu x^p și x^r , și apoi în ordine inversă, adică:

$$\frac{D^2 A^i}{Dx^p Dx^r} - \frac{D^2 A^i}{Dx^r Dx^p} = \sum_{k=1}^n R^i_{krp} A^k.$$

Derivatele covariante de ordinul al doilea depind deci de ordinea de derivare, în toate multiplicitățile al căror tensor de curbură e diferit de zero. În multiplicitățile metrice, componentele

conexiunii afine, și deci și tensorul de curbură, depind de tensorul metric g_{ik} . Condițiunea necesară și suficientă ca spațiul să fie euclidian, este ca tensorul de curbură să fie identic nul. Din tensorul $R^j_{i,rs}$ se obține, prin contracțiune, ten-

sorul de ordinul al doilea $R_{uv} = \sum_{i=1}^n R^i_{u,vi}$, care joacă un rol important în Teoria relativității generale, și, prin înmulțire a componenților lui cu g^{uv} și o nouă contracțiune, scalarul $R = g^{uv} R_{uv}$, numit curbura scalară. Când spațiul riemannian are numai două dimensiuni, singurele componente ale tensorului $R^j_{i,rs}$ cari nu se anulează identic coincid, până la semn, cu scalarul R , care e identic cu curbura totală a spațiului riemannian considerat ca o suprafață situată în spațiul euclidian cu trei dimensiuni.

1. **Curchia**, calcar de $\sim$ [calcaire de C.; C. Kalkstein; C. limestone; C. mészkő; известняк К.]. Geol.: Calcar grosolan, coraligen, de vârstă tortoniană, dezvoltat pe marginea de Nord a basinelui terțiar dela Bahna.

2. **Curcubeu**. V. sub Meteorii optici.

3. **Curcudel**. V. Corcoduș.

4. **Curea** [courroie; Riemen; driving belt; szij; приводной ремень]: Bandă continuă, flexibilă și extensibilă, cu ajutorul căreia se poate transmite mișcarea de rotație și puterea corespunz-

toare dela un arbore la altul, prin intermediul roților de curea. La o acționare prin curea se distinge: roata conducătoare (motoare), roata condusă (antrenată) și cureaua, care înfășură parțial fiecare roată (fig. 388). Pentru ca antrenarea să fie posibilă, trebuie ca forța dela periferia roți conduse să fie inferioară forței de aderență de pe roata respectivă, adică să nu alunece cureaua pe roți. Forța de aderență este cu atât mai mare, cu cât viteza de antrenare este mai mică, coeficientul de frecare dintre curea și roți este mai mare, și unghiul de înfășurare pe roata de diametrul cel mic, este mai mare. Vitezele de rotație ale celor două roți antrenate prin curea sunt invers proporționale cu diametrii lor. Cureaua se montează cu o tracțiune aproximativ de trei ori mai mare decât cea de lucru. Prin rotirea roții conducătoare, brâul tras (conducător) este acționat de o forță mai mare decât aceea care acționează brâul purtat (condus),

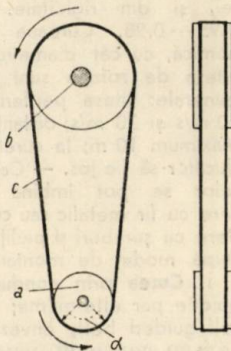

Fig. 388. Acționare prin curea.

a) roată conducătoare; b) roată condusă; c) brâul conducător; d) brâul condus; α) unghiul de înfășurare; $\rightarrow$ sensul de mișcare.

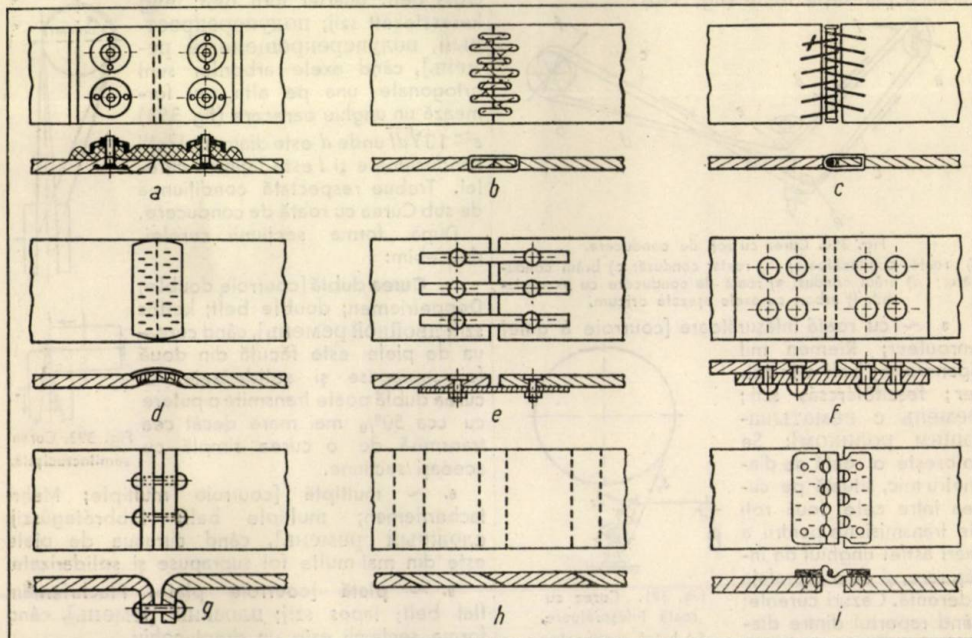

Fig. 389. Îmbinări de curele.

a) prindere cu șuruburi; b) coasere cu curelușe; c) coasere cu fir metalic; d) prindere cu agrafe; e) prindere cu plăcuțe și șuruburi cu piulițe; f) prindere cu nituri; g) prindere cu nituri, cu marginile răstrănțe; h) prindere pr.n lipire; i) legătură cu articulație.

diferența dintre ele fiind egală cu forța motoare de pe roata conducătoare. Pierderile de energie cauzate de antrenarea prin curea provin din frecarea în palierul arborilor, din forțele de tracțiune ale celor două brațe, din alunecarea corepunzătoare extensibilității curelei, și din rigiditate. Randamentul η de cca 0,95...0,98. Cureaua este cu atât mai economică, cu cât diametrul roții conducătoare și viteza de rotație sunt mai mari. — Prescripții generale: viteza periferică să fie cuprinsă între 10 m/s și 30 m/s; distanța admisibilă între arbori, maximum 10 m; la curele orizontale, brăul conducător să fie jos. — Cele două capete ale curelelor se pot îmbina prin lipire, prin coasere cu fir metalic sau curelușe, prin nituire, prindere cu șuruburi și piulițe, și cu agrafe (fig. 389). După modul de montare a curelei, deosebim:

1. **Curea prin conducere proprie** [courroie guidée par elle-même; selbstführender Riemen; self guided belt; önvezetéses szij; самостоятельно ведущий ремень], când cureaua se ghidează prin ea însăși.

2. **~ cu roată de conducere** [courroie à galet; Riemen mit Leitrolle; belt with idler; irányító tárcsás szij; ремень с направляющим, натяжным роликом], când arborii au poziții diferite curelei orientări speciale. Condițiune esențială: linia de intersecțiune a celor două plane mediane ale roților să treacă prin punctele unde cureaua pătrânsește roțile (fig. 390).

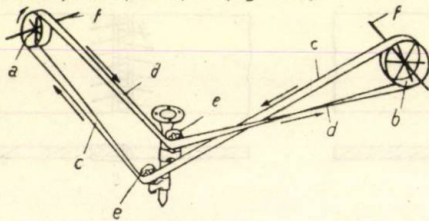

Fig. 390. Curea cu roți de conducere.

a) roată conducătoare; b) roată condusă; c) brău conducător; d) brăul condus; e) roată de conducere cu ax reglabil; f) arbori cu axele așezate oricum.

3. **~ cu roată înfășurătoare** [courroie à galet enrouleur; Riemen mit Spannrolle; belt with roller; feszítőtárcsás szij; ремень с наматывающим роликом]. Se folosește o roată de diametru mic, situată pe curea între cele două roți de transmisiune pentru a mări astfel unghiul de înfășurare, și deci suprafața aderentă. Cazuri curente: când raportul dintre diametrul roților mari, și mici, este

$$6 < \frac{D}{d} \leq 15,$$

și distanța dintre arbori este prea mică pentru a

da un unghi de înfășurare suficient. Eventual, roata de înfășurare este presată printr-o contragreutate, mărind și forța aderentă specifică (fig. 391).

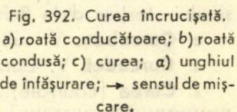
4. **~ dreaptă** [courroie droite; courroie ouverte; offener Riemen; open belt; egyenes szij; открытый (неперекрестный) ремень], când arborii au axele paralele și vitezele lor unghiulare sunt omoparalele.

Distanța $e \geq 2D, \frac{D}{d} \leq 6$,

D și d fiind diametrii roților. Sin. Curea deschisă.

5. **~ încrucișată** [courroie croisée; gekreuzter Riemen; crossed belt; keresztezett szij; закрытый (перекрестный, перекрещенный) ремень], când arborii au axele paralele și vitezele lor unghiulare sunt antiparalele (fig. 392).

Distanța $e \geq 3D, \frac{D}{d} \leq 6$.

6. **~ semiîncrucișată** [courroie demicroisée; halbgeschränkter Riemen, Halbkreuzriemen; half-cross belt, quarter turn belt; félig keresztezett szij; полуперекрестный, полуперекрещенный ремень], când axele arborilor sunt ortogonale una pe alta, sau formează un unghi oarecare (fig. 393) $e \geq 10\sqrt{dl}$ unde d este diametrul roții conducătoare și l este lățimea curelei. Trebuie respectată condițiunea de sub Curea cu roată de conducere.

După forma secțiunii curelei, deosebim:

7. **Curea dublă** [courroie double; Doppelriemen; double belt; kettős szij; двойной ремень], când cureaua de piele este făcută din două foi suprapuse și solidarizate. O curea dublă poate transmite o putere cu cca 50% mai mare decât cea transmisă de o curea simplă cu aceeași secțiune.

Fig. 393. Curea semiîncrucișată.

8. **~ multiplă** [courroie multiple; Mehrfacherriemen; multiple belt; többretegű szij; сложный ремень], când cureaua de piele este din mai multe foi suprapuse și solidarizate.

9. **~ plată** [courroie plate; Flachriemen; flat belt; lapos szij; плоский ремень], când forma secțiunii este un dreptunghi.

10. **Curea trapezoidală** [courroie trapézoïdale; Keilriemen; cone belt; ékszj; трапезоидальный ремень], când secțiunea este trapezoidală, laturile neparalele formând un unghi de

32°...38°. Transmisia se realizează prin mai multe curele așezate pe roți cari au la periferie creștături longitudinale, cu profilul curelei. Curelele sunt continue, din cauciuc, cu inserții de

$$\text{pânză, iar raportul } \frac{D}{d} \leq 10$$

(fig. 394).

După materialul din care se confecționează, deosebim:

Fig. 394.

Curea trapezoidală.

1. **Curea articulată.** V. Curea din fâșii de piele.

2. ~ de **balata** [courroie en balata; Balatariemen; balata belt; balataszj; балатовый приводной ремень]: Curea constituită din fâșii de pânză de bumbac, prinse în're ele prin balata (varietate de gutapercă) și cilindrate la mare presiune. Are supleță și aderență mare; rezistă la umezeală. Se folosește mai ales la mașinile electrice.

3. ~ de **bumbac** (courroie en coton; Baumwollriemen; cotton belt; gyapotszj; хлопчатобумажный приводной ремень): Curea constituită din pânze de bumbac, încheite. E higroscopică. Se folosește la puteri și viteze mari.

4. ~ de **câneapă** [courroie en chanvre; Hanfriemen; hemp belt; kender szj; пеньковый приводной ремень]: Curea lucrată din câneapă, pentru viteze periferice de $10 \leq v \leq 20$ m/s. E higroscopică și puțin rezistentă.

5. ~ de **gumă** [courroie en caoutchouc; Gummitreibriemen, Gummiriemen; rubber belt; gumiszj; каучуковый приводной ремень]: Curea de cauciuc, cu inserții de pânză.

6. ~ de **păr de cămilă** [courroie en poil de chameau; Kamelhaarriemen; camel hair belt; teveszörszj; приводной ремень из верблюжьей шерсти]: Curea lucrată din păr de cămilă; e rezistentă la vapori alcalini, la abur și aer liber.

7. ~ de **piele** [courroie en cuir; Lederriemen; leather belt; bőrszj; кожаный приводной ремень]: Curea de piele de cornute, tăbăcită cu mijloace minerale (săruri de calciu, de fier, etc.) sau vegetale (coajă de stejar, de molid, etc.), primele având calitate superioare.

Dimensiunile uzuale:

Lățimea în mm	25 ... 65	65 ... 100	100 ... 180	180 ... 360
Grosimea în mm	3 ... 4	4 ... 5	5 ... 6	6 ... 8

Trebuie ferită de unsori și de uleiuri minerale. Se degresează cu o pastă de argilă cu benzină. Se spală cu apă cu săpun, caldă, și se unge cu untură de pește. I se mărește aderența prin scurtare sau, mai puțin recomandabil prin frecare cu colofoniu.

8. ~ din **fâșii de piele** [courroie à maillons, courroie articulée; Gliederriemen, Kettenriemen; link belt, chain belt; börlánc szj; составной ремень, пластинчатая приводная цепь]: Curea constituită din fâșii mici de piele, puse pe muchie și articulate între ele prin nituri (fig. 395). Poate transmite o putere cu 30% mai

mare decât o curea triplă de aceeași secțiune. E folosită la puteri mari și distanțe mici. Sin. Curea articulată.

9. **Curea de margine** [courroie guide; Deckelriemen; guide belt; szitafedél szegélyszj; направляющий ремень]: Curea de cauciuc, de secțiune pătrată, așezată pe marginile unei site, pentru a limita întinderea materialului pe sită. Se folosește în industria hârtiei.

Fig. 395.
Curea din fâșii de piele.

10. **Curea de transport** [courroie pour transport; Förderband, laufendes Band; transport band, band carrier; szállító szj; подвижной транспортный ремень или лента]: Curea de textile, de cauciuc sau de oțel, pe care se așază obiectele pentru a fi transportate (de ex. în fabricile de zahăr, de cărămizi) pentru lucrări în serie, eliminând transportul cu brațele, cu vagoane sau cu ascensoare. Sin. Bandă de transport.

11. **Curea, roată de ~** [poulie pour courroie, Riemenscheibe; belt pulley; szj-tárcsa; ременный шкив]: Roata acționată prin curea sau care acționează o curea. Obada este bombată, când cureaua e dreaptă (fig. 396), este dreaptă, când cureaua e încrucișată, sau canelată când cureaua e trapezoidală. Dacă puterea de transmisie are variații mari, roata are borduri. Între lățimea roții și a curelei trebuie să existe o diferență prescrisă. Se confecționează din fontă, din oțel, din lemn, din carton presat etc., și se echilibrează cu multă atenție. — Deosebim:

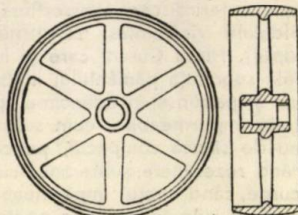

Fig. 396. Roată de curea.

12. ~, roată de ~ **fixă** [poulie fixe; feste Riemenscheibe; fixed belt pulley; rögzített szj-tárcsa; неподвижный ременный шкив]: Roată împănată sau presată pe arbore.

13. ~, roată de ~ **liberă** [poulie folle; Losscheibe; loose pulley; szabad szj-tárcsa; холостой шкив или блок]: Roată care se poate roti pe arbore, fără a-l antrena. Se folosește mai ales la antrenarea mașinilor-unelte. Pe arborele de transmisie secundar se montează o roată fixă și una liberă. Cureaua este deplasată dela o roată la alta, de către conducătorul mașinii, prin schimbătorul de curea, care acționează, printr-o furcă, brăul condus, și realizează, fie antrenarea arborelui transmisiei secundare și deci a mașinii, fie antrenarea numai a roții libere (mersul în gol). Sin. Roată nebuună.

14. ~, roată — **tobă de ~** [poulie-tambour; Trommel; roller; tárcsados; шкив-барабан]: Roată conducătoare de pe transmisia principală.

lă, care are o lăjime egală cu suma lăjimilor celor două roți, fixă și liberă, cu care se poate cupla alternativ prin curea.

1. **Curelar** [corroyeur; Riemer; Gürtlermacher; currier; szijgyártó; шорник]. *Mș.*: 1. Lucrător specialist care se ocupă cu confecționarea curelelor folosite în industrie și cu repararea lor. — 2. Persoană care confecționează curele, hamuri, etc., sau le vinde.

2. **Curent** [courant; Strom; stream, current; áram; течение, ток, поток, движение]: 1. În Mecanică: Mișcarea unui fluid față de un sistem inerțial. — 2. În Tehnică: Mișcarea unui fluid față de Pământ.

3. ~ **ascendent** [courant ascendant; Aufwind; upwind; feltörő légáram; восходящее течение]. *Meteor.*: Componenta verticală, dirijată în sus, a unui curent oarecare. Se poate produce când vântul suflă spre panta unui deal sau deasupra unei păduri, ca și din cauze termice. Acest curent e folosit de planoare pentru a învinge viteza descendentă și a se menține timp îndelungat în aer.

4. ~ **de apă subterană** [cours d'eau souterrain; unterirdischer Wasserfluss; underoil stream; földalatti vizáramlás; течение подпочвенной воды]. *Hidr.*: Curent care se formează din apele dela suprafața pământului infiltrate în masa acestuia și pătrunse în adâncime până ce întâlnesc strate impermeabile, cum sunt stratele de argilă sau de stâncă compactă, pe cari se strâng, formând rezervoare subterane, cu tendința de a se scurge, când stratul impermeabil este inclinat sau prezintă cute în cari apa poate să curgă ca într'un jghiab.

5. ~ **de flux**. V. sub Maree.

6. ~ **de perturbații**. V. sub Perturbații atmosferice.

7. ~ **de reflux**. V. sub Maree.

8. ~ **descendent**. V. sub Aer, mișcări de a ~.

9. ~ **încrucișat** [courant croisé; Kreuzstrom; cross current; keresztező áram; перекрестное течение]: Curgerea a două fluide în direcții perpendiculare, în vederea schimbului de căldură. Ex.: Încălzirea apei care circulă prin țevile unui economisor, cu ajutorul gazelor de ardere cari circulă printre țevi, perpendicular pe ele.

10. ~ **laminar** [courant laminaire; laminare Strömung; laminar flow; párhuzamos réteg-áramlás; безвихревое или ламинарное движение, ламинарный поток]: Curent în care porțiunile de fluid se mișcă regulat și „paralel” cu direcția generală de curgere. El poate fi potențial sau turbionar, dar, în ultimul caz, turbioanele sunt dispuse regulat față de direcția generală de curgere. Într'un tub circular, de secțiune constantă, curentul laminar se caracterizează prin creșterea parabolică a vitesei dela perete spre centrul tubului. O particulă solidă antrenată de curent își păstrează distanța dela centrul tubului în tot lungul curentului laminar. Se stabilește în con-

ducte la valori mai mici ale cifrei Reynolds:

$$R = \frac{vd}{\nu} < 2320, \text{ unde } v \text{ e viteza în m/s, } d \text{ e}$$

diametrul conductei în m, iar ν e viscozitatea cinematică a fluidului în m^2/s .

11. ~ **litoral**. Sin. Curent de coastă. V. sub Curent marin.

12. ~ **marin** [courant; Meeresströmung; current; tengeráramlások; морское течение]: Mișcarea apei în mări și oceane, sub forma de cursuri, uneori de dimensiuni enorme, formând circulația mărilor și a oceanelor. E provocată în primul rând de vânturi, apoi de marea, de surplusul de apă adus de fluvii în mările închise și de diferența de densitate a apei. Curenții marini pot fi de suprafață, de adâncime, de coastă sau de marea.

13. **Curent turbulent** [courant turbulent; turbulente Strömung; turbulent flow, eddy current; örvénylő áramlás; вихревое движение или турбулентное течение жидкостей]: Curent turbionar, în care turbioanele sunt dispuse desordonat față de direcția generală de curgere, și în care liniile de scurgere ale particulelor sunt impletite deci des și neregulate unele cu altele. Se stabilește în conductele rotunde la cifre Reynolds

$$\text{relativ mari: } R = \frac{vd}{\nu} > 3000, \text{ unde } v \text{ e viteza fluidu-}$$

lui în m/s, d e diametrul în m și ν e viscozitatea cinematică a fluidului în m^2/s . Masa fluidului e agitată, iar viteza într'un tub circular e aproape uniformă pe toată secțiunea, cu excepțiunea regiunii din imediata apropiere a pereților, unde e mai mică.

14. **Curent electric** [courant électrique; elektrischer Strom; electric current; villamos áram; электрический ток]. *El.*: 1. Sarcină electrică (pozitivă sau negativă) în mișcare (față de sistemul inerțial imobil în raport cu grupul stelelor fixe); sarcina se poate mișca printr'un mediu material sau în vid. Sarcinile electrice pozitive în mișcare produc un câmp magnetic, și acesta e același ca și câmpul tot atâtor sarcini electrice negative, cari se mișcă în sens contrar și cu aceeași viteză. Fiindcă un curent care consistă în mișcarea de sarcini pozitive e considerat îndreptat în sensul vitesei lor, curentul care consistă în mișcarea de sarcini negative se consideră deci îndreptat în sens contrar cu viteza lor. — 2. În înțeles larg, se numește curent electric, sumă dintre curenții electrici cari consistă în sarcini în mișcare și dintre curentul electric lorentzian de deplasare. — 3. Intensitatea curentului electric (v).

15. ~ **de conducție de prima clasă** [courant de conduction de première classe; Leitungsstrom erster Klasse; conduction current of the first class; elsőrendű teljesítményi áram; ток проводимости первого класса]: Curent care nu e însoțit de transformarea chimică a mediului conductor prin care trece și consistă, în acest caz, în electroni de conducție în mișcare.

16. ~ **de conducție de a doua clasă** [courant de conduction de seconde classe; Leitungsstrom zweiter Klasse; conduction current of the

second class; masodrendű teljesímenyi áram; ток проводимости второго класса]: Curent însoțit de transformarea chimică a mediului prin care trece; consistă, în acest caz, în mișcarea simultană și în sensuri contrare a unor ioni de semnele contrare;

1. **Curent de convecție** [courant de convection; Konvektionsstrom; convection current; konvekciós áram; конвекционное течение, конвекционный ток]: Curent care consistă în mișcarea, în afara moleculelor, a sarcinii electrice împreună cu particule materiale mai grele decât electronii. Curentul de „conducție” de a doua clasă e, deci, în parte curent de conducție, și în parte de convecție.

2. **~ de polarizație** [courant de polarisation; Polarisationsstrom; polarisation current; polárizációs áram; поляризационный ток]: Curent care consistă în mișcarea sarcinilor de polarizație electrică (de obicei într'un izolator).

3. **~ electronic** [courant électronique; Elektronenstrom; electronic current; elektronikus áram; электронный ток]: Curent care consistă în mișcarea în vid a electronilor liberi.

4. **~ lorentzian de deplasare** [courant lorentzien de déplacement; Lorentzscher Verschiebungsstrom; L. displacement current; L.-féle eltolási áram; Лорентцанский ток смещения]: Flux electric variabil în timp. Acest „curent” nu consistă deci în sarcini electrice în mișcare, și se numește astfel numai fiindcă prezența lui e însoțită de un câmp magnetic, ca și prezența curentului care consistă în sarcini electrice în mișcare. (v. Sub circuitului, legea ~ magnetic).

5. **~ maxwellian de deplasare** [courant maxwellien de déplacement; Maxwell'scher Verschiebungsstrom; Maxwellian displacement current; M.-féle eltolási áram; Максвеллианский ток смещения]: Flux al deplasării dielectrice, variabil în timp. El însumează deci curentul lorentzian de deplasare și curentul de polarizație electrică. Consistă astfel în parte în sarcini electrice în mișcare, și în parte într'un flux electric variabil în timp. Sin. Curent de deplasare.

6. **~ molecular** [courant moléculaire; Molekularstrom; molecular current; molekuláris áram; молекулярный ток]: Curentul electric care consistă în mișcarea de sarcini electrice în interiorul moleculelor.

7. **~ protonic** [courant protonique; Protonenstrom; protonic current; protonikus áram; протонический ток]: Curent care consistă în mișcarea în vid a protonilor liberi.

8. **~ Roentgen** [courant de R.; R. Strom; R. current; R.-áram; рентгеновский ток]. Eft.: 1. Curent care consistă în mișcarea unui dielectric neîncărcat cu sarcină electrică „reală”, dar polarizat electric.

9. **~ Rowland** [courant de R.; R. Strom; R. current; R.-áram; ток P.]: Curentul electric care consistă în mișcarea unor conductoare încărcate electric.

După locul și condițiile în cari se produce curentul, deosebit:

10. **Curent anodic al poliodei** [courant anodique de la polyode; Mehrpolröhren Anodenstrom; anode current of the polyode; több polusú cső anodárama; анодный ток полиода]. Eft.: Curentul electric care trece prin anodul poliodei. De obicei, curentul anodic are o parte continuă, egală cu valoarea termenului constant din dezvoltarea în serie Fourier a funcției care-i reprezintă mersul în timp, numită și

11. **~ anodic de polarizație** [courant anodique de polarisation; Vorstrom; anodic polarisation current; előáram; анодный поляризационный ток] — și o parte alternativă, egală cu suma valorilor termenilor variabili din dezvoltarea în serie Fourier a funcției care-i reprezintă mersul în timp, numit

12. **~ anodic alternativ** [courant anodique alternatif; Wechselstrom; anode alternating current; váltó-áram; переменный (однофазный) ток].

13. **~ de grilă al poliodei** [courant de grille de la polyode; Mehrpolröhren-Gitterstrom; grid current of the polyode; több polusú cső rácsárama; сеточный ток полиода]. Eft.: Curentul electric care trece prin grila poliodei. De obicei, curentul de grilă are o parte continuă, egală cu valoarea termenului constant din dezvoltarea în serie Fourier a funcției care-i reprezintă mersul în timp, numit și

14. **~ de polarizație al grilei** [courant de polarisation de la grille; Gitter-Vorstrom; polarisation current of the grid; rács elő áram; поляризационный ток] — și o parte alternativă, egală cu suma valorilor termenilor variabili din dezvoltarea în serie Fourier a funcției care-i reprezintă mersul în timp, numită

15. **~ de grilă alternativ** [courant de grille alternatif; Gitter-Wechselstrom; alternative grid current; váltó rácsáram; переменный сеточный ток]: Curentul de polarizație al grilei, contat cu semnul schimbat, se numește și

16. **~ invers de grilă** [courant inverse de grille; umgekehrter Gitterstrom; inverse current of the grid; visszafordított rácsáram; обратный сеточный ток].

17. **~ de pământ** [courant à la terre; Erdschlussstrom; loss current to earth; földzárlatáram; ток замыкания на землю]: Curentul derivat dintr'un circuit în punctul de punere sau de ajungere la pământ.

18. **~ de placă al poliodei** [courant de plaque de la polyode; Mehrpolröhren-Anodenstrom; plate current of the polyode; többpolusú cső anód-árama; анодный ток полиода]. V. Curent anodic al poliodei.

19. **~ de scurt-circuit instantaneu** [courant de court-circuit instantané; Stosskurzschlussstrom; instantaneous short-circuit current; pillanatnyi rövidzárlatú áram; ударный ток короткого замыкания]: Valoarea maximă a intensității instan-

tanee a curentului, după ce s'a produs un scurt-circuit.

1. **Curent de scurt circuit permanent** [courant de court-circuit permanent; Dauerkurzschlussstrom; permanent short-circuit current; állandó rövidzárlatú áram; установившийся ток короткого замыкания]: Valoarea efectivă a intensității curentului de scurt-circuit, după ce regimul de tranziție a trecut și scurt-circuitul mai persistă.

2. **~ electric de acțiune nervoasă** [courant électrique d'action nerveuse; elektrischer Nervenaktionsstrom; electric current due to nervous action; ideg-áram; электрический ток нервного действия]: Curent care apare într-o anumită parte a sistemului nervos în activitate.

3. **~ electric de antenă** [courant électrique d'antenne; elektrischer Antennenstrom; aerial electric current; villamos anténa-áram; электрический ток антенны]: 1. Intensitatea, măsurată într-o umflătură, a curentului electric al antenei, care coincide de multe ori cu însuși piciorul ei. — 2. Valoarea efectivă a intensității măsurate într-o umflătură de curent electric al antenei.

4. **~ electric de apel** [courant électrique d'appel; elektrischer Rufstrom; electric ringing current; hívó áram; электрический вызывной ток]. Telc.: Curentul electric folosit pe liniile telefonice spre a chema o stațiune sau un post telefonic. Frecvența lui e de 17...20 perioade pe secundă pentru liniile abonaților, și de 500 perioade pe secundă pentru liniile cu repetoare vocale. V. și Repetor.

5. **~electric de liniște** [courant électrique de repos; elektrischer Ruhestrom; bias current; nyugalmi áram; электрический ток при состоянии покоя]. Cinem.: Curentul electric care acționează masca ce servește la înregistrarea pistei sonore, în lipsa vibrațiilor acustice.

6. **~ electric perturbator echivalent** [courant électrique perturbateur équivalent; äquivalenter elektrischer Störstrom; equivalent disturbing current of an electric line; egyenértékű villamos zavar-áram; электрический пертурбационный эквивалентный ток] Eft.: Curentul de 800 perioade pe secundă care, substituit pe o linie electrică curentului în serviciu care circulă în ea, ar produce aceeași deranjare a unei linii telefonice vecine ca și curentul în serviciu. Dacă I_f e armonica de frecvență f a curentului în serviciu, p_f e ponderea atribuită frecvenței f , și k_f un coeficient funcțiune de frecvență și de condițiunile de serviciu ale liniei de energie electrică, expresiunea curentului perturbator echivalent I_{pe} e

$$I_{pe} = \frac{1}{p_{800}} \sqrt{\sum k_f^2 p_f^2 I_f^2}$$

7. **~ electric purtător** [courant électrique porteur; elektrischer Trägerstrom; carrier current; villamos vivő áram; несущий электрический ток]. Eft.: Curent electric alternativ care se mo-

dulează în vederea transmisiunii de semnale electrice. Cu ajutorul curenților purtători se pot transmite simultan pe un circuit de electrocomunicații mai multe convorbiri, fiecare din curenții purtători, care are una din frecvențele purtătoare și e modulat independent de ceilalți, constituind o cale. În postul receptor diferenții curenți purtători modulați se separă cu ajutorul unor filtre electrice.

8. **~ electric rezidual** [courant électrique résiduel; elektrischer Reststrom; residual current; maradékáram; остаточный электрический ток]. Electrochim.: Curentul foarte slab, care traversează o soluție de electroliză, când tensiunea este inferioară tensiunii de descompunere a electrolitului. Acest curent se datorește faptului că anumiți ioni, având un nivel energetic mai slab, se pot descărca înainte de a se fi atins valoarea tensiunii de descompunere a electrolitului.

9. **~ electric subsecvent** [courant électrique subséquent; nachfolgender elektrischer Strom, elektrischer Nachfolgestrom; follow-on current; villamos útóáram; электрический последующий ток]. Eft.: Curent electric care trece printr'un paratrăsnet după scurgerea supratensiunii, sub efectul tensiunii în serviciu.

10. **~ faradic** [courant faradique; faradischer Strom; Faradic current; F.-áram; фарадический ток]. Eft.: Curentul electric intermitent din secundarul unei bobine de inducție.

11. **~ Leduc** [courant de L.; L. Strom; L. current; L.-áram; ток Л]. Eft.: Curent galvanic întrerupt periodic.

12. **~ limită dinamic** [courant limite dynamique; dynamischer Grenzstrom; dynamic limit current; dinámikus határáram; предельный динамический ток]. Eft.: Valoarea amplitudinii maxime a curentului primar pe care o mai poate suporta un cuadripol cu secundarul scurt-circuitat (de ex. un transformator de măsură) fără a se defecta prin forțele date de el.

13. **~ limită termic** [courant limite thermique; thermischer Grenzstrom; thermic limit current; termikus határáram; предельный термический ток]. Eft.: Valoarea efectivă maximă a curentului electric primar pe care o mai poate suporta un timp convenit (în cazul transformatoarelor de măsură 1s) un cuadripol cu secundarul scurt-circuitat, fără a se defecta prin efectul Joule corespunzător.

14. **~ magnetizant** [courant magnétisant; Magnetisierungsstrom; magnetising current; magnes-áram; намагничивающий ток]. Eft.: Curentul care trebuie să treacă prin înfășurarea sau prin înfășurările unui circuit magnetic spre a stabili în el, singur fluxul magnetic.

15. **~ polarizant** [courant polarisant; Polarisierungsstrom; polarization current; polárizáló-áram; поляризующий ток]. Electrochim.: Curentul continuu al unei surse electrice folosit la electroliza unei soluții de electrolit.

După mersul în timp și după condițiile în care se produce curentul, deosebim:

1. **Curent electric activ** [courant électrique actif; elektrischer Wirkstrom; active current; villamos hatóáram; активный электрический ток]. *Elf.*: Componenta armonică pe care un curent alternativ armonic o are în fază cu tensiunea electromotoare indusă din exterior, sau cu tensiunea la borne sau, când e cazul, cu suma lor.

2. **~ electric alternativ** [courant électrique alternatif; elektrischer Wechselstrom; alternative current; villamos váltó áram; переменный электрический ток]. *Elf.*: Curent electric a cărui intensitate variază periodic, astfel încât media aritmetică, pe o perioadă, a intensităților lui, să fie nulă.

3. **~ electric continuu** [courant électrique continu; elektrischer Gleichstrom; direct current; villamos egyenáram; прямой или постоянный электрический ток]. *Elf.*: Curent electric care trece într'un singur sens și își păstrează intensitatea constantă sau aproape constantă.

4. **~ electric de inducție** [courant électrique induit; elektrischer Induktionsstrom; induced electric current; indukciós áram; индукционный электрический ток]. *Elf.*: Curent electric pe care-l stabilește într'un circuit închis, tensiunea electromotoare indusă de un flux de inducție magnetică variabil în timp.

5. **~ electric omopolar** [courant électrique homopolaire; elektrischer Reststrom; homopolar electric current; maradék-áram; однополюсный или униполярный электрический ток]. *Elf.*: Curentul care are același sens și aceeași intensitate în toate conductele unui circuit electric polifazat. Conține unul din componenții simetrici în cazul unei linii de energie desechilibrate, care are neutrul pus la pământ.

6. **~ electric reactiv** [courant électrique réactif; elektrischer Blindstrom; reactive current; idle current; villamos vakáram; реактивный электрический ток]. *Elf.*: Componenta armonică pe care un curent alternativ armonic o are în cuadratură cu tensiunea electromotoare indusă din exterior, sau cu tensiunea la borne sau, când e cazul, cu suma lor.

7. **~ electric unidirecțional** [courant électrique unidirectionnel; elektrischer Strom in gleichbleibender Richtung; unidirectional current; egyirányú villamos áram; электрический ток одного направления, постоянный ток]. *Elf.*: Curent electric care trece într'un singur sens.

8. **Curenți electrici în atmosferă**. Ionii atmosferici (v. și Ionizarea aerului) în mișcare produc următorii curenți: Curentul vertical: Sub acțiunea câmpului electric terestru, ionii pozitivi se dirijează către sol, iar cei negativi în sens contrar. Densitatea curentului care se stabilește astfel este dată de:

$$G = (k n q + k' n' q') E,$$

unde E este intensitatea câmpului electric terestru, q și q' sunt sarcinile electrice ale ionilor, iar n și n' numărul ionilor atmosferici, pozitivi, respec-

tiv negativi, din unitatea de volum, de mobilități k și k' . Valoarea mijlocie a densității curentului vertical este, în apropierea solului, de 25×10^{-16} A/cm² pentru un câmp electric (gradient de potențial) mediu de 130 V/m. — Curenții de convecție dați de mișcarea maselor de aer: Densitatea mijlocie a curentului de convecție produs de masele de aer în mișcare orizontală, cu viteza cuprinsă între 1 și 10 m/s, variază între 2×10^{-14} și 2×10^{-13} A/cm². Mișcările verticale ale aerului se fac cu viteza de câțiva centimetri pe secundă și dau naștere la curenți de ordinul a 10^{-16} A/cm². — Alți curenți electrici se produc în ionosferă: Sub acțiunea mareelor atmosferice, păturile de aer ionizat suferă o oscilație periodică. Cum această mișcare se efectuează în câmpul magnetic terestru, păturile ionosferice sunt parcurse de curenți electrici induși, cari pot da variații diurne ale magnetismului terestru.

9. **~ electrici turbionari** [courants électriques tourbillonnaires; elektrische Wirbelströme; eddy currents; villamos örvényáramok; вихревые электрические токи]. *Elf.*: Curenți electrici stabiliți prin inducție electromagnetică în interiorul maselor conductoare. Sin. Curenți Foucault.

10. **~ electrici vagabonzi** [courants électriques vagabonds; vagabundierende elektrischen Ströme; vagabond currents; villamos vándoráramok; блуждающие электрические токи]. *Elf.*: 1. Curenți derivați în sol, în jurul liniilor ferate electrice sau de tramvai. — 2. Curenți derivați în sol, din conductele de distribuție și de alimentare electrică, prin locurile lor cu defecte de izolație. Curenții vagabonzi continui pot coroda electrolitic conductele de apă, de gaz, etc., plasate în pământ.

11. **~ Foucault** [courants de F.; F. Ströme; F. currents; F.-féle áramok; токи Фуко]. V. Curenți electrici turbionari.

12. **~ simetrici** [courants symétriques; symmetrische Ströme; symmetrical currents; szimmetrikus áramok; симметрические токи]. *Elf.*: Curenții dintr'un sistem polifazat cu m faze sunt simetrici când ei au aceeași intensitate pe toate fazele și când diferența de fază dintre curenții consecutivi este $\frac{2\pi}{m}$ radiani sau $\frac{360^\circ}{m}$.

13. **~ telurici** [courants telluriques; Erdströme; earth currents; földzárlat-áramok; земные токи]. *Elf.*: Curenți electrici cari circulă prin sol. V. și Curenți electrici vagabonzi, Curenți de pământ.

14. **Curenților, metoda ~ telurici** [méthode des courants telluriques; Messverfahren der natürlichen Erdströme; earth currents method; kutatási eljárások természetes földzárlat-áramok segítségével; метод земных токов]: Metodă de prospecțiune geofizică folosind curenții telurici pentru cercetarea solului la mare adâncime.

15. **Curent, echi~** [equicourant; Gleichstrom; equicurrent; egyenáram; ток одного направления ток равного направления]: Curgerea

în același sens a două fluide, în vederea schimbului de căldură sau de substanță. Avantajul echicurentului față de contracurent este schimbul important de căldură sau de substanță la începutul procesului.

1. **Curgere laminară** [écoulement laminaire; laminare Strömung; laminar flow, streamline flow, viscous flow; párhúamos rétegáramlás; ламинарный поток, ламинарное течение]: Curgerea unui fluid în curent laminar. Sin. Curgere vâscoasă.

2. **Curgere turbulentă** [écoulement turbulent; turbulente Strömung; turbulent flow; örvénylő áramlás; вихревое или турбулентное течение (жидкостей)]: Curgerea unui fluid în curent turbulent.

3. **Curgere vâscoasă**. V. Curgere laminară.

4. **Curgere**, limite de ~. V. Atterberg, limitele lui ~.

5. **Curgerea betonului**. V. sub Schimbările de volum ale betonului.

6. **Curie** [curie; Curie; curie; curie; кюри (единица радиоактивности)]. Fiz.: Unitate de măsură a radioactivității unui radioelement, egală cu $3,71 \cdot 10^{10}$ atomi de radon în echilibru radioactiv cu 1 g de radon, egală cu $6,5 \cdot 10^{-6}$ g, adică un volum de aproape $0,6 \text{ mm}^3$ radon la 0° și 760 mm.

7. **Curie**, „legile” lui ~ [lois de C.; C.sche Regeln; C.'s laws; C.-féle szabályok; законы Кюри]. Elt.: 1. Susceptibilitatea magnetică a substanțelor diamagnetice este independentă de temperatură. — 2. Susceptibilitatea magnetică a substanțelor paramagnetice e invers proporțională cu temperatura absolută (într-o primă aproximație).

8. **Curie**, punctul ~ [point de C.; C.-Punkt; C. point; Curie pont; точка Кюри]: Temperatura deasupra căreia fierul și corpurile feromagnetice devin paramagnetice. Fenomenul feromagnetismului este legat de o anumită orientare comună a momentelor magnetice date de electronii din atomi. Prin încălzire la o anumită temperatură, numită punctul Curie, forțele interatomice nu mai pot menține orientarea comună a acestor momente magnetice, și corpul devine paramagnetic. Punctul Curie nu este un punct critic, respectiv un punct de transformare, care să despartă două faze deosebite. La fierul pur, punctul Curie corespunde punctului A_2 (din diagrama fier-carbon), adică temperaturii de 768° ; prin adăugirea altor elemente, punctul Curie variază, și anume: prin adăugirea de cobalt, crom, vanadiu sau ceriu, punctul Curie se urcă, iar prin adăugirea de mangan sau nichel, coboară. La un aliaj FeNi cu 25% Ni, punctul Curie coboară până la 0° . Sin. Temperatură Curie.

9. **Curierapie** [curie-thérapie; Radiumtherapie, Radiumbestrahlung; Curie-therapy; rádium-sugárzás; радиотерапия]. V. Radiumterapie.

10. **Curie-Weiss**, „legea” lui ~ [loi de C.-W.; C.-W.sches Gesetz; C.-W. law; C.-

W.-féle törvény; закон Кюри-Вайса]: Susceptibilitatea magnetică a unui corp feromagnetic care se găsește la o temperatură mai înaltă decât punctul Curie, unde dispare feromagnetismul, e invers proporțională cu supratemperatura corpului față de punctul Curie $\chi = \frac{c}{T - \theta}$, unde T și θ sunt tem-

peraturile absolute ale corpului și punctului Curie, iar c e o constantă independentă de T .

11. **Curit** [curite; Curit; curite; kurit; кюрит]. Mineral.: $2 \text{ PbO} \cdot 5 \text{ UO}_3 \cdot 4 \text{ H}_2\text{O}$. Cristalizează în sistemul rombic, în cristale cu structură aciculară. Are duritatea 4,5, gr. sp. 7,19, culoare roșetică-brună și urmă portocalie. Este un mineral radioactiv.

12. **Curium** [curium; Curium; curium; kurium; курнум]. Chim.: Cm; Nr. at. 96; trivalent. Element artificial, „sintetizat” la ciclotron. Se cunosc mai mulți isotopi ai lui, dintre cari principalii sunt cei de număr masic 240 ($T = 1$ lună, α -activ), și 242 ($T = 5$ luni, α -activ). Reacții nucleare de formare:

a. $^{239}_{94}\text{Pu} + {}^4_2\text{He} = {}^{240}_{96}\text{Cm} + 3 {}^1_0\text{n}$ (reacție la ciclotron, cu helioni de 44 MeV).

b. $^{239}_{96}\text{Pu} + {}^4_2\text{He} = {}^{242}_{96}\text{Cm} + {}^1_0\text{n}$ (reacție la ciclotron, cu helioni de 44 MeV). Metal actinoid cu 7 electroni în stratul 5f, analog cu ${}^{147}_{64}\text{Gd}$, care are 7 electroni în stratul 4f.

13. **Curmal** [dattier; Dattelpalme; date-palm; datolyapálma; финиковая пальма]. Bot.: Phoenix dactylifera L.; familia palmelor. Arbore înalt de 10...12 m, cu tulpina cilindrică, prezentând la suprafață cicatricele frunzelor căzute. Frunzele îi sunt îngrămădite la vârful tulpinei. Fructele sunt dulci, gustoase și foarte nutritive. Crește și se cultivă prin oazele Saharei, până în Asia Sud-Vestică și în insulele Canare.

14. **Curmătură** [col; Gebirgspfad; col, saddle; szoros, hajlat; седловина, седло]. Topog.: Lăsătură care rupe continuitatea unei înălțimi și prin care trece, de obicei, un drum; este o depresiune mică, într-o culme de munți sau de dealuri.

15. **Curmeiu** [corde d'écorce; Baststrick; chord made of bark; hánckötél; веревка из древесной коры]. Ind. țăr.: Funie confecționată din coaja copacilor, de obicei din teiu sau din răchită.

16. **Curpen** [herbe aux gueux, berceau de la Vierge; Waldbreie; traveller's joy, virgin's bowers; iszalag; клематис (вьющееся растение)]. Silv.: Clematis Vitalba L. Arbust urcător din familia ranunculaceelor. Crește în păduri și în tufișuri, ajungând la 20...30 m lungime. Din tulpine se împletesc coșnițe pentru stupi primitivi, și coșuri. Frunzele conțin saponine și enzime; proaspete, zdrobite și puse pe piele, produc inflamații. Sin. Luminoasă.

17. **Curpen de munte** [atragène des Alpes; Alpenrebe; atragene; bérccolyondár; альпийский клематис]. Hort.: Clematis alpina Mill. Arbust din familia ranunculaceelor, urcător. Crește în re-

giunea subalpină. E cultivat pentru decorarea zidurilor și a gardurilor. Sin. *Curpen* năpraznic.

1. **Curpen** 1. Lujer de cartof (Transilvania). — 2. Vrej de dovlecel, de castravete, etc. (Moldova, Transilvania).

2. **Curra Bright**. *Ind. tut.*: Tratament de uscare, special, la foc indirect, care se aplică unor tutunuri din varietatea „Virginia” și în urma cărora acestea capătă o aromă și un gust deosebit. Lucrările speciale prin cari se deosebește tratamentul acestor tutunuri sunt: alegerea și înșiratul, încărcarea uscătoriei, uscarea, păstrarea, alegerea și pășușitul în fascicule, ambalarea în butoaie și supravegherea butoaielor până la fabricare.

3. **Curs de apă** [cours d'eau; Wasserlauf; watercourse; vízfolyás; течение воды, водной поток, водоток]: Apă care curge obișnuit într'o albie naturală, apa adunându-se de pe suprafața unui basin de recepțiune, fie din scurgerea apelor de precipitații, fie din infiltrații și izvoare. Exemple: fluvii, râuri, pâraie.

4. ~ **de apă artificial** [cours d'eau artificiel; künstlicher Wasserlauf; artificial water conduit; mesterséges vízfolyás; искусственный водоток или поток воды]: Curs de apă reprezentat de un canal care alimentează o instalație industrială, un câmp ce trebuie irigat sau un oraș, printr'o conductă forțată sau printr'un canal deschis. Un astfel de curs se caracterizează printr'un debit aproape constant, calculat pe măsura cerințelor de apă.

5. ~ **de apă natural** [cours d'eau naturel; natürlicher Wasserfluß; natural water conduit; természetes vízfolyás; естественный водоток или поток воды]: Curs de apă reprezentat de un pârâu, de un râu sau de un fluviu. Se caracterizează printr'o mare variație a debitului, care depinde de mărimea și frecvența precipitațiilor atmosferice și de alți factori: permeabilitatea sau impermeabilitatea terenului din cuprinsul basinelui hidrografic, îmbrăcămintea lui vegetală, înclinarea lui, expunerea la vânturi și la soare.

6. **Curs forțat** [circulation forcée de monnaie; Zwangszirkulation des Geldes; forced circulation of money; kötelező árfolyam, kényszerárfolyam; обязательный, вынужденный монетный курс]. Ec.: Obligația legală de a primi, ca plată, hârtie-monetă sau bilete de bancă neconvertibile în aur.

7. **Cursă** [trappe; Falle; trap; csapda; ловушка]. *Tehn. mil.*: Obstacol folosit în organizarea unei poziții. Constă dintr'o groapă acoperită, spre a nu fi observată. Se construiește: curse contra infanteriei și cavaleriei — numite și gropi de lup — echipate cu mijloace de rănire sau de acățare a piciorului, — curse contra autovehiculelor, pe șosele (adesea șanțuri transversale pe toată întinderea șoselei), — și curse contra carelor de luptă, pe șosele.

8. **Cursă** [cordée, trait; Zug; haul; bányakosár rakományának átrakása; пробоер]. *Mine*: Deplasarea încărcăturii utile a unei colivii de extracție, dela nivelul rampei de încărcare la acela

al rampei de descărcare. În timpul necesar efectuării unei curse se include și timpul mort pentru manevrarea vagonetelor.

9. **Cursă de insecte** [trappe à insectes; Insektenfalle; insect trap; rovarfogó; ловушка для вредителей]. *Hort.*: Ghivece de flori așezate cu gura în jos, pe tufori, mai ales în culturile de seră, de grădină, etc., astfel încât insectele lucifuge, cum sunt urechelnifele (*Farfcula auricularia*), să se retragă în timpul zilei sub ele, unde pot fi apoi distruse prin mijloace mecanice sau chimice.

10. **Cursă de întreruptor** [course d'interrupteur; Schalter-Schalthub; stroke of the interruptor; kapcsolómenet; ход прерывателя]. *El.*: Distanța dintre pozițiile pieselor de contact mobile ale unui întreruptor electric, cari corespund pozițiilor definitive de întrerupere și de închidere a circuitului.

11. **Cursa pistonului** [course du piston; Kolbenhub; stroke; dugattyújárát; ход поршня]. *Mș.*: Lungimea drumului parcurs de un piston în cilindru, între cele două puncte moarte.

12. **Cursa priboiului** [course du poinçon; Stempelweg, Hub; punch stroke; lyukasztóú; ход пуансона]. *Mș.*: Lungimea pe care o parcurge priboiul în operațiunea de găurire a piesei.

13. **Curse luminoase** [pièges lumineux; Lichtfallen; luminous traps; fénycsapdák; светящаяся ловушка]: Dispozitiv compus dintr'o sursă luminoasă, un ecran care servește ca reflector (dirijând fasciculul de lumină pe direcția de sbor a insectelor pozitiv fototrope) și un vas cu petrol așezat dedesubt, în care cad insectele când se lovesc de pereții sursei de lumină, și mor.

14. **Cursive** [italiques; Kursivschrift; italics; kurziv betű; курсив]. *Arte gr.*: Caractere de literă inclinate spre dreapta, cari imită scrisul de mână curent. Sin. *Italice*.

15. **Cursor** de inelușe [anneau; Gleitkontakt, Läufer, Stellring; slider; állító gyűrű; бегунок]. *Ind. text.*: Sârmă îndoită în formă de C, care aleargă pe inelușele mașinii cu inelușe, în jurul fuselor. Cursoarele sunt construite după două tipuri: Cursoare C și cursoare N. Cursoarele N tind să înlocuiască complet cursoarele C, pentru că sunt mai bune. Cursoarele necesare unui anumit fir depind de următorii factori: diametrul inelușului, diametrul țevii pline, diametrul țevii goale, viteza fuselor, torsiunea și fineța firului. Alegerea cursoarelor pentru un anumit fir și pentru o anumită mașină se face prin experimentări preliminare cu un număr redus de fuse. Baloanele prea mari la sfârșitul formării țevii sunt indicii că greutatea cursoarelor experimentate e prea mică. Ruperea în faza înfășurării firelor, pe zona cea mai subțire a țevelor încărcate, arată că greutatea cursorilor e prea mare. Cursoarele se aleg după numerele acestea indicând greutatea în g a 1000 de bucăți. Cursoarele se uzează repede (în cea cea 20 de zile); de aceea ele se înlocuiesc, iar înlocuirea se face odată pe toată lungimea mașinii. Pentru firele

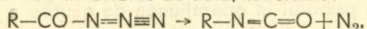
de bățătură, cursoarele parcurg 14 m/s (50 km/h), iar pentru firele de urzeală 21 m/s (75 km/h).

1. **Curte** [cour; Hof; courtyard; udvar; двор]. Urb.: 1. Porțiune dintr-o parcelă, care trebuie să rămână neclădită în conformitate cu clasa de construcție respectivă. — 2. Porțiunea neclădită a unei parcele, și care nu este folosită ca grădină. — 3. Curte interioară, care e mărginită de clădiri, pe tot perimetrul ei. — 4. Curte deschisă, care are cel puțin o latură liberă de clădiri și corespunde cu strada sau cu un spațiu liber.

2. ~ de lumină [petite cour intérieure; Lichthof; small inner court; világító udvar; узкий (малый) внутренний двор]: Curte de dimensiuni mici (până la circa 10 m²) exclusiv, pentru luminarea, camerelor nelocuibile.

3. **Curlină** [courtime; Ringmauer; curtain; összekötő várfal; кольцевая стена]. Tehn. mil., Arh.: Porțiunea din zidurile unei întărituri militare care leagă între ele două bastioane.

4. **Curlius, degradare** ~ [dégradation C.; C. scher Abbau; C. degradation; C-féle szétesés, szétbomlás; деградация Курциуса]. Chim.: Azidele încălzite sufer o descompunere: elimină azot și trec în esterul acidului isocianic:

Reacția se efectuează, din motive practice, în soluție alcoolică; esterul isocianic format adăunează o moleculă de alcool și dă un uretan care, prin hidroliză ulterioară, poate trece în amina primară.

5. **Curțuiuș, strate de** ~ [couches de C.; Schichten von C.; C. strata; C.-féle rétegek; напластывания Курциуса]. Geol.: Argile cu marcasită, gresii, calcare de apă dulce, cu intercalații de cărbuni. Reprezintă un facies al stratelor de Mera, în Nordul și Nord-Estul Transilvaniei.

6. **Cușac**. Ind. făr.: Lemn lung, prismatic, mai subțire decât grinda, folosit la construcții.

7. **Cușac**. V. sub Laț.

8. **Cusătură** [couture; Naht; seam; varrat; ШОВ]. Ind. text.: Reunirea prin coasere a două bucăți de stofă, de pânză, etc. Cele mai importante cusături, în textile, sunt cele aplicate articolelor regulate cari ies dela mașina de tricotat în forma în care pot fi purtate, și cele făcute articolelor croite din stofă tricotată. În primul caz, articolele sunt doar încheiate cu mașini speciale, a căror cusătură constă din ochiuri tricotate, și se face în diferite moduri, după efectul reclamat de articol: tighel, zig-zag, împunsătură pe un fir de urzeală, împunsătură pe două fire de urzeală, etc. În al doilea caz se fac cusături cari, pe lângă funcțiunea de legătură între două bucăți, o mai au și pe aceea de a împiedea destrămarea firelor de margine. Aceste cusături sunt: cusătura interlock și cusătura overlock, din două fire. Cusăturile aplicate tricotelor trebuie să aibă aceeași elasticitate și rezistență ca și tricoul respectiv.

9. **Cusătură** [joint, joint rivé, joint de soudure; Naht, Nietnaht, Schweißnaht; joint, seam, riveted seam, welding seam; varrat, heggesztési varrat; ШОВ]. Tehn.: Linia de împreunare prin nituire sau sudare a marginilor a două tole.

10. **Cusătură de sudură** [cordon de soudure; Schweißnaht; welding seam; varrat; сварной или сварочный ШОВ]: 1. La sudura prin presiune: Regiunea în care s'a produs sudura pieselor metalice. — 2. La sudura în stare lichidă: Regiunea în care s'a produs sudura pieselor metalice, formată din metalul de aport depus și din penetrație. Sin. Cordon de sudură. Deosebim:

11. ~ concavă [soudure concave; Hohlnaht; concave seam welding; homorú varrat; вогнутый сварочный ШОВ]: Cusătură a cărei față liberă este concavă (fig. 397).

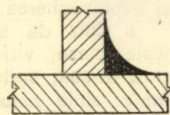

Fig. 397. Cusătură concavă.

12. ~ convexă [soudure convexe; überwölbte Naht; convex seam welding; domború varrat; выпуклый сварочный ШОВ]: Cusătură a cărei față liberă este convexă (fig. 398).

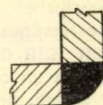

Fig. 398. Cusătură convexă.

13. ~ în tăietură [soudure en encoche; Schlitznaht; notch welding; résvarrat; сварочный ШОВ в прорез]: Cusătură de sudură folosită la sudura pieselor de metal suprapuse, realizată prin depunerea metalului de aport în tăieturi practicate pe una din piese (fig. 399).

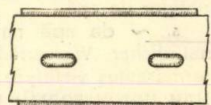

Fig. 399. Cusătură depusă în tăietură.

14. ~ de sudură în găuri [soudure en bouchon; Lochnaht; spot welding; lyukvarrat; точечный ШОВ, точечная сварка]: Cusătură de sudură folosită la sudura pieselor de metal suprapuse, realizată prin depunerea metalului de aport, în găuri practicate pe una din piese (fig. 400).

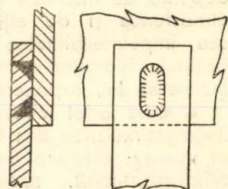

Fig. 400. Cusătură depusă în găuri.

15. ~ frontală [soudure frontale; Stirnkehlnaht; frontal seam welding; homlokhörnyvarrat; фронтальный сварочный ШОВ]: Cusătura de sudură a cărei axă e perpendiculară pe direcția forței la care e supusă piesa în serviciu. (fig. 401).

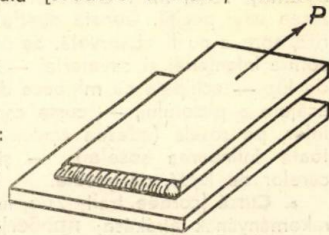

Fig. 401. Cusătură frontală.

1. **Cusătură în I** [soudure en I; I. Naht; I seam welding; I.-varrat; сварочный шов в форме I]: Cusătură de sudură folosită la sudarea pieselor de metal nepregătite în prealabil, realizată prin depunerea metalului de aport într'un rost de sudură, cu secțiunea în forma de dreptunghi. Se aplică la sudura în capete și în cornier (fig. 402).

Fig. 402. Cusătură în I.

2. **~ în margini indoite** [soudure sur bords relevés; Bördelnaht; flanged seam welding; korcvarrat; сварочный шов с загнутыми краями]: Cusătură de sudură în capete a tablelor subțiri, indoite la margini, cari apoi sunt topite (fig. 403).

Fig. 403. Cusătură în margini indoite.

3. **~ în nod** [soudure en bour-relet; Wulststumpnaht; projection welding; bordás varrat; точечный шов, при котором один из листов снабжен выступами]: Cusătură de sudură electrică a pieselor de metal, prin încălzire locală, continuată până la topirea și arderea unei anumite cantități de material de pe suprafețele de contact ale pieselor, urmată de o presare care elimină metalul topit și impuritățile, refolând apoi metalul în locul sudurii și producând o cusătură în formă de guler. La începutul operațiunilor, piesele sunt presate mai slab. Sin. Cusătură în guler.

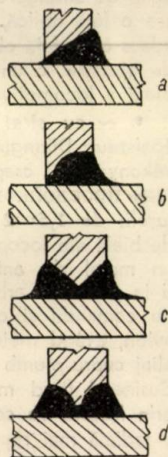

Fig. 404. Cusătură în nod: în semi-V (a); în semi-U (b); în K (c); în dublu semi-U (d).

4. **~ în semi-V, semi-U, K, dublu semi-U** [soudure en demi V, demi U, K, double demi U; Halbe V-, halbe U-, K-, zweiseitige U-Naht; welding in half V, half U, K, double half U; fél V, fél U, K, kettős fél U alakú varrat; сварка в форме полу-V, полу-U, K, двойное полу-U]: Cusătură de sudură, folosită la sudura pieselor de metal, realizată prin depunerea metalului de adăugit, într'un rost de sudură cu secțiunea în formă de semi-V, semi-U, K, sau dublu semi-U, obținută prin pregătirea unei singure piese. Se aplică la sudura în capete, în cornier, și la sudura în T (fig. 404).

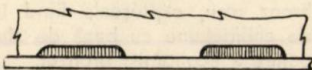

Fig. 405. Cusătură întreruptă.

5. **~ întreruptă** [soudure interrompue; unterbrochene Naht; interrupted seam welding; megszakított varrat; прерывистый сварочный шов]: Cusătură de sudură a cărei continuitate este întreruptă de un spațiu în care nu s'a depus material de aport (fig. 405).

6. **~ întreruptă, în lanț** [soudure interrompue, à chaîne; Kettennaht; interrupted chain welding;

láncvarrat; прерывистый сварочный шов, в цепь]: Cusături de sudură paralele, întrerupte, apropiate unele de altele, la cari porțiunile de cusături stau față în față. Sin. Cusătură întreruptă față în față.

7. **~ întreruptă, în zig-zag** [soudure interrompue, en zig-zag; Zickzack-Naht; interrupted zig-zag welding; zig-zág varrat; прерывистый зигзагообразный сварочный шов]: Cusături de sudură paralele, întrerupte, apropiate unele de altele, la cari porțiunile de cusătură nu stau față în față (fig. 406).

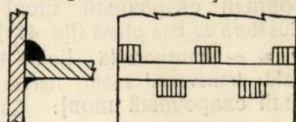

Fig. 406. Cusătură întreruptă, în zig-zag.

8. **~ întreruptă, în unghi** (interior, exterior) [soudure sur angle (intérieur, extérieur); Kehl-, Ecknaht; angle joint welding; sarok varrat; шов в угол, угловая сварка]: Cusătură de sudură, folosită la sudura pieselor de metal nepregătite în prealabil, realizată prin depunerea metalului de aport în unghiul format de două suprafețe, în general perpendiculare, ale pieselor de sudat. Se aplică la sudura în T, în cornier, și la sudura prin suprapunere (fig. 407).

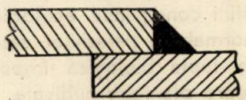

Fig. 407. Cusătură întreruptă, în unghi.

9. **~ în V, în U** [soudure en V, U; V, U Naht; V, U welding; V-, U. alakú varrat; сварка в форме V, U]: Cusătură de sudură, folosită la sudura pieselor de metal pregătite în prealabil, realizată prin depunerea me-

Fig. 408. Cusătură în V și în U. Cusătură de sudură în formă de V sau de U. Se aplică la sudura în capete, în cornier, și la sudura pe muchie (fig. 408).

10. **~ în X, în dublu U** [soudure en X, double U; X, doppelte U Naht; X, double U welding; X, kettős U varrat; сварка в форме X, двойного-U]: Cusătură de sudură, folosită la sudura pieselor de metal pregătite în prealabil, realizată prin depunerea metalului de aport într'un rost de sudură, cu secțiunea în formă de X sau de dublu U (fig. 409).

Fig. 409. Cusătură în X și în dublu U.

11. **~ laterală** [soudure latérale; Seiten-naht; lateral welding; oldalvarrat; фланговый сварочный шов]: Cusătură a cărei axă e paralelă cu direcția forței care acționează (fig. 410).

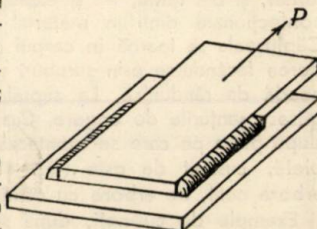

Fig. 410. Cusătură laterală.

1. **Cusătură longitudinală** [joint longitudinal; Längsnaht; longitudinal seam; hosszanti varrat; по-дольный шов]: Cusătură situată pe generatoarea unui cazan, sau paralel cu axa unei grinzi.

2. ~ **plană** [soudure plane; Gerad-Flankennaht (Flachnaht); plane welding; laposvarrat; ровный сварочный шов]: Fig. 411. Cusătură Cusătură cu fața plană (fig. 411). plană.

3. ~ **transversală** [joint transversal; Quer-naht; transversal seam; haránt varrat; попере-чный сварочный шов]: Cusătură situată pe un cerc al unui cazan, sau perpendicular pe axa unei grinzi.

4. **Cușcă de creștere** [cage d'élevage; Zucht-käfig; breeding cage; tenyészkalicka; клетка для вывода (для разведения, выращивания)]. Zoot.: Cușcă amenajată special, pentru a înde-plini condițiunile ecologice necesare dezvoltării normale a paraziților sau a prădătorilor folosiți în lupta biologică împotriva insectelor dăună-toare plantelor cultivate.

5. **Cușcaie** [glissoir; Brennholzriese; ground slide, shoot; tűzifa csúsztató; наклонный жо-лоб, спусковой жолоб]: Albie (uluc) cu sec-țiune trapezoidală, formată dintr-o podeală și doi pereți de 20·25 cm lățime și 3 m lungime, rezemați, din metru în metru, pe spărturi de lemn scobite la mijloc. Puse mai multe cap în cap, alcătuiesc jilipuri cari servesc la transportul lemnului de foc de pe coastele dealurilor până la drumurile din văi. Uneori se unu cu parafină, ca să se micșoreze frecarea. Sin. Cușcaiu.

6. **Cuscută** [cuscuta; Flachsseide; dodder; aranka; повилика]. Bot.: Plantă parazită din familia convolvulaceelor, lipsită de clorofilă. Atacă plante ierboase, arbuști și chiar plante lemnoase. Trăiește mai ales pe trifoiu și pe lucernă. Sin. (în popor) Tortel, Mătase.

7. **Cusinet** [coussinet; Lagerschale, Lagerbüchse; bearing, bearing bush, bearing shell; csapágy-csésze; втулка, вкладыш подшипника]. Mș.: Piesă în scară cilindrică sau semicilindrică, sau cuplu de piese în scară semicilindrică, dintr'un palier de alunecare, cari ajung în contact direct cu fusul. Cuprinde două părți: corpul cusinetului, confecționat din bronz, mai rar, parțial, din oțel turnat, și din fontă, — și căptușeala cusinetului, confecționată dintr'un material de antifricțiune. Căptușeala se toarnă în corpul cusinetului, prinde-rea făcându-se prin șuruburi și prin tăieturi în coadă de rândunică. La suprafața căptușelii se găesc șanțurile de ungere. Cusineții se numesc după piesa pe care se montează. Ex.: cusinet de bielă, cusinet de osie (fig. 412), cusinet de arbore cotit, de arbore cu came, etc.

Exemple de cusineți, după sistemul de con-strucție:

8. **Cusinet cu pană** [coussinet à coin, cou-sinet ajustable, coussinet réglable; Lagerschale mit Keil, nachstellbare Lagerschale; wedge bea-riing, adjustable bearing; ékes csapágycsésze, be-

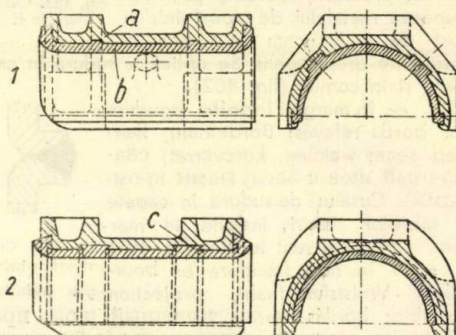

Fig. 412. Cusinet de osie, pentru vagoanele de marfă.

1) cusinet cu corpul de fontă; 2) cusinet cu corpul de bronz roșu; a) corpul cusinetului; b) metal de antifricțiune; c) prindere în coadă de rândunică.

állítható csapágycsésze; вкладыш с клином, удоборегулируемый вкладыш): Cusinet for-mat din două bucăți, reglabil după uzură printr'o pană de strângere, în care scop una din bucăți are o față oblică, sau se introduce în palier un adaus cu o față oblică, pe care se reazemă pana de ajustare. E un sistem folosit la palierale de bielă a locomotivelor. Sin. Cusinet reglabil.

9. ~ **cu strat subțire** [coussinet de faible épaisseur; Dünngußlagerschale; thin bearing shell; vékonyöntésű csapágycsésze; вкладыш с тон-ким прослойком]: Cusinet cu grosimea căp-tușelii de 1,5·2 mm. Se folosește la palierale de bielă ale locomotivelor de mare viteză, având un metal de antifricțiune cu bază de staniu, și la palierale arborelui principal, ale arborelui de comandă și de bielă la unele motoare de avion, având metalul de antifricțiune format din aliaj cupru-plumb metalizat cu un strat de indiu. Cusinetul fiind mai subțire, căldura dezvoltată prin frecare se comunică mai ușor palierului, și e radiată mai repede în exterior.

10. ~ **din trei metale** [coussinet de trois mé-taux; Dreistofflager; three metals bearing shell; háromanyagú csapágycsésze; вкладыш из трех металлов]: Cusinet care are corpul confecționat din oțel turnat, pe care se aplică un strat de bronz roșu, căptușeala fiind turnată din metal de antifricțiune cu bază de staniu. Se folosește pentru a economisi bronzul.

11. ~ **inelar** [coussinet d'une seule pièce; Büchsenlagerschale; bearing shell in one piece; gyűrűs csapágycsésze, zártszelencés csapágycsé-sze; кольцевой вкладыш из одной части]: Cusinet în formă de inel, dintr'o singură bucată

(fig. 413). Se montează prin presare. Se folosește la palierile de bielă ale locomotivelor.

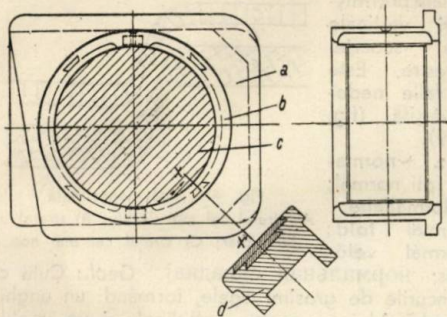

Fig. 413. Cusinet înelar.

- a) corpul cusinetului; b) metal de antifricțiune;
c) fusul; d) secțiunea XX' văzută în sensul săgeții.

1. **Cusinet reglabil.** V. Cusinet cu pană.

2. ~ **sferic** [coussinet sphérique; Walzen-lagerschale; spherical bush; hengercsapágycsésze; шарообразный или шаровой вкладыш]: Cusinet aplicat la butonii sferici ai bielorlor cuplare la locomotivele cu deplasare laterală a osiilor cuplare.

3. **Cuskhigrină** [cuskhigrine; Cuskygrin; cuskhygrine; kuskigrin; кукигрин]. Chim.: Alcaloid cu nucleu pirolidinic, din frunzele de cuko bolivian, unde se găsește alături de higrină.

4. **Cușmă.** Ind. făr.: Căciulă (Moldova și Bucovina).

5. **Cușniță.** V. Cuiță.

6. **Cuspidă** [point de rebroussement; Spitze, Rückkehrpunkt; cusp; csúcs; visszatérő pont; точка пересечения двух кривых]. Geom., Alg.: Punct dublu al unei curbe, originea unei singure ramuri (v. Ramură). Cubica $x^3 - y^2 = 0$ are o cuspidă de prima speță în origine (fig. 414 a), Curba

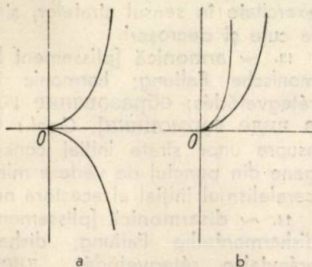

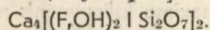
Fig. 414. Cuspidă

- a) de prima speță; b) de a doua speță.

$x' = y^2(1 \pm \sqrt{x})$ are în origine o cuspidă de speța a doua (fig. 414 b).

Sin. Punct cuspidal, Punct de întoarcere, Punct de răspăr.

7. **Cuspidin** [cuspidine; Cuspidin, Custerit; custerite; kuszterit; кустерит]. Mineral.:

Cristalizează în sistemul monoclinic, în cristale în formă de vârf de lance. Are clivaj după {001}

și 110), duritatea aproximativ 6, gr. sp. 2,91 și culoare galbenă-roșietică, sau verde-cenușie.

8. **Custură.** Ind. făr.: 1. Pânza fereastrăului de munte, joagă (în regiunea carpatică). — 2. Limbă de cuțit, asemenea unei dăți, folosită la diferite unelte: masa de tras doage, strung, rindea, etc. — 3. Fierul coasei. — 4. Unealtă cu care se retează stâlpii.

9. **Cută** [pli; Falte; fold; hajlat, vetődés, ránc, флексура, складка]. Geol.: Formă elemen-

Fig. 415. Secțiune transversală printr-o cutare geologică. (urmele planelor axiale în punct-linie).

tară de încrețire a stratelor, compusă dintr-o parte convexă (boltă), numită anticlinal și o parte concavă (albie), numită sinclinal, provocată de presiunile exercitate în sensul stratelor, cari se stabilesc în scoarța terestră. Cută cuprinde următoarele elemente: șarnieră (fâșănă), flancuri axă (locul geometric al fâșănilor unui strat) și plan axial (determinat de axele stratelor suprapuse). În mod curent se folosesc termenii de cută anticlinal (anticlinal) și cută sinclinal (sinclinal), (fig. 415).

10. ~ **aplecată** [pli déversé (renversé); überkippte Falte; inclined fold; áthajlott vetődés; наклонная складка]. Geol.: Cută cu planul axial, puternic aplecată, încât unul din flancuri depășește verticala și devine invers.

11. ~ **asimetrică** [pli dissymétrique; unsymmetrische Falte; unsymmetrical fold; aránytalan vetődés; асимметрическая складка]: Cută ale cărei flancuri formează cu planul axial unghiuri inegale, dispoziția lor nefiind simetrică în raport cu suprafața axială. Majoritatea cutelor sunt asimetrice.

12. ~ **culcată** [pli couché, liegende Falte; recumbent fold; fekvő vetődés; лежащая складка]. Geol.: Cută care are planul axial și flancurile, orizontale, sau aproape orizontale.

13. ~ **diapiră** [pli diapir; diapire Falte; overthrust fold; diápir vetődés; разорванная опрокинутая складка-взброс]. Geol.: Anticlinal ascuțit, cu un sămbure (nucleu) care apare brusc în mijlocul stratelor acoperitoare ușor înclinate. Sămburele (nucleul), în general un masiv de sare, ajunge, prin faliere, în contact cu stratele superioare. Sin. Cută cu sămbure (nucleu) de străpungere.

14. ~ **dreaptă** [pli droit; aufrechte Falte, stehende Falte; upright symmetrical fold; álló vetődés; прямая, правильная складка]. Geol.:

Cută care are planul axial vertical, iar flancurile cu înclinări egale și opuse, fiind simetrice față de planul axial.

1. Cută faliată

[pli faille; Bruchfaltung; faulted fold; törött vetődés; разорванная складка. Geol.: Cută fracturată după planul axial, păstrând ambele flancuri (fig. 416).

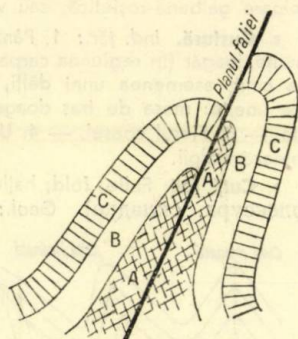

Fig. 416. Cută faliată.

2. ~ falie [pli faille; Faltenverwerfung; overthrust; vetődés; eltolódás; складка-взброс].

Geol.: Cută aplecată, cu flancul invers dispărut prin laminare și înlocuit printr-o falie (fig. 417).

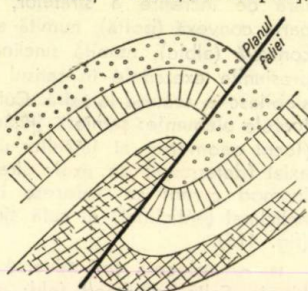

Fig. 417. Cută falie.

3. ~ înclinată [pli déjeté; geneigte Falte; inclined fold; hajlott vetődés; наклонная складка]. Geol.: Cută cu planul axial puțin înclinat, încât flancul redresat nu atinge verticala.

4. ~ inversă [pli inverse; umgekehrte Falte; inverse fold; megfordított vetődés; обратная складка]. Geol.: V. Cută retrogradată.

5. ~ isoclinală [pli isoclinal; Isoklinalfalte; isoclinal fold; izoklinalis vetődés; изоклиальная складка]. Geol.: Cută cu flancurile paralele între ele (fig. 418).

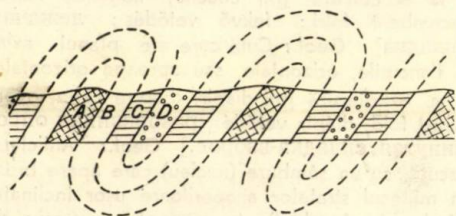

Fig. 418. Cute isoclinale.

A) stratul cel mai vechiu; B) și C) strate intermediare; D) stratul cel mai nou.

6. ~ monoclinală [pli monoclinal; Monoklinalfalte; monoclinal fold; monoklinalis vetődés; моноклиальная складка]. Geol.: Cută ca-

reacterizată prin strate inclinate, cari racordează două compartimente de strate horizontale, denivelate prin mișcări verticale ale scoarței terestre. Este o falie nedesăvârșită (fig. 419).

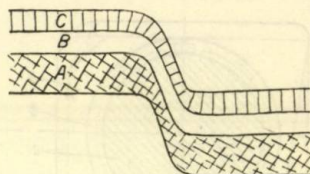

Fig. 419. Cută monoclinală.

7. ~ normală

[pli normal; Normalfalte; normal fold; normal vetődés; нормальная складка]

Geol.: Cută cu flancurile de grosimi egale, formând un unghiu deschis în jos, pentru anticlinal, și un unghiu deschis în sus, pentru sinclinal.

8. ~ răsturnată [pli renversé, repli; überkippte Falte; reversed fold; felfordított vetődés; складка-взброс, складка-сдвиг]. Geol.: Cută cu jumătatea exterioară a planului axial răsturnată sub nivelul orizontal care trece prin lățani.

9. ~ retrogradată [pli à rebours; Rückfalte; retrograded fold; visszatolt vetődés; петроградированная складка]. Geol.: Anticlinal împins (spre o depresiune tectonică) în sens invers sensului împingerii generale. Sin. Cută inversă.

10. ~ tectiformă [pli tectiforme; Dachfalte; tectiform fold; éli vetődés; крышеобразная складка]. Geol.: Anticlinal cu șarnieră în formă de muchie, racordarea flancurilor făcându-se sub un unghiu obtuz.

11. Cutanal, țesut ~ [tissu cutané; Hautgewebe; derm; bőrszövet; дерма, кожная ткань]. Ind. piel.: Partea de mijloc a pielii, care rămâne după ce s'a îndepărtat epiderma și stratul subdermic. Sin. Dermă, Curium, Cutis.

12. Cutare [plissement; Faltung; folding; rétegvetődés; феномен образования горных складок]. Geol.: Fenomen datorit presiunilor exercitate în sensul stratelor, și care dă naștere la cute și decroșeri.

13. ~ armonică [plissement harmonique; harmonische Faltung; harmonic folding; arányos rétegvetődés; образование горных складок в виде гармоник]. Geol.: Cutare exercitată asupra unor strate inițial concordante și omogene din punctul de vedere mineralogic, în care paralelismul inițial al acestora nu a fost deranjat.

14. ~ disarmonică [plissement disharmonique; disharmonische Faltung; disharmonic folding; aránytalan rétegvetődés; дисгармоническое образование складок]. Geol.: Cutare manifestată asupra unor strate inițial concordante, însă neomogene, cari, petrografic, au avut plasticități diferite și au dat naștere la cute de forme și proporții diferite dela un strat la altul, dispărând astfel paralelismul inițial.

15. Cutări maxime [plissements maxima; Maximumfaltungen; maximal foldings; maximális rétegvetődés; максимальное образование складок]. Geol.: Cutări cari iau naștere în faza

maximă de orogeneză. În Carpații meridionali, Pânza getică (a luat naștere în faza austriacă) din timpul Mescretacului, constituie cutările maxime ale orogenezei alpine.

1. **Cutări precursorii** [plissements précurseurs; Vorläuferfaltungen; precursory foldings; elsődleges rétegvetődések; предшествующие образования складок]. Geol.: Cutări, cari preced faza orogenică principală a unei regiuni. În perioada jurasică au avut loc cutări precursorii fazei orogenice alpine.

2. **Cute.** Ind. făr.: Piatră de gresie cu care sătenii își ascut coasa. Ea este purtată într'un toc de lemn sau de tablă, care se prinde cu un cârlig la brâu (uneori la piciorul) coșului.

3. **Cute de holendru** [lames de pile; Hol-ländermesser; pulp engine blades; foszlatókés; лезвия голлендера]. Ind. hârt.: Lame lungi de bronz, de oțel obișnuit sau de oțel inoxidabil, de grosime variabilă (5...12 mm), montate pe suprafața laterală a tobei sau pe fundul holendruului.

4. **Cute postume** [plis posthumes; postume Falten; posthumous folds; útövetődések; складки позднейшего происхождения]. Geol.: Cute de același sens; cari iau naștere într-o fază orogenică ulterioară fazei orogenice principale.

5. **Cute tardive** [plis tardifs; Spät(eintretende) falten; tardy folds, late folds; késői vetődések; запоздалые складки]. Geol.: Cutele cari iau naștere în ultima fază a orogenezei unui sistem de munți.

6. **Cuter.** V. sub Imbarcațiune.

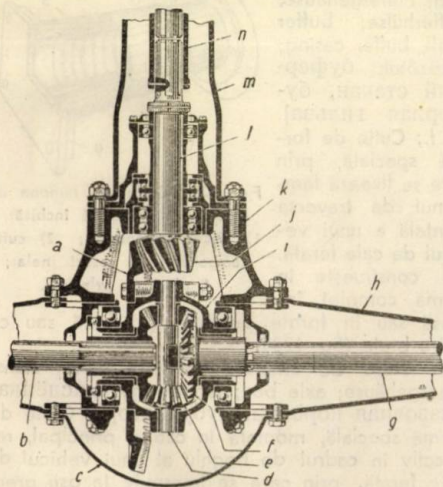

Fig. 420. Diferențial.

a) coroană dințată; b) axa planetară din stânga; c) capacul cutiei de diferențial; d) arborele sateliților (crucea sateliților); e) roată satelită; f) roată planetară; g) axa planetară din dreapta; h) puntea din spate (trompa diferențialului); i) caseta sateliților; j) pinion de atac; k) cutie de diferențial; l) arborele pinionului de atac; m) caseta (trompa) arborelui cardanic. n) manșon de legătură la arborele cardanic.

7. **Cutie** [boîte; Schachtel; box; szelence, doboz; коробка]: Obiect cu un gol interior, de formă și dimensiuni variabile, cu (sau fără) capac fix sau mobil, eventual și cu încălțetoare; confecționat din carton, din lemn; din tablă metalică; etc., care servește pentru păstrarea diferitelor obiecte sau materiale, cât și pentru protecțiunea unor piese sau mecanisme. În acest ultim caz, cutia face parte din însuși sistemul tehnic pe care-l protejează. Exemple:

8. **Cutie de acumulator** [cuve d'accumulateur; Sammlerkasten, Akkumulatorkasten; accumulator tank; akkumulatorszekrény; банка аккумулятора]. Elt.: Cutie în care se montează o baterie de elemente de acumulație. Se confecționează din ebonită sau din rășini sintetice, cari rezistă la acțiunea acidului sulfuric.

9. ~ de angrenaje [carter d'engrenage; Zahnradschutzkasten; gear box, gear case; fogaskerékvédőszekrény; коробка скоростей, коробка передач]. Mș.: Cutie în care se montează angrenajele unui sistem tehnic. Sin. Carter de angrenaje.

10. ~ de cărbuni a tenderului [soute à charbon du tender; Tenderkohlenbehälter; tender's coal bunker; szerkocsi-széntartány; угольная коробка (заком) тендера]. C. f.: Cutie confecționată din tablă metalică, de formă specială, montată pe tenderul locomotivei. Servește pentru depozitarea cărbunilor.

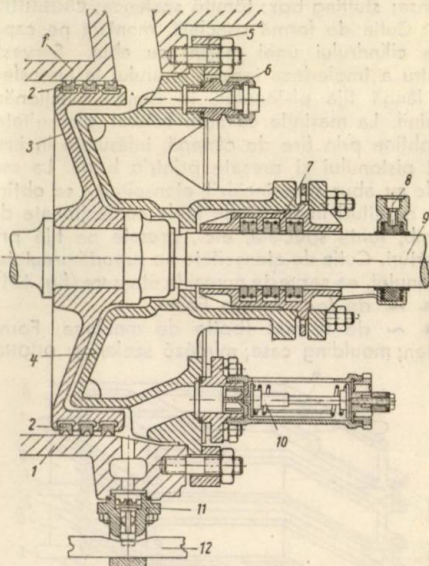

Fig. 421. Capac de cilindru de locomotivă și piston.

1) peretele cilindruului; 2) inele de etanșeitate; 3) piston; 4) capacul cilindruului. 5) inel de strângere; 6) înșurubare pentru indicator; 7) cutie de etanșeitate; 8) capac de ungere al cutiei de etanșeitate; 9) tija pistonului; 10) supapă de siguranță a cilindruului; 11) robinet de scurgere; 12) bara robinetelor de scurgere.

1. **Cutie de conducere** [boite de sustentation; Tragbüchse; rod casing; hordszelence; КОЖУХ (коробка) ТЯГИ]. C. f.: Cutie de formă specială, montată în prelungirea capacului de cilindru al locomotivei. Servește la sprijinirea tijei pistonului, pentru a descărca de greutatea pistonului, cutia de etanșeitate. Se confecționează din bronz turnat cu 14% staniu.

2. ~ de contact [boitier de manoeuvre, coffret de distribution; Schaltkasten; switch box; kapcsoló-szekrény; коробка переключателя]. Auto.: Cutie montată la tabloul de bord al auto-vehiculelor, care închide, cu ajutorul unei chei de contact, circuitele aparatelor de iluminat (faruri, proiectoare, lămpi), circuitul claxonului, al semnalizatoarelor, cel de pornire automată și circuitul de aprindere.

3. ~ de derivație. V. Doză de derivație.

4. ~ de diferențial [carter de différentiel, carter du pont arrière; Hinterachsgehäuse; differential casc; rear axle housing; hátsotengely háza; коробка дифференциала]. Auto.: Cutie metalică montată pe osia motoare a unui automobil care cuprinde și protejează mecanismul diferențialului (fig. 420). V. sub Diferențial. Sin. Carter de diferențial.

5. ~ de direcție. V. Carter de arbore de direcție.

6. ~ de emisiune. V. Cameră de evacuare.

7. ~ de etanșeitate [boite à bourrage; Stopfbüchse; stuffing box; tömitő szelence; сальник]. Ms.: Cutie de formă specială, montată pe capacele cilindrului unei mașini cu abur. Servește pentru a împiedica ieșirea aburului în atmosferă pe lângă tija pistonului, în timpul funcționării mașinii. La mașinile cu abur saturat, etanșeitatea se obține prin fire de cânepă, înfășurate în jurul tijei pistonului și presate printr-o bridă. La mașinile cu abur supraîncălzit, etanșeitatea se obține prin garnituri în formă de inele confecționate din plumb, fontă specială, etc., presate pe tijă prin resorturi. Cutia de etanșeitate nu suportă greutatea pistonului, ea servește numai la etanșare (fig. 421).

8. ~ de foc. V. sub Focar.

9. ~ de format [boite de moulage; Formkasten; moulding case; mintázó szelence; опока,

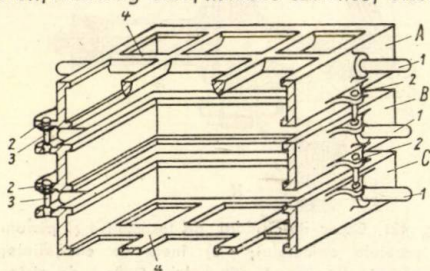

Fig. 422. Cutie de format.

A) cutie de format superioară; B) cutie de format intermediară; C) cutie de format inferioară; 1) mâner; 2) ureche; 3) șurub cu capete filetate; 4) nervuri.

форма]: Cutie metalică folosită în turnătorie, în care se execută formele pentru turnat (fig. 421). Sin. Căslică.

10. ~ de fum. V. Cameră de fum.

11. ~ de grăsime. V. Cutii de unsoare.

12. ~ de legătură [boite de jonction; Verbindungsmaße; junction box; kapcsoló szelence, összekötő karmentő; соединительная или ответвительная коробка]. Elt.: Cutie metalică servind la izolarea față de mediul înconjurător a legăturilor dintre două ramificații diferite ale unei instalații electrice. În cazul instalațiilor subterane, cutiile se execută din fontă. Sin. Mufă de legătură.

13. ~ de nisip [sablière; Sandkasten; sand box; homoktartány; песочница]. C. f.: Cutie de formă specială, montată pe locomotivă, de obicei la partea superioară a căldării longitudinale, și care servește pentru depozitarea nisipului necesar pentru mărirea coeficientului de aderență între roată și șine. Sin. Nisipelniță.

14. ~ de seriar. V. Cameră de distribuție.

15. ~ de supape [chappelle de soupape; Ventilkasten; valve casing; szelepkamra; клапанная коробка]. Ms.: Cutie de protecție a supapelor de distribuție ale unei mașini termice. Este asamblată cu cilindrul mașinii sau este turnată în același bloc cu cilindrul. Sin. Cameră de supape.

16. ~ de tampon

[boisseau de tampon; Puffergehäuse, Pufferhülse; buffer shell, buffer casing; ütköztok; буферный стакан, буферная гильза].

C. f.: Cutie de formă specială, prin care se fixează tamponul de traversa frontală a unui vehicul de cale ferată. Se construiește în formă complet închisă sau în forme deschise cu două sau cu patru brațe (fig. 423).

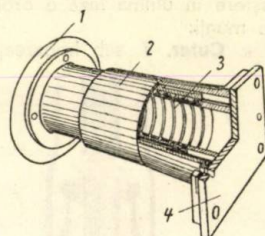

Fig. 423. Cutie de tampon de locomotivă (în formă închisă). 1) discul tamponului; 2) cutia tamponului; 3) resort inelar; 4) placă de prindere.

17. **Cutie de unsoare** [boite à huile; Achslagergehäuse; axle box; tengelyágy; маслѐнка, смазочная коробка, лубрикатор]: Cutie de formă specială, montată în cadrul principal, respectiv în cadrul de boghiu al unui vehicul de cale ferată, prin care se transmite la osii greutatea vehiculului și prin care se face conducerea osiei. Constituind legătura dintre corpul vehiculului și osii, cutia este locul fusului, deci un palier în mișcare. Sin. Cutie de grăsime, Cutie de ungere.

După vehiculul la care se montează, deosebim:

18. ~ de unsoare pentru locomotivă [boite à huile pour locomotive; Lokomotivachsagergehäuse; locomotive axle box; mozdony ten-

gelyágy; паровозная маслѣнка, паровозная смазочная коробка]: Cutie de unsoare montată pe fusurile osiilor de locomotivă. Se compune din partea (cutia) superioară, în formă de U, care cuprinde vasul de ulei cu fitilurile și țevile de uns, fâlcile cutiei pentru conducerea ei și pentru atârnaarea arcului de Fig. 424. Cutie de unsoare la locomotivă (partea superioară).

suspensiune, cusinetul de o- a) capac; b) fitil de uns; c) cutie de sie ajustat exact uns; d) camera de ulei; e) cusinet; în cutie și f) țevă de uns; g) metal de antifricțiune.

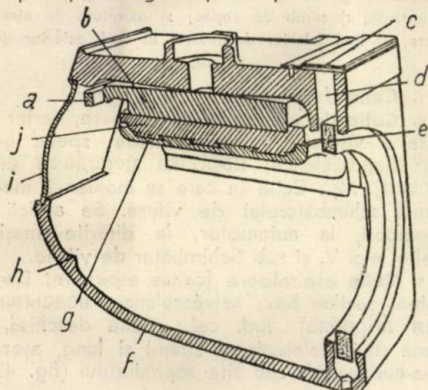

Fig. 424 a. Cutie de unsoare la tender, cu palier de alunecare.

a) siguranță; b) placă intermediară; c) capac; d) locașul inelului de praf; e) inel de praf; f) cutie de unsoare; g) metal de antifricțiune; h) indicator de ulei; i) capacul cutiei de uns; j) cusinet.

(fig. 424). Ungerea fusului se face pe partea inferioară a cutiei, prin întinderea uleiului de către pernă pe întreaga suprafață a fusului și pe partea superioară prin fitiluri sau prin ungere centrală (pompe de uns). Pentru controlul cusinetului contracția trebuie să fie ușor demontabilă. La tendere se folosesc cutii de unsoare cu palieri prin alunecare (fig. 424a), sau prin rulare, montate la exteriorul roților.

1. **Cutie de unsoare pentru vagoane** [boîte à huile pour wagons et voitures; Wagenachslagergehäuse; car axle box; kocsitengelyágy; вагонная маслѣнка, вагонная смазочная

коробка]: Cutie de unsoare montată pe fusurile osiilor de vagoane. După sistemul palierului, deosebit:

2. **Cutie de unsoare cu palier de alunecare, pentru vagoane** [boîte à huile à palier de glissement; Gleitachslagergehäuse; car axle box with sliding bearing; kocsitengelyágy siklócsapágygal; вагонная смазочная коробка со скользящим башмаком]: Cutie de unsoare construită

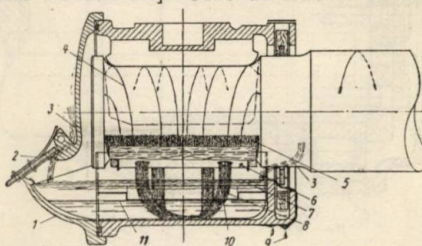

Fig. 425. Cutie de unsoare cu palier de alunecare, pentru vagoane.

1) cutie de unsoare; 2) capacul cutiei; 3) apă de ploaie, colectată; 4) direcția straturilor de ulei; 5) pernă de uns; 6) placa pernei de uns; 7) nivelul uleiului; 8) fitil de uns; 9) ulei îndepărtat de apă; 10) carcasa pernei; 11) nivelul apei adunat în cutie.

cu palier de alunecare. E formată din corpul cutiei, de fontă sau de oțel turnat (aproape exclusiv), cusinetul, dispozitivul de ungere cu pernă și inelul (obturatorul) de praf (etanșare). Cutia trebuie să fie etanșă contra pierderii uleiului și contra pătrunderii prafului și a apei, și să nu permită șocuri între cusinet și fus (fig. 425).

3. ~ de unsoare cu palier cu bile, pentru vagoane [boîte à huile à palier à billes pour wagons; Kugelachslagergehäuse; car axle box with ball bearing; kocsitengelyágy golyós csapágygal; вагонная смазочная коробка с шариковым подшипником]: Cutie de unsoare, construită cu palier cu bile, cu una sau cu două garnituri (fig. 426 și 427). Prezintă următoarele avantaje: o considerabilă micșorare a frecării la fusuri, frecare uniformă la pornire și în timpul parcursului, consum mic de material de

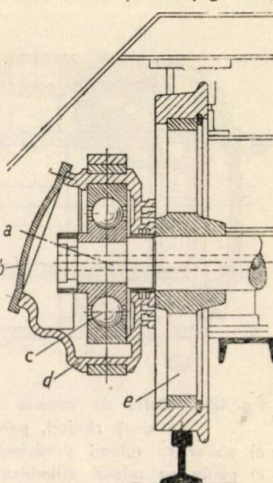

Fig. 426. Cutie de unsoare cu palier cu bile pe un rând, pentru vagoane.

a) fusul osii; b) capacul cutiei; c) palier cu bile; d) corpul cutiei; e) roata.

consum mic de material de

uns, ceea ce dă o reducere a forței de tracțiune necesară remorcării și la demarare, ca și prin reducerea alocățiilor de uleiuri.

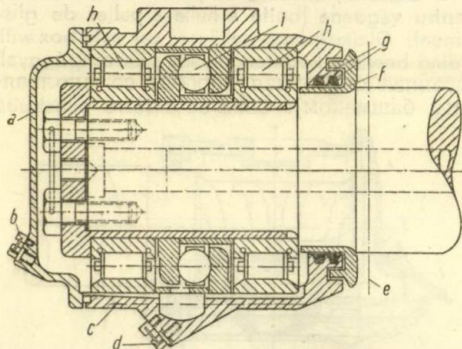

Fig. 427. Cutie de unsoare cu palier cu bile pe un rând și rulouri pe două rânduri, pentru vagoane. a) capacul cutiei; b) orificiu de introducerea uleiului; c) cutie de unsoare; d) orificiu de evacuare a uleiului; e) marginea roții vagonului; f) disc de etanșeitate; g) inele de etanșeitate; h) rulouri; i) bile.

1. **Cutie de unsoare cu palier cu rulouri, pentru vagoane** [boîte à huile à palier à rouleaux pour wagons; Rollenachslagergehäuse; car axle box with roller bearing; kocsitengelyágy gördülős csapágygal; вагонная смазочная коробка с роликовым подшипником]: Cutie de unsoare construită cu palier cu rulouri, cu una

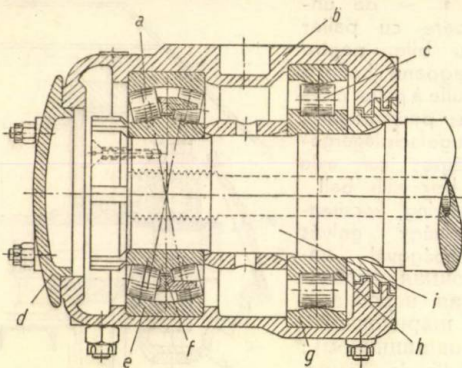

Fig. 428. Cutie de unsoare cu palier cu rulouri, pe două rânduri, pentru vagoane.

a) palier cu rulouri pendulante; b) corpul cutiei; c) palier cu rulouri cilindrice; d) capacul cutiei; e) inelul exterior al palierului cu rulouri pendulante; f) inelul interior al palierului cu rulouri pendulante; g) inelul exterior al palierului cu rulouri cilindrice; h) inelul interior al palierului cu rulouri cilindrice; i) fusul osiei.

sau cu două garnituri (fig. 428 și 429). Prezintă aceleași avantaje ca și cutiile cu bile.

2. ~ de unsoare isothermos. V. Isothermos, cutie ~.

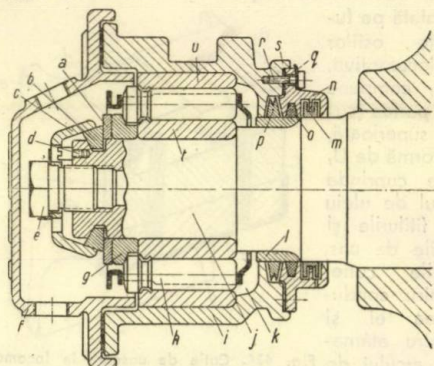

Fig. 429. Cutie de unsoare cu palier cu rulouri, pe un rând, pentru vagoane.

a) inel intermediar; b) inel de fixare; c) disc de apăsare; d) cuiu de siguranță; e) șurub de strângere; f) capac; g) inel de apăsare; h) rulou; i) cutie de unsoare; j) fusul osiei; k) colivie; l) inel de strângere; m) inel-labirint; n) capac de etanșare; o) garnitură de păslă; p) inel de etanșare; q) placă de siguranță; r) șurub de capac; s) garnitură de etanșare; t) inel interior de rulare; u) inel exterior de rulare.

3. **Cutie de vagon. V. sub Vagon.**

4. **Cutie de viteze** [boîte à vitesses, carter de boîte à vitesses; Getriebegehäuse; speed gear box; hajtószelece; коробка передачи скоростей]. Mș.: Cutie în care se montează mecanismul schimbătorului de viteze. Se aplică la automobil, la automotor, la diferite mașinute, etc. V. și sub Schimbător de viteze.

5. **Cutie aspiratoare** [caisse aspirante; Dangkasten; suction box; szívószelece; всасывающая коробка]. Ind. cel.: Cutie deschisă, în forma de paralelepiped strâmt și lung, așezată de-a-curmezișul, sub sita aspiratorului (fig. 430)

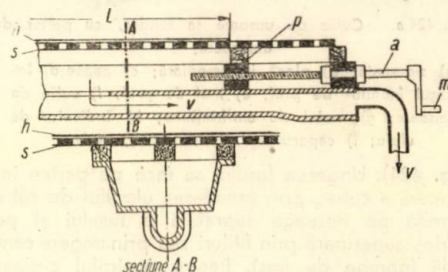

Fig. 430. Cutie aspiratoare.

și pe toată lățimea acesteia. O serie de cutii asemănătoare sunt montate pe mașină. Vidul produs de o pompă legată de cutie (în V) asigură deschiderea materialului încărcat pe sită, care alunecă pe cutie. Lățimea activă de aspirație, determinată de lățimea hârtiei fabricate (L), este obținută

prin deplasarea a două pistoane (*p*) interioare, acționate prin șuruburi (*a*), comandate din exterior (*m*) (*s* reprezintă pe figură sîta și *b* hîrtia).

1. **Cutie blindată** [caisson blindé; Panzerkasten; armoured body; páncélszekrény; бронированный корпус (танковый)]. *Tehn. mil.*: 1. Caroseria de bază a carelor de luptă și a automobilelor, alcătuită din plăci de blindaj bine încheiate, cari apără mecanismul și pe servanți contra loviturilor inimicului, și pe care se așază turelele pentru tragere și observare. — 2. La vasele de războiu cuirasate, acoperișul format din plăci de blindaj, care acoperă părțile importante ale vasului și le apără contra loviturilor.

2. **Cutie cu basmale** [boîte d'emballage; Verpackungskiste; packing case; csomagoló láda; ящик для тюковки табака высших сортов]. *Ind. tut.*: Cutie de formă prismatică, de lemn, care servește la confecționarea balurilor de tutun. Unul din pereții laterali este mobil, putându-se deplasa la dreapta și la stînga. Astfel se pot confecționa baluri de diferite grosimi, potrivit lungimii foilor. Rîndurile în cari se așază păpușile nu trebuie să se petreacă mai mult de jumătate, unul peste altul.

3. **Cutie cu punte electrică** [boîte à pont électrique; elektrischer Brückenkasten; bridge box; villamos ellenállászelence; коробка с электрическим мостиком]; Rezistențe electrice etalonate, cari constituie trei ramuri ale patruleterului unei punți Wheatstone, montate într-o cutie.

4. **Cutie de curățire** [tube de nettoyage; Reinigungsrohr; cleansing tube; tisztítócső; очистительная труба]; Tub de fontă asfaltată, avînd, pe o porțiune, o deschidere în lung, închisă u un capac prins în șuruburi cu piulițe. Pentru curățirea conductei se scoate capacul. Se intercalează în conductele de alimentare cu apă (apeduct).

5. **Cutie de încrucișare**. V. Doză de încrucișare.

6. **Cutie de întoarcere** [pièce de retour; Rückleiterkopf; return bend; visszatérő vezeték feje; возвратное колено]. *Ind. petr.*: Piesă construită și confecționată din material special, după locul, temperatura și presiunea la care lucrează și care, în cuptoarele tubulare, face legătura între două sau mai multe țevi. Prin cutia de întoarcere se face trecerea materialului dintr-o țevă în alta. Sin. Căpășănă.

7. **Cutie de lanternă** [boîte de lanternes; Lampenhaus; lantern's box; vetítőlámpa szelencéje; коробка фонаря]; Partea dintr-o lanternă de proiecție, constituită dintr-o cutie metalică în care se găsește izvorul de lumină.

8. **Cutie de rezistențe electrice** [boîte de résistances électriques; elektrischer Widerstandskasten; resistance box; villamos ellenállás-szekrény; кожух (ящик) реостата]. *El.*: Ansamblu de rezistențe electrice etalonate, montate într-o cutie.

9. **Cutie de șgură**. V. Chiblă.

10. **Cutie filtrantă** [boîte filtrante; Filterbüchse; filtering box; szűrőszelence; фильтровальная коробка]. Gaze: Dispozitiv de filtrare a aerului, care se atașează la masca de gaze prin intermediul unui tub de legătură. Este mai mare decât cartușul filtrant, și are o capacitate de reținere superioară. În interior are aceeași organizație ca și cartușul filtrant.

11. **Cutie pentru nomol** [boîte de boue; Schlammkiste; mud box; iszap-szekrény; грязевик, осадочный ящик, грязевая коробка]. *Canal.*: Vas de fontă asfaltată, avînd radial capete de tuburi cu bride sau manșoane cari se pot lega la conductele de alimentare cu apă. La partea inferioară are un tub de evacuare a nomolului, iar la capătul superior are un dop înșurubată, care, prin deșurubare, produce aerisirea conductei.

12. **Cutii de degazeificare** [boîte de dégazification; Entgasungsräume; degasifying box; gáz-talanító szekrény; коробка для дегазации]. *Ind. petr.*: Mici cutii paralelepipedice de tablă, la instalațiile cari lucrează cu vid, așezate convenabil în drumul distilatorilor și în legătură cu pompa de vid, astfel ca să ușureze lucrul pom-pelor.

13. ~ de îngheț [boîte de protection; Schutzkasten; screening box; fagyvédő szekrény; предохранительная коробка (кожух) против замерзания]. *Tehn.*: Cutie de tablă sau de lemn care, în timpul iernii, se montează în jurul robinetelor și al scurgerii conductelor, unde se poate strînge apă și poate fi deci pericol de îngheț. Aceste cutii sunt umplute cu gunoii, pentru a preveni o spargere prin îngheț.

14. **Cuțit** 1. [couteau; Messer; knife; kés; нож]. *Tehn.*: Unealtă de tăiere prin apăsare, compusă în principal dintr-o lamă cu tăiș, de obicei de oțel, și cu mâner (fig. 431). Forma lui diferă după felul tăierii și al materialului de prelucrat. La tăiere se mișcă fie cuțitul, fie piesa de prelucrat, fie ambele. Mișcarea lor relativă poate fi de translație sau de rotație; ea poate fi perpendiculară sau oblică față de tăișul cuțitului. Tăișul poate fi drept, curb, fasonat, elicoidal sau fără fine. Cuțitul poate fi acționat de mână sau de o mașină. De obicei, cuțitul lucrează singur, cu excepțiunea „cuțitelor” folosite în foarfeci, cari lucrează asociate.

Exemple (v. fig. 431):

15. **Cuțit de bucătărie** [couteau de cuisine; Küchenmesser; kitchen knife; szakács-kes; кухонный нож].

16. ~ de blănar [couteau de fourreur; Kürschnermesser; furrier's knife; szűcs-kés; нож для меховщика, скорняжный нож].

17. ~ de cismar [couteau de cordonnier; Schuhmachermesser; shoemaker's knife; cipész-kés; обувный, сапожный нож].

18. ~ de grădinar [couteau de jardinier; Gärtnermesser; gardener's knife; kertész-kés; садовый нож].

1. **Cuțit de legător de cărți** [couteau de relieur; Buchbindermesser; bookbinder's knife; könyv-kötő-kés; переплётный нож].

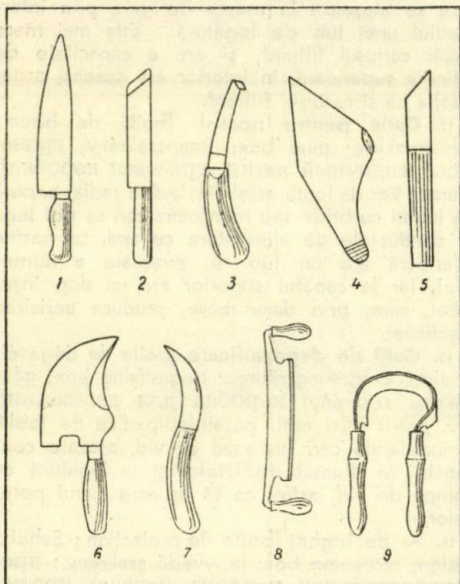

Fig. 431. Diferite tipuri de cuțite și de cuțitoaie.

1) cuțit de bucătar; 2) cuțit de legător de cărți; 3) cuțit de potcovar; 4) cuțit de blănar; 5) cuțit de cismar; 6) cuțit de șelar; 7) cuțit de grădinar; 8) cuțitoaie dreaptă; 9) cuțitoaie curbă

2. ~ de potcovar [couteau de maréchal-fer-rant; Hufmesser; hoof knife; kovács-kés; копытный (ковочный) нож].

3. **Cuțit 2.** [couteau, outil; Messer, Stichel, Meißel; knife, tool; kés; szerszámkés; нож, струг, резец]. Mș.: Unealtă folosită la mașinile-unelte pentru tăierea prin apăsare, cu sau fără așchiere, formată din una sau din mai multe bare sau lame, de obicei cu tăiș lateral sau la un capăt. La tăiere se mișcă fie cuțitul, fie piesa prelucrată, fie ambele. Forma și materialul lui, forma tăișului și direcția forței de apăsare diferă după operațiune și după materialul de prelucrat. Cuțitul poate fi acționat de mână sau de mașină.

Nomenclatura elementelor tăierii cu cuțitul: Suprafața de așchiat: suprafața de pe care se desprind așchiile înaintea cuțitului; suprafața așchiată: suprafața piesei, obținută în urma cuțitului, după desprinderea așchiilor; suprafața de tăiere: suprafața de trecere între suprafața de așchiat și suprafața așchiată (fig. 432).

Planurile de referință ale tăierii: Planul de tăiere: planul tangent la suprafața de tăiere, și care trece prin tangenta, la tăiș; planul de bază: planul paralel cu cele două mișcări de avans (la cuțitele de strung și de raboteză, cari au corpul prismatic, planul de bază poate fi suprafața de sprijin a cuțitului; la cuțitul de morteză; planul de bază este perpendicular pe planul de sprijin).

Elementele cuțitului (fig. 432).

4. **Cuțitului**, corpul ~ [corps de l'outil; Stichelschaft, Stichelstiel; body of tool; kés

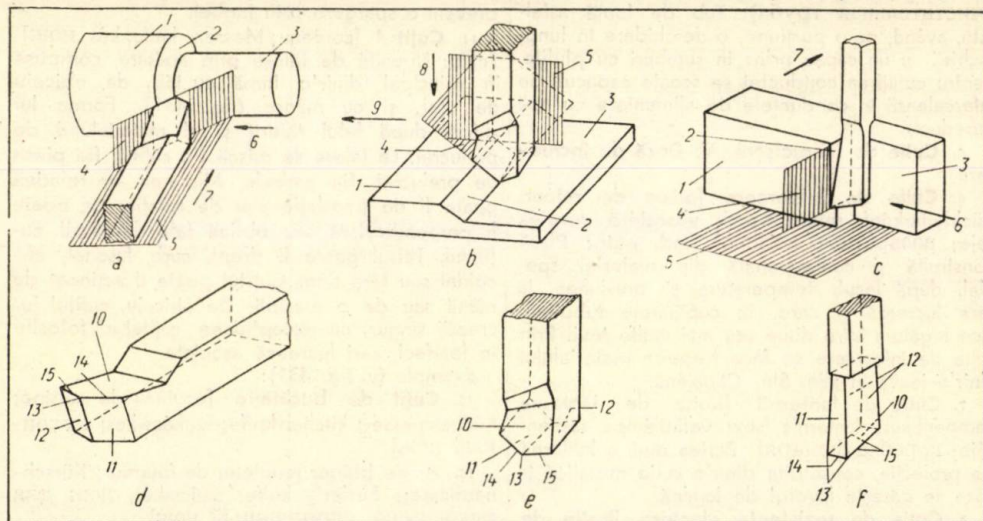

Fig. 432. Elementele cuțitului.

a) prelucrare cu cuțitul de strung; b) prelucrare cu cuțitul de raboteză; c) prelucrare cu cuțitul de morteză; d) cuțit de strung; e) cuțit de raboteză; f) cuțit de morteză; 1) suprafață de așchiat; 2) suprafață de tăiere; 3) suprafață așchiată; 4) plan de tăiere; 5) plan de bază; 6) avans longitudinal; 7) avans transversal; 8) avans vertical; 9) avans orizontal; 10) fața de degajare; 11) fața de așezare principală; 12) fața de așezare secundară; 13) vârful cuțitului; 14) tăiș principal; 15) tăiș secundar.

(vágó) törzs; тело резаца): Partea care servește la fixarea cuțitului în suport, pe care se fixează cu fața sa de sprijin.

1. **Cuțitului, capul** ~ [bec de l'outil; Schneidenkopf, Stichelkopf; nose of tool; késfej, vágókés; головка резаца]: Partea cuțitului din spre tăiș, activă. — Elementele capului cuțitului sunt:

2. ~, **fața de așchiere** a ~ [surface de dégagement; Spanfläche; chipping face; vágólap, forgácsolólap; стружковая (обрезковая) поверхность, грань резаца]: Suprafața capului cuțitului peste care alunecă așchiile. Sin. Fața de degajare a cuțitului.

3. ~, **fețele de așezare ale** ~ [surfaces en dépouille; Freiflächen; free cutting faces; szabad vágólapok; свободные кромки резаца]: Suprafețele capului cuțitului îndreptate spre materialul prelucrat.

4. ~, **tăișurile** ~ [arêtes tranchetes de l'outil, tranchants de l'outil, fils de l'outil; Schneidekanten, Schneiden; cutting edges; vágó élek; режущие кромки резаца]: Muchiile formate din intersecțiunile feței de degajare cu fețele de așezare. Deosebim: tăișul principal, căruia îi corespunde fața de așezare principală și unul sau — la cuțitul de retezat sau la cuțitul de format — mai multe tăișuri secundare, cărora le corespund fețele de așezare secundare adiacente.

5. ~, **înălțimea vârfului** ~ [hauteur du taillant de l'outil; Höhe der Schneide, Höhe der Stahlschneide; height of the cutting point; késhegy hossza; высота лезвия резаца]: Distanța (în milimetri) dela vârful cuțitului la suprafața de sprijin a corpului cuțitului. Poate fi pozitivă sau negativă.

6. ~, **lungimea capului** ~ [longueur du dessus de l'outil; Länge des Stichelkopfes; length of the tool's nose; vágóféj hossza; длина го-

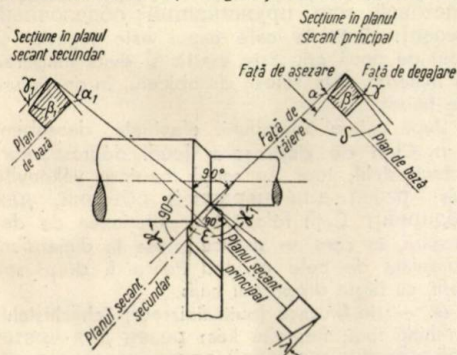

Fig. 433. Unghiurile de formă și de poziție ale cuțitului.

a) unghiul liber; b) unghi de ascuțire; γ) unghi de așchiere; α₁) unghi liber secundar; β₁) unghi de ascuțire secundar; γ₁) unghi de așchiere secundar; δ) unghi de tăiere; ε) unghi de vârf; x și x₁) unghiuri de atac; λ) unghi de înclinație. **ЛОВКИ резаца]:** Distanța maximă dintre vârful cuțitului și marginea feței de degajare. Se măsoară paralel cu una din fețele longitudinale ale capului cuțitului.

7. ~, **suprafața de sprijin** a ~ [surface de support de l'outil; Tragfläche des Stahles; support surface of the tool; a kés támaszkodó felülete; супортная, опорная поверхность резаца]: Suprafața de așezare a corpului cuțitului pe suportul lui, sau pe căruciorul port-cuțit.

8. ~, **vârful** ~ [poinle de l'outil; Stahlsptz; cutting point; késhegy; лезвие, режущая кромка резаца]: Locul de intersecțiune al tăișului principal cu tăișul secundar. Vârful cuțitului poate fi în unghi sau rotunjit.

Unghiurile de formă ale cuțitului și cari se măsoară în planul secant principal (plan perpendicular pe proiecția tăișului pe planul de bază), (fig. 433).

9. **Cuțitului, unghiul de așezare principal al** ~ [angle de dépouille; Freiwinkel; clearance angle; szabad szög; свободный угол]: Unghiul dintre fața de așezare principală și planul de tăiere principal (α). Sin. Unghiul liber.

10. ~, **unghiul de așezare secundar al** ~ [angle de dépouille secondaire; Nebenfreiwinkel; side clearance angle; szabad mellékszög; второстепенный свободный угол]: Unghiul dintre fața de așezare secundară și planul de tăiere secundar.

11. ~, **unghiul de ascuțire principal al** ~ [taillant; Keilwinkel; lip angle; elcsúszási szög, ékszög; угол резаца, угол заострения резаца]: Unghiul dintre fața de degajare și fața de așezare principală (β).

12. ~, **unghiul de degajare (de așchiere) principal al** ~ [dégagement réel; Spanwinkel; true rake angle; metszőszög; угол щепания]: Unghiul dintre fața de degajare și planul perpendicular pe planul de tăiere principal, trecând prin tăișul principal (γ).

13. ~, **unghiul de tăiere al** ~ [angle de coupe; Schnittwinkel; cutting angle; forgácsoló szög; угол резания, угол между лезвиями]: Unghiul dintre fața de degajare și planul de tăiere principal (δ).

Unghiurile de poziție ale cuțitului, privitoare la operațiunea de așchiere, sunt:

14. **Cuțitului, unghiul de atac principal al** ~ [angle de portée; Einstellwinkel; entering angle; főbeállítási szög; главный устанавливаемый угол]: Unghiul dintre proiecția tăișului principal pe planul de bază și direcția avansului cuțitului (x).

15. ~, **unghiul de atac secundar al** ~ [angle secondaire de portée; Nebeneinstellwinkel; side entering angle; mellék beállítási szög; второстепенный устанавливаемый угол]: Unghiul dintre proiecția tăișului secundar pe planul de bază și direcția avansului (x').

16. ~, **unghiul de vârf al** ~ [angle de sommet; Spitzenwinkel; nose angle; csúcsszög; угол при вершине, угол заострения]: Unghiul dintre proiecțiile tăișurilor principal și secundar pe planul de bază (ε).

17. ~, **unghiul de înclinație al** ~ [angle d'affûtage; Neigungswinkel; relief angle; hajlási szög; угол уклона]: Unghiul format de

tăișul principal cu un plan paralel cu planul de bază, și trecând prin vârful cuțitului. După cum tăișul principal se găsește deasupra sau sub acest plan, tăișul are înclinația pozitivă sau negativă (λ).

După poziția tăișului principal și direcția avansului, deosebim (fig. 435).

1. **Cuțit pe dreapta** [outil à droite; rechter Stahl; right cut tool; jobbrahajtókos; правый резец]: Cuțit la care, suprapunând palma mâinii drepte peste corpul cuțitului, astfel încât degetele să fie îndreptate spre vârful său, tăișul principal se găsește pe partea degetului mare. La strung lucrează cu avansul spre stânga (către păpușa fixă).

2. ~ **pe stânga** [outil à gauche; linker Stahl; left cut tool; balrahtó kés; левый резец]: Cuțit la care, suprapunând palma mâinii stângi peste corpul cuțitului astfel încât degetele să fie îndreptate spre vârful său, tăișul principal se găsește în partea degetului mare. Când acest cuțit e ținut orizontal cu tăișul în sus și cu capul spre observator, tăișul principal se găsește în stânga observatorului. La strung lucrează cu avansul în spre dreapta (către păpușa mobilă).

După forma capului și după poziția lui în raport cu corpul, deosebim:

3. **Cuțit colit** [outil coudé; gekröpfter Stahl; bent tool; görbitetthegyűkés; изогнутый, коленчатый резец]: Cuțit la care axa este colită (are un punct de inflexiune) în vedere laterală. Cuțitul colit poate fi:

4. ~ **colit înainte** [outil coudé vers l'avant; nach vorne gekröpfter Stahl; forwards bent tool; előre görbitetthegyű kés; резец изогнутый вперед]: Cuțit de raboteză sau de morteză, la care capul este înapoi față de corpul cuțitului în poziție normală de lucru.

5. ~ **colit înapoi** [outil coudé vers l'arrière; nach hinten gekröpfter Stahl; backwards bent tool; hátragörbitett kés; резец изогнутый назад]: Cuțit de raboteză sau de morteză, la care capul este înainte față de corpul cuțitului în poziție normală de lucru.

6. ~ **colit în jos** [outil coudé vers le bas; nach unten gekröpfter Stahl; downwards bent tool; lefelégörbitett kés; резец изогнутый вниз]: Cuțit de strung colit, la care capul este mai jos decât corpul cuțitului în poziție normală de lucru.

7. ~ **colit în sus** [outil coudé vers le haut; nach oben gekröpfter Stahl; upwards bent tool; felfelé görbitetthegyű kés; резец изогнутый вверх]: Cuțit de strung, colit, la care capul este mai sus decât corpul cuțitului în poziție normală de lucru.

8. ~ **drept** [outil droit; gerader Stahl; straight tool; egyeneshegyű kés; прямой резец]: Cuțit la care axa este dreaptă în plan și în vedere laterală. Sin. Cuțit normal.

9. ~ **cu capul îngustat** [outil à tête rétrécie; abgesetzter Stahl; narrow headed tool; keskeny fejű kés; резец с суженной головкой]: Cuțit la care capul este mai îngust decât corpul.

Corpul poate fi simetric sau asimetric. În același timp, cuțitul poate fi încovoiat sau colit. Poate fi:

10. ~ **cu capul îngustat de ambele părți** [outil à tête rétrécie des deux côtés; beiderseits abgesetzter Stahl; both sides narrow-headed tool; kétoldalról keskenyedőfejű kés; резец с головкой суженной в обе стороны]: Cuțit la care capul este îngustat de ambele părți. Este, de obicei, simetric.

11. ~ **cu capul îngustat pe dreapta** [outil à tête rétrécie vers la droite; rechts abgesetzter Stahl; to the right narrow headed tool; jobbra keskenyedő fejű kés; резец с головкой суженной вправо]: Cuțit la care capul îngustat este asimetric și așezat pe dreapta axei corpului.

12. ~ **cu capul îngustat pe stânga** [outil à tête rétrécie à gauche; links abgesetzter Stahl; to the left narrow headed tool; balra keskenyedő fejű kés; резец с головкой суженной влево]: Cuțit la care capul îngustat este așezat pe stânga axei corpului.

13. ~ **curbat** [outil courbé; gebogener Stahl; curved tool; ívelt kés; искривленный резец]: Cuțit la care axa cuțitului este curbată în plan. Sin. Cuțit încovoiat. Poate fi:

14. ~ **curbat pe dreapta** [outil courbé à droite; rechts gebogener Stahl; right-hand curved tool; jobbra ívelt kés; резец, искривленный вправо]: Cuțit curbat cu tăișul principal pe dreapta.

15. ~ **curbat pe stânga** [outil courbé à gauche; links gebogener Stahl; left-hand curved tool; balra ívelt kés; резец, искривленный влево]: Cuțit curbat cu tăișul principal pe stânga.

16. ~ **gât de lebădă** [outil formant ressort; Gänsehalsstahl, Federstahl; goose neck tool, spring tool; hattyúnyakalakú kés; пружинящий чистовой или пружинящий обдочный резец]: Cuțit la care capul este îngustat și colit de două ori. Este elastic și evită înfigerea în material. Este tolosij de obicei, în operațiuni de finisat.

După natura operațiunii efectuate, deosebim:

17. **Cuțit de degroșare** [outil dégrossisseur; Schrappstahl; tool for rough turning; vékonyító kés; резец для черновой обточки, для обдирки]: Cuțit folosit în operațiunea de degroșare, în care se reduce piesa la dimensiuni apropiate de cele cerute. Poate fi drept sau colit, cu tăișul drept sau curb.

18. ~ **de finisare** [outil finisseur; Schlichtstahl; finishing tool; finomító kés; резец для чистовой обточки, чистовой (отделочный) резец]: Cuțit folosit pentru a îndepărta materialul rămas după degroșare și pentru a finisa suprafața pieselor. Poate avea diferite forme. Tăișul poate fi rotund sau drept, în care caz lungimea tăișului este mai mare decât avansul cuțitului.

19. ~ **special** [outil spécial; Spezialstahl; special tool; különleges kés; специальный резец]: Cuțit folosit în alte operațiuni decât de degroșare sau finisare, sau pentru prelucrat metale

cu aşchiere uşoare, ca, de ex., aliajele de aluminiu.

După felul de construcţie, cuţitul poate fi:

1. **Cuţit cu diamant** [outil à diamant; Werkzeug mit Diamant; tool with diamond; gyémántos kés; резец с алмазом]: Cuţit la care capul este constituit dintr-o bucată de diamant

prins într'un suport de formă specială. Forma tăişului este impusă de posibilitatea de şlefuire a diamantului. Sunt folosite diamante cu un tăiş, cu tăişul în formă de arc sau cu tăişul în faţete. Cuţitul cu diamant este folosit pentru obţinerea de suprafeţe foarte netede la piese de cupru, de bronzuri speciale, de zinc, aliaje

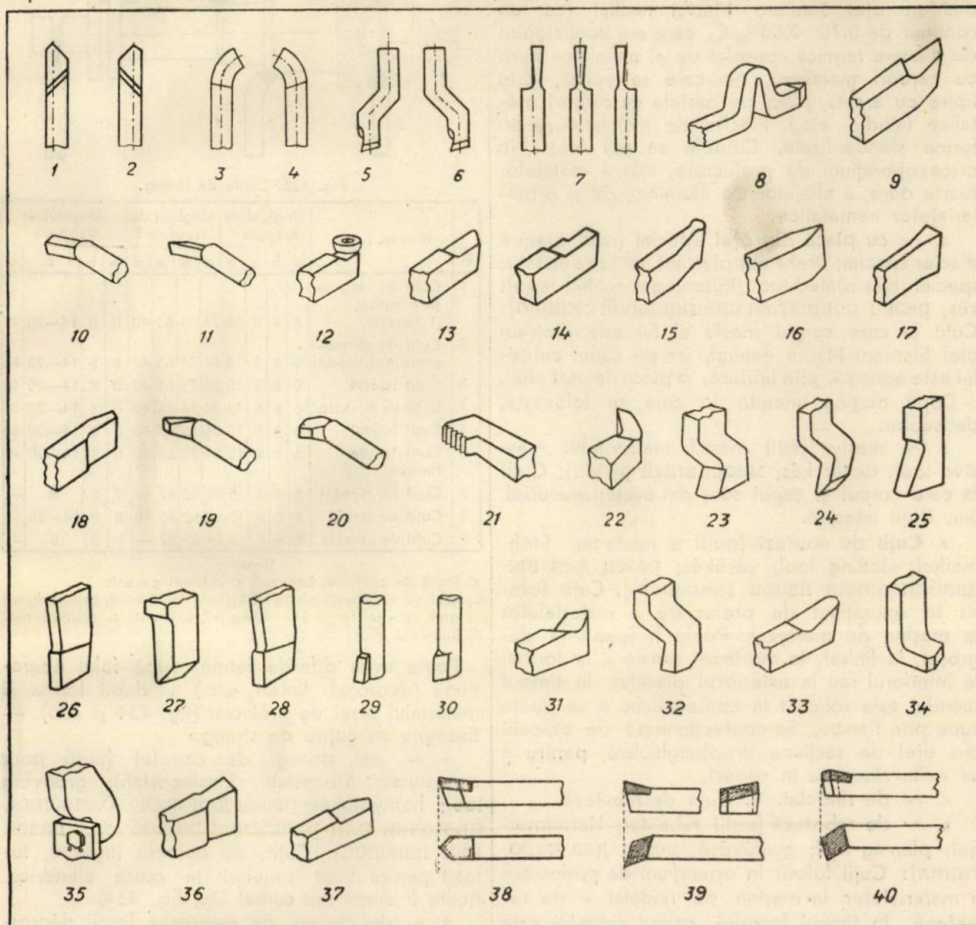

Fig. 434. Diferite forme de cuţite.

- 1) cuţit drept, pe stânga; 2) cuţit drept, pe dreapta; 3) cuţit curbat, pe stânga; 4) cuţit curbat, pe dreapta; 5) cuţit colit, înainte; 6) cuţit colit, înapoi; 7) cuţite cu cap îngustat (pe stânga, simetric, pe dreapta); 8) cuţit gât de lebădă; 9) cuţit de strung, lateral, drept, pe dreapta; 10) cuţit de strung, pentru găuri de străbateră; 11) cuţit de strung, pentru găuri cu fund; 12) cuţit de profilat (radial) cu tăiş aplicat; 13) cuţit de profilat rotund; 14) cuţit de rotunjil; 15) cuţit radial; 16) cuţit de strung, drept, de finisare; 17) cuţit de retezat; 18) cuţit de strung, lateral, curbat; 19) cuţit de strung, în unghi; 20) cuţit pentru filelat la interior; 21) cuţit şablon pentru filelat; 22) cuţit pentru strunjit, plan, pe dreapta, îndoit; 23) cuţit de raboteză, de finisat, colit; 24) cuţit de raboteză, de degroşat, colit; 25) cuţit de raboteză, de finisat; 26) cuţit de morteză, de degroşat, drept; 27) cuţit de raboteză, de degroşat, drept; 28) cuţit de raboteză, pentru crestă; 29) cuţit de morteză, pentru canale; 30) cuţit de morteză, în unghi; 31) cuţit de strung, de degroşare, încovoiat, pe dreapta; 32) cuţit de raboteză pentru canale, colit; 33) cuţit de strung, de degroşare, drept, pe dreapta, cu tăiş rotunjil; 34) cuţit de raboteză, pe dreapta, pentru canale; 35) cuţit de raboteză, de profilat, colit; 36) cuţit de strung, de degroşare, drept, pe dreapta; 37) cuţit de strung, de degroşare, drept, pe dreapta; 38) cuţit de strung de finisare, cu placă de metal dur; 39) cuţit de strunjit plan, cu placă de metal dur; 40) cuţit de strung, de degroşare, cu placă de metal dur

de aluminiu, aliaje de antifricțiune, materiale sintetice, etc. (v. fig. sub Port-cuțite).

1. **Cuțit cu placă de metal dur** [outil plaqué de métal dur; Stahl plattiert mit Hartmetall; hard-metal plated tool; durvafémel bevont kés; резец покрытый твердым металлом]: Cuțit la care corpul lui este, de obicei, dintr'un oțel Siemens-Martin nealiat (cu un conținut de 0.70...0.80% C, care are coeficientul de dilatare termică apropiat de al metalelor dure cu carburi metalice), pe care se aplică, prin lipire cu aramă, plăci de metale cu carburi metalice (Widia, etc.). Plăcile de metale dure au forme standardizate. Cuțitele se pot folosi în orice operațiuni de prelucrare, atât a metalelor foarte dure, a aliajelor de aluminiu, cât și a materialelor nemetale.

2. ~ **cu placă din oțel special** [outil plaqué d'acier spécial; Drehstuhl plattiert mit Spezialstahl; special steel plated tool; különleges acéllal lapolt kés; резец покрытый специальной сталью]: Cuțit la care corpul masiv al lui este dintr'un oțel Siemens-Martin nealiat, iar pe capul cuțitului este aplicată, prin lipitură, o placă de oțel aliat.

După mașina unealtă în care se folosește, deosebim:

3. ~ **masiv** [outil massif; Massivstahl; massive tool; tömör kés; массивный резец]: Cuțit la care corpul și capul sunt din același material. Sin. Cuțit integral.

4. **Cuțit de morteză** [outil à mortaiser; Stofmeißel; slotting tool; vésőkés; резец для выдалбливания пазов (канавок)]: Cuțit folosit în operațiuni de prelucrare a materialelor la mașina de mortezat. Poate fi folosit la degroșat, la finisat, la mortezat canale și la format la interiorul sau la exteriorul pieselor. În timpul lucrului este solicitat la compresiune și se poate rupe prin flambaj. Se confecționează, de obicei din oțel de secțiune dreptunghiulară, pentru a se evita răscucirea în suport.

5. ~ **de rindelat**. V. Cuțit de raboteză.

6. ~ **de raboteză** [outil raboteur; Hobelmeißel; planing tool; gyalúvéső; резец для строгания]: Cuțit folosit în operațiuni de prelucrare a materialelor la mașina de rindelat și de raboteză. În timpul lucrului, corpul cuțitului este solicitat la încovoiere. Trebuie prins cu lungimea liberă cât mai mică. Poate fi folosit în operațiuni de degroșat, de finisat, de rabotat canale și de format. De obicei, piesa de prelucrat are o mișcare de translație. Sin. Cuțit de rindelat.

7. ~ **de strung** [outil à tourner, outil de tour; Drehstuhl, Drehmeißel; lathe tool, turning tool; esztergákés; токарный резец]: Cuțit folosit în operațiunile de prelucrare la strung (fig. 435). În timpul lucrului este solicitat la încovoiere. Se montează în port-cuțit sau în suportul căruciorului port-unealtă, cu o lungime nespusă cât mai mică. De obicei, piesa are o mișcare de rotație, iar cuțitul o mișcare de

translație; așa încât urma vârfului cuțitului pe piesă este o spirală sau o elice cilindrică sau conică.

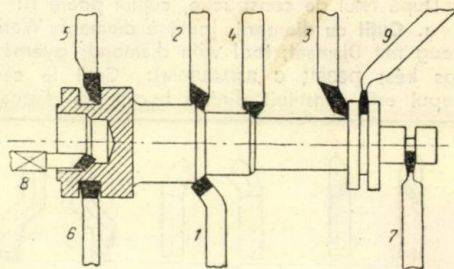

Fig. 435. Cuțite de strung.

Nr.	Numire	Unghiul de așezare °				Unghiul de ascuțire °				Unghiul de degajare °			
		a	b	c	d	a	b	c	d	a	b	c	d
1	Cuțit de degroșare curbat (încovoial)	6	8	8	10	84	74	65	40	0	8	14—20	40
2	Cuțit de degroșare drept, normal	6	8	8	10	84	74	65	40	0	8	14—20	40
3	Cuțit lateral	6	8	8	10	84	74	65	40	0	8	14—20	40
4	Cuțit de finisare	6	8	8	10	84	75	65	40	0	8	14—20	40
5	Cuțit lateral	6	8	8	10	84	75	65	40	0	8	14—20	40
6	Cuțit lat de finisare	6	8	8	10	84	75	65	40	0	8	14—20	40
7	Cuțit de retezat	6	8	8	8	84	82	82	—	0	0	0	—
8	Cuțit de gaură	6	8	8	10	84	82	65	40	0	8	14—28	40
9	Cuțit de canelat	6	8	8	8	84	82	82	—	0	0	0	—

Notații:

a) fontă de cochilie, bronzuri și alămuri casante

b) oțel cu rezistență peste 70 kg/mm², fontă dură, bronz, alamă

c) oțel cu rezistență 34...70 kg/mm², bronzuri și alămuri moi

d) aluminiu, aliaje de aluminiu

Poate avea diferite forme, după felul operațiunii (degroșat, finisat, etc.) și după forma și materialul piesei de prelucrat (fig. 434 și 435). — Exemple de cuțite de strung:

8. ~ **de strung, de canelat** [outil pour cannelures; Stechstuhl, Einstechstuhl; grooving tool; hornyolókés; резец для выдалбливания, проточки или рифления желобков, пазов или канавок]: Cuțit, de obicei îngustat, folosit pentru tăiat caneluri în piese cilindrice. Poate fi drept sau curbat (36, fig. 434).

9. ~ **de strung, de degroșat** [outil dégrossisseur; Schruppstahl; tool for rough turning; vékonyító kés; резец для обточки начерно, для черновой обточки]: Cuțit cu tăișul la capăt, folosit la degroșarea pieselor cilindrice. Poate fi drept, cotit sau curbat; pe dreapta sau pe stânga, cu tăișul drept sau rotunjit.

10. ~ **de strung, de finisat** [outil finisseur; Schlachtstuhl; finishing tool; simitókés; резец для чистовой обработки, отделки]: Cuțit cu tăișul la capăt, folosit la finisarea suprafețelor cilindrice sau plane. Are tăișul rotunjit; poate fi drept, cotit sau curbat; pe dreapta sau pe stânga.

11. ~ **de strung, de gaură** [outil à aléser; Reibahle; boring tool; esztergákés; сверло, рас- точной резец]: Cuțit folosit pentru strunjii la in-

terior din gros sau de finisat. Este încovoiat sau în unghiu și are forme diferite după cum e folosit pentru prelucrarea găurilor cu fund sau a găurilor de străbater.

1. **Cuțit de strung, în unghiu** [outil à crochet; Drehhakenmesser; hook tool, undercutting tool; lyukfúró esztergakés; токарный крючок]: Cuțit special, folosit, de obicei, pentru prelucrat canale în interiorul pieselor ~.

2. ~ **de profilat rotund** [outil à profiler; Formstahl; forming tool; szelvényvágó; фасонный резец]: Cuțit folosit pentru a prelucra piese profilate. Taișul cuțitului este negativul profilului piesei de format prin așezarea cuțitului în operațiunea de așchiere. Poate fi plan sau rotund și fixat într'un suport. Exemple:

3. ~ **de profilat rotund** [outil congé; Ausrundstahl; fillet tool; arcélgömbölyítő kés; резец для брусков, для филёнок]: Cuțit folosit pentru a rotunji trecerea între două porțiuni ale unei piese de diametri diferiți.

4. ~ **de rotunjit** [outil à arrondir; Rundungstahl; Abrundstahl; rounding tool; gömbölyítő kés; резец для обточки]: Cuțit folosit la rotunjirea muchiilor pieselor cilindrice.

5. ~ **de strung, radial** [outil en croissant; Radiusstahl; radius tool; sugárkés; шаблон для вытягивания шпунтатурных карнизов]: Cuțit folosit pentru a obține canale cu profilul în segment de cerc.

6. ~ **de strung, de retezat** [outil à saigner, outil droit à tronçonner; Durchstechstahl, Abstechstahl; cutting-off tool, parting tool; nyese kés, vágó kés; отрезной резец]: Cuțit de obicei îngustat, folosit pentru a reteza la strung bare cilindrice. Poate fi drept sau curbat, cu taișul curb sau drept, și perpendicular sau oblic pe axa corpului.

7. ~ **de strung, lat, de finisat** [outil finisseur plat; Breitschlichtstahl; broad nosed finishing tool; széles simító-kés; широкий резец для чистовой обработки]: Cuțit drept, cu taișul perpendicular pe axa corpului, folosit pentru finisat. Sin. Cuțit-daltă.

8. ~ **de strung, lateral** [outil latéral; Seitenstahl; side tool; oldalkés; боковой резец]: Cuțit cu taișul pe o muchie laterală a capătului, folosit pentru prelucrarea suprafețelor cilindrice și plane cari se taie în unghiu drept. Are, de obicei, vârful ascuțit. Poate fi drept sau curbat, pe dreapta sau pe stânga.

9. ~ **pentru filetat** [outil à fileter; Gewinde-drehmesser; chaser, chasing tool, thread tool, threading tool; simító esztergakés; винторезная плашка, резец]: Cuțit folosit pentru filetat la strung. Capul are forme diferite după forma filetului (ascuțit, trapez; pătrat). De obicei filetarea se face în mai multe treceri și la fiecare trecere cuțitul primește un avans transversal. Are forme diferite, după cum e folosit pentru filetat suprafața exterioară sau interioară a pieselor.

10. ~ **pentru gaură cu fund** [outil pour trous borgnes; Sacklochmesser; blind hole tool; Fene-

keslyuk kés; резец для несквозных или глухих отверстий]. V. 11, fig. 433.

11. ~ **pentru gaură de străbater** [outil à percer; Durchbohrungsmesser; boring through tool; átlukasztó feneketlen lyukkés; сверлильный резец для несквозных или глухих отверстий]. V. 10, fig. 433.

12. ~ **pentru strunjit plan** [outil à planer; Eckstahl; planing tool; egyenes esztergakés; резец строгального станка]: Cuțit încovoiat folosit pentru strunjit fețe plane din gros, sau pentru finisat.

13. ~ **șablon pentru filetat** [peigne à fileter; Gewindestrehler; chaser, chasing tool, die chaser, screw chaser; csavarmenetvágókes; гребенка, резьбовой резец]: Cuțit folosit pentru filetat într'o singură trecere, sau pentru finisarea filetului.

14. **Cuțit, port- ~** [porte-outil; Stahlhalter, Meißelhalter; tool holder; késfogó, készorító; державка резца]: Piesă folosită pentru a prinde cuțitul în suportul mașinii, în poziția cerută de operațiunea de prelucrare, și a transmite asupra suportului apăsarea de tăiere (fig. 434). Se construiește, de obicei, din oțel, și are diferite forme, după mașina-unealtă; după cuțitul și operațiunea efectuată. Exemple:

15. ~, **port- ~ de morteză** [porte-outil de mortaiseuse; Stoßmeißelhalter; slotting machine tool holder; vésőfogó; державка резца долбежного станка]: Unealtă în care se fixează un cuțit de forma cuțitului de raboteză, pentru ca să lucreze împreună ca un cuțit de morteză. Se compune, de obicei, dintr'o bară, care se prinde în căruciorul port-unealtă al mașinii de mortezat, cu un canal în care se fixează cuțitele, prin strângerea cu unul sau cu două șuruburi.

16. ~, **port- ~ de strung** [porte-outil de tour; Drehstahlhalter; lathe tool holder; esztergakés-fogó; державка токарного резца]: Suport de cuțit, constituit dintr'o bucată de oțel paralelepipedică, în care este frezat, pe una din fețele laterale, un canal de secțiune dreptunghiulară, de înălțime puțin mai mare decât înălțimea corpului cuțitului. Cuțitul se fixează în canal prin strângere cu unul sau cu două șuruburi. Strângerea insuficientă a cuțitului în port-cuțit, sau a port-cuțitului în suport, provoacă vibrarea cuțitului, și deci urme pe piesa prelucrată.

17. **Cuțit, suport de ~ de raboteză** [porte-outil de machine à raboter; Stahlhalter für Hobelmaschine; tool holder for planing machine; gyalogép késtartó karja; державка резца строгального станка]: Piesă pentru prins cuțitul de rindelat sau un port-cuțit de rindelat pe căruciorul port-unealtă al rabotezei. De obicei, are un dispozitiv care permite ridicarea cuțitului la cursa înapoi, pentru a evita frecarea cuțitului și încălzirea lui în cursa moartă.

18. ~, **suport de ~ de strung**. V. sub Strung.

19. **Cuțit daltă**. V. Cuțit de strung lat de finisat.

20. **Cuțit de însemnat foile de placaj** [cou-teau à trusquiner les feuilles de plaquage; Ritz-

messer; scoring knife; lemezkés; круголущильный резец]: Unealtă cu care se amorsează, pe o generatoare a lemnului rotund, foile cari corespund mai multor inele de creștere anuală, cari se vor despoia prin învârtirea lemnului în mașină.

1. **Cuțit de tăiat țevi, cu role** [coupe-tuyau; Rohrschneider; pipe shearing machine, tube cutter; csőlevágó; труборез]: Cuțit de formă și construcție specială, servind la tăierea țevelor (conductelor) metalice, până la un anumit diametru al acestora.

terior. Se disting două categorii, după felul mișcării cuțitului în timpul tăierii, și anume: cuțit spintecător, care taie pe generatoarea coloanei vechi (se folosește rar), cuțitul se acață de cerul burlanului, spintecându-l; cuțit rotativ, care taie pe circumferență și care se deosebește prin felul în care se face avansarea lui: prin fricțiune, prin greutatea garniturii de prăjini, prin presiunea lichidului pompat: cuțite hidraulice. La unele din aceste cuțite, în special la cele hidraulice, se adaptează un rac declanșabil, cu ajutorul căruia se poate extrage, imediat după tăiere, și coloana tăiată. Cuțitele cari taie

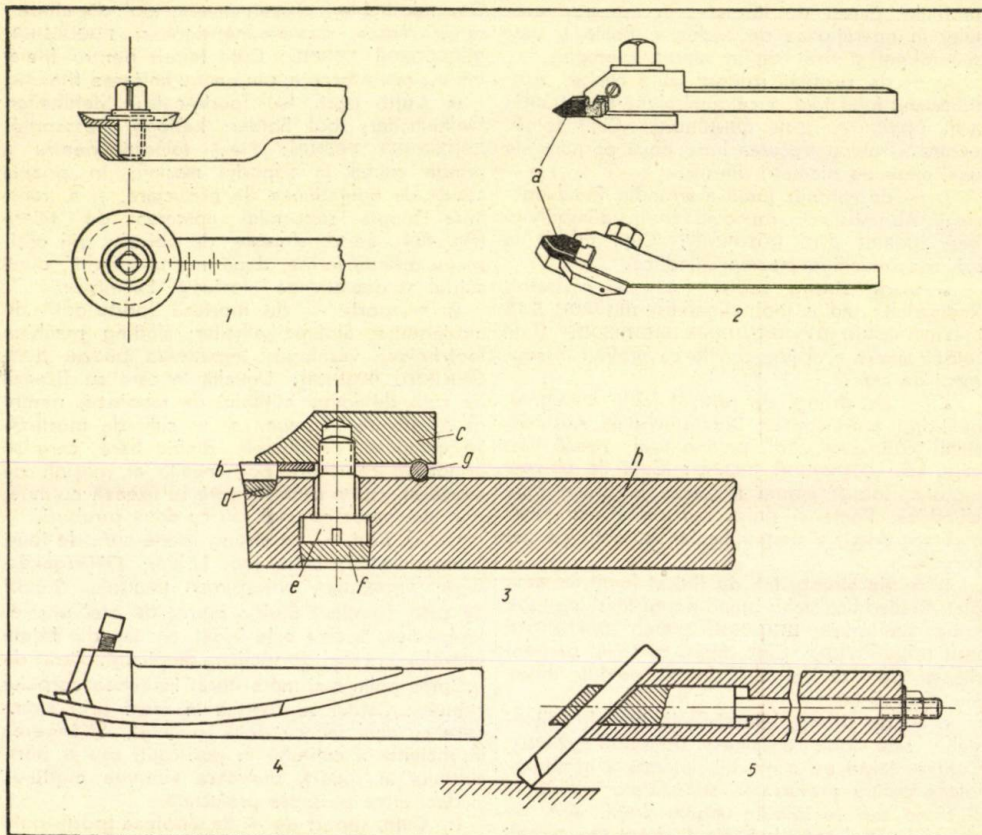

Fig. 436. Port-cuțite.

1) port-cuțit pentru cuțit radial; 2) port-cuțit pentru cuțit de filetat, cu placă de metal dur; 3) port-diamant; 4) port-cuțit de strung; 5) port-cuțit pentru cuțit de găuri; a) placă de metal dur; b) diamant; c) placă de acoperire; d) suport sferic; e) șurub de fixare; f) plombă de plumb; g) cuiu-suport; h) port-cuțitul.

2. **Cuțit de tăiat tuburi** [coupe-tubes; Rohrschneider; casing cutter, drill pipe-cutter, tubing cutter; csővágó; труборез]. Mine: Unealtă folosită pentru recuperarea burlanelor și a tubingului, din gaura de sondă. Cuțitele se pot împărți în două categorii: Cuțite pentru tăiat burlane, prăjini și tubing, cari lucrează în interior, și cuțite pentru tăiat prăjini și tubing, cari lucrează îmbrăcând prăjinile sau tubingul în ex-

terior. Se disting două categorii, după felul mișcării cuțitului în timpul tăierii, și anume: cuțit spintecător, care taie pe generatoarea coloanei vechi (se folosește rar), cuțitul se acață de cerul burlanului, spintecându-l; cuțit rotativ, care taie pe circumferență și care se deosebește prin felul în care se face avansarea lui: prin fricțiune, prin greutatea garniturii de prăjini, prin presiunea lichidului pompat: cuțite hidraulice. La unele din aceste cuțite, în special la cele hidraulice, se adaptează un rac declanșabil, cu ajutorul căruia se poate extrage, imediat după tăiere, și coloana tăiată. Cuțitele cari taie

3. **Cuțit pentru cabluri de sârmă** [coupeau pour couper les câbles; Seilmesser; wire rope knife; sodronykötélvágó; резец для проволочных канатов, для тросов]. Mine:

Aparat pentru tăiat și extras sârma din gaura de sondă, când unealta (lingură, piston, spiț, etc.) acățăta de ea s'a înțepenit în puț. Se folosesc mai multe feluri de aparate: Unele sunt în formă de coruncă cu clapet, la cari, prin simpla tragere în sus, clapetul taie cablul. Alte aparate taie cablul prin așezarea lor pe capul lingurii sau al ruptagului uneltei înțepenite în puț, care deschide o lamă ce taie cablul. Alt aparat taie cablul prin forfecarea lui între partea inferioară și cea superioară a aparatului. Cablul se introduce într'un orificiu practicat în sens vertical, în cele două părți ale aparatului. Partea inferioară, ajungând pe capul uneltei rămase în puț, constrânge porțiunea superioară a aparatului să se deplaseze pe un plan inclinat la 45° față de verticală, și să foarfece cablul. Aparatele de tăiat sârma se introduc cu cablu și cu o mică tijă grea deasupra lor, sau cu prăjini de pompă canadiană.

1. **Cuțit de sapă** [béquille de crosse; Spornspitze; trail spade, knife; ágyútalp rögzitő-csap; оконечность сошника (орудия)]. Tehn. mil.: Piesă de fier sau de oțel, care fixează în pământ sapa afetului, afetul, sau fălceaua afetului unui tun.

2. **Cuțită**. V. sub Leasă.

3. **Cuțitoaie** [plane; Ziehmesser; drawing knife; vonókés; струг, скобель]: Cuțit de formă specială, format dintr'o lamă de oțel ascuțit, cu două mânere perpendiculare pe lamă la capete, cu care se curăță coaja de pe coraci și se ciopește lemnul (8, fig. 431).

4. **Cuțitoaie** [plane; Schlichtmeissel; planisher; bognár vonókés; бондарный струг]. Ind. țăr.: Unealtă folosită, în dogăria rustică la prelucrarea doagelor; este echipată cu două mânere perpendiculare pe limba cuțitoaiei, care poate fi plană sau curbă (8 și 9, fig. 431).

5. **Cuțitul lung** [coutre; Pflugmesser, Kolter; colter, sock blade; szántóvas; черенковый нож]: Piesa dela plug, care taie brazda în plan vertical.

6. **Cutremur de pământ** [tremblement de terre; Erdbeben; earthquake; földrengés; землетрясение]. Geol.: Sgduire a solului pe o întindere mai mică sau mai mare, cauzată de mișcări tectonice, de mișcări epirogenice, de erupții vulcanice și prăbușiri în goluri subterane. Se deosebesc următoarele feluri de cutremure: tectonice sau orogenice; epirogenice; vulcanice; de prăbușire. Cutremurul poate avea următoarele grade de intensitate (scara Marcalli): 1. Imperceptibil pentru om, sensibil numai pentru aparate; 2. Perceptibil numai la etajele clădirilor, de către persoanele atente; 3. Simțit și la parterul clădirilor, nu însă și în aer liber; 4. Sgduiri simțite și în aerul liber; trosniri în lemnărie, la uși și ferestre; 5. Sgduiri puternice, pendulare ale obiectelor suspendate liber; răsturnarea obiectelor ușoare; 6. Sgduiri foarte puternice, căderea cărților, a tablourilor, mici deplasări ale mobilelor, căderi de tencuială, cărămidăria rămânând însă neatinșă; 7. Ușoare stricăciuni la clădiri; la mai mult de un sfert din case, crăpături la mortar, pornind

dela colțul de sus al casei, spre acoperiș; 8. Mari stricăciuni la clădiri; crăpături deschise în ziduri la un sfert din case, căderi de coșuri și de porțiuni de zid de lângă acoperiș; 9. Prăbușiri, crăpături mari în ziduri, căderea colțurilor dela etaje la jumătate din clădiri; 10. Mari prăbușiri: la etaje, căderi de ziduri interioare și exterioare, crăpături grave în zidurile parterului, surpări de ziduri și acoperișuri la trei sferturi din case; 11. Prăbușiri de ziduri și la parter, aproape la toate clădirile; 12. Numeroase prăbușiri complete, până la fundațiile clădirilor. — Aceste grade de intensitate corespund unor amplitudini ale oscilațiilor solului și unor accelerații bine definite.

7. **Cutremur tectonic** [tremblement de terre tectonique; tektonisches Beben; tectonic earthquake; tektonikus földrengés; тектоническое землетрясение]. Geol.: Cutremur de pământ provocat de dislocările scoarței (mișcările orogenice). Se propagă pe suprafețe întinse. Epicentrul este situat în zone tectonice. Cutremurele din țara noastră sunt de origine tectonică.

8. **Cutremur vulcanic** [tremblement de terre volcanique; vulkanisches Beben; volcanic earthquake; vulkánikus földrengés; вулканическое землетрясение]. Geol.: Cutremur provocat de fenomenele explozive ale erupțiilor vulcanice. Se propagă pe o suprafață mică. Sunt frecvente în Japonia.

9. **Cuvă** [cuve; Bottich, Kübel; tub, vat; kád; чан, бак, ванна]: Recipient, de mărimi și forme variate, servind la diferite operațiuni în tehnică și în laborator:

10. ~ de carbonatare [chaudière de carbonatation; Saturationspfanne; carbonatation boiler; teli-tüst; карбонизационный котёл]. Ind. alim.: Aparat constând din cutii de tablă cu pereții groși și rezistenți, având fundul inclinat, pentru a se îndepărta ușor depozitul format; are, la interior, o serpentină pentru introdus aburul necesar la încălzirea zemurilor, și o altă serpentină găurită, prin care se aduce bioxidul de carbon necesar carbonatării. Servește, în general, și pentru defecarea zemurilor.

11. ~ de fermentație [cuve de fermentation; Gärbottich; fermenter, fermenting tub; erjesztő kád; бродительный чан]. Ind. alim.: Aparat cu vase de diferite forme și mărimi, în care se produc fermentații. Poate fi de lemn, de metal (aluminu, oțel, fontă, etc.) sau de beton, etc. Cuvele de fermentație pot fi deschise sau închise, după cerințe.

12. ~ de fierbere a mașelor [cuve de trempe; Maischepfanne; keeve, mash-tub; főző-üst; бро-дильный чан]. Ind. alim.: Cuvă care servește în procedeul de brasaj prin decocție sau mixt, pentru aducerea la fierbere a mașelor. Este fie de cupru, fie de tablă de oțel. Încălzirea ei se poate face fie cu abur (în acest caz cuva are dublu fund), fie pe foc direct (în acest caz cuva este așezată într'un fel de vatră de zidărie). În interiorul cuvei se găsește un agitator care are, la cuvele moderne, forma unei elice.

1. **Cuvă de filtrare** [cuve filtrante; Läuterbottich; refining vat; szűrő kád; чан для фильтрования, для рафинирования]. *Ind. alim.*: Cuvă metalică de formă cilindrică, având două funduri, dintre care cel superior este format din plăci de bronz perforate, cari rețin resturile de malț (borhotul), lăsând să treacă mustul din bere. Resturile din malț formează chiar pătura filtrantă. Celălalt fund prezintă mai multe orificii, dela cari pleacă niște tuburi metalice cari se termină cu câte un robinet. Lichidul filtrat trece prin aceste tuburi și se scurge într'un jghiab colector, de unde este apoi trecut la cuva de fierbere cu hamei. In interiorul cuvei de filtrare se găsește un agitator pentru omogeneizarea păturii de borhot, și un dispozitiv special pentru răspândirea apei de spălare pe suprafața borhotului, după ce mustul de bere s'a filtrat.

2. ~ de imbibare a orzului [cuve de trempe, cuve mouilloire; Gerstenweichebottich; barley steeping tank; árpaázató kád; мочильный чан для ячменя]. *Ind. alim.*: Cuvă în care se face imbibarea orzului cu apă. Este construită, de obicei, din tablă, și are forma cilindrică, cu fundul conic, pentru a permite ca golirea să se facă complet prin simpla deschidere a unui obturator care se găsește la partea inferioară a cuvei. Tot la partea inferioară a cuvei se găsește un dublu fund de tablă perforată, care permite ca apa să vină și să fie scoasă fără ca boabele să fie antrenate. In interiorul cuvei se găsește un dispozitiv pentru injectarea aerului în cuvă, în timpul cât are loc imbibarea.

3. ~ de zaharificare [cuve; Maischbottich; mash-tub, mash vat; cukrosító kád; солодовенный чан]. *Ind. alim.*: Macerator în care se face brașajul la zaharificare. Se construiește din tablă, iar la exterior se îmbracă într'o manta de lemn, pentru a se evita radiația căldurii. Unele cuve au pereții dubli. Intre ei circulă vapori pentru încălzire. Cuvă acoperită cu un capac, și are în interior un agitator. Forma cea mai des folosită este forma cilindrică. Unele cuve de zaharificare servesc și pentru filtrarea mustului de bere; în acest caz, au fund dublu, din care cel superior este perforat.

4. ~ -mamă [solution de cuve; Lösungs-bottich; vat solution; anyakád; раствор чана]. *Ind. text.*: Soluția de colorant de cadă (indigoul) solubilizat cu hidrosulfid de sodiu și cu sodă caustică, și care e alcalină, ca să poată dizolva colorantul. Sin. Cadă-mamă.

5. **Cuvă** [cuve; Schacht, Ofenschacht; shaft; akna, kemenceakna; шахта, шахта доменной печи]. *Metl.*: Partea de obicei de formă tronconică sau de două trunchiuri de con suprapuse pe baza lor mare, a unui cuptor metalurgic ver-

tical. Este spațiul d'n cuptor în care se face fuziunea și reducerea oxidului de metal. V. sub Cuptor înalt, cubilou.

6. **Cuvelaj** [cuvelage; Küvelage; shaft lining; vizhatlan aknabélelés; крепление стен шахты, обшивка шахты]. *Mine*: Sistem de armare sau de căptușire etanșă a puțurilor cari străbat terenuri cu foarte multă apă. După felul materialului întrebuințat, se deosebesc: cuvelaje de lemn, cuvelaje de zidărie, cuvelaje de beton simplu sau armat, cuvelaje metalice și cuvelaje mixte.

7. ~ de beton [cuvelage en béton; Beton-küvelage; concrete lining; beton aknabélelés; отделка бетоном]: Cuvelaj cu pereții de beton simplu sau armat (în cazul unor solicitări importante la forfecare), de formă circulară și, mai rar, eliptică sau în arc de cerc. Impermeabilizarea pereților se obține prin alegerea adecvată, din punctul de vedere granulometric, a materialelor componente, și prin folosirea ca adausuri în masa betonului a unor substanțe chimice impermeabilizante (Aquabar, Tricosal, Ceresit, etc.) sau a unei anumite cantități de tras.

8. ~ de lemn [cuvelage en bois; hölzerne Küvelage; shaft timbering; aknabélelés fával; шахтенная деревянная опалубка (крепление)]: Cuvelaj alcătuit din cadre inelare succesive, poligonale sau rareori circulare, constând, fiecare, din mai multe piese de lemn ecarisat, tăiate astfel, încât prin îmbinare să formeze o construcție cât mai etanșă la infiltrații de apă, și cât mai rezistentă la presiunile terenului înconjurător. Pentru mărirea etanșeității, spațiile goale dintre cadre se infundă cu mușchi de pădure sau cu șuvițe gudronate de cânepă, iar în spațiile lor se bate beton. E sistemul de armare a puțurilor folosit mult, până la începutul secolului nostru, în Vestul Europei.

9. ~ de zidărie [cuvelage en maçonnerie; Mauerungsküvelage; masonry lining; falazott aknabélelés; каменная или кирпичная обделка]: Cuvelaj alcătuit din zidărie de cărămidă, de piatră, din bolțari de beton, de formă circulară, mai rar eliptică sau în arc de cerc. Pentru o mai bună impermeabilizare a pereților, rosturile zidăriei sunt astupate cu mortar de ciment (1 parte ciment și 2...3 părți nisip). Suprafața interioară a puțului este tencuită, de asemenea, cu mortar de ciment, în care se adaugă tras sau substanțe chimice impermeabilizante (Tricosal, Aquabar, etc.); în spate, golurile dintre zidărie și teren sunt umplute cu beton.

10. ~ metalic [cuvelage métallique; Gussring, Tübbing; shaft tubbing; öntöttgyűrűs aknabélelés; металлическая шахтенная опалубка (крепление)]: Cuvelaj alcătuit din inele succesive circulare, compus fiecare din 9...14 seg-

mente de fontă sau de oțel turnat, asamblate astfel, încât să formeze un cilindru de o anumită înălțime. Există două tipuri de cuvelaje metalice:

1. ~ englez [cuvelage anglais; englischer Guf-ringausbau; english shaft tubbing; angol rendszerű öntött gyűrűs aknabélelés; английская металлическая шахтенная опалубка (крепление)]; Cuvelaj metalic, constând din segmente cu înălțimea de 0,60...0,70 m și o lungime de 1,20...1,50 m, având nervuri de întărire pe fața exterioară. Asamblarea segmentelor unui inel se face prin simplă juxtapunere. Pentru asigurarea etanșeității între fețele de contact a două segmente, se plasează o fâșie subțire de lemn, iar în spatele inelelor se toarnă beton, care mărește, în același timp, și rezistența pereților puțului la solicitările date de terenul înconjurător.

2. **Cuvelaj german** [cuvelage allemand; deutscher Gussringausbau; german shaft tubbing; német rendszerű öntöttgyűrűs aknabélelés; немецкая металлическая шахтенная опалубка (крепление)]; Cuvelaj metalic constând din segmente cu înălțimea și lungimea de 1,50 m, cu nervuri de întărire pe fața interioară. Asamblarea segmentelor unui inel și a inelelor între ele se face cu șuruburi cu cap și piuliță. Etanșeitatea întregului ansamblu de inele este asigurată prin foi de plumb de 4 mm, așezate între fețele de contact a două segmente și cari, prin strângerea șuruburilor, astupă toate neregularitățile și spațiile goale. Tot pentru mărirea etanșeității și a rezistenței la solicitările date de terenurile înconjurătoare, se astupă cu beton găurile dintre cuvelaj și pereții săpăturii puțului.

3. **Cuvelă** [cuvette, cunette; Abflussrinne; basin, big cuvette; folyóka; сточная канавка]. Tehn. mil.: Rigola de pe mijlocul șanțului obstacol, care servea pentru scurgerea apelor de ploaie, în lucrările de fortificație permanentă înainte de 1914.

4. **Cuvelă**

[cuvette; Schüssel; basin; üst mélyedés; котловинообразная синклинал] Geol.: Sinclinal care are lățimea bazei aproape egală cu lungimea, și se prezintă cu un contur

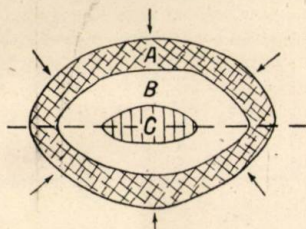

Fig. 437. Cuvelă văzută în plan orizontal. A) stratul cel mai vechiu; B) stratul intermediar; C) stratul cel mai nou; → înclinarea stratelor. — — — — — axa cuvetei.

circular sau eliptic (fig. 437). Ex. Cuveta Transilvaniei.

5. **Cuvelă** [cuvette; Schale; developing tank; серпено; фотографическая кювета, ванна]. Foto.: Vas paralelepipedic, cu cioc puțin adânc, în care se fac operațiunile de deve-

lopare, de fixare, de spălare, etc., a negative-lor, a diapozitivelor sau a copiilor fotografice. Cuveltele sunt de sticlă, de porțelan, de tablă emailată sau de rășini sintetice.

6. **Cuvelă de răcire** [cuve de refroidissement; Kühlküvette; cooling cell; hűtőszelence; охлаждаемая ячейка, клетка]. Cinem.: Cutie cilindrică circulară, cu fețele de sticlă, în care se introduce apă, și care se așază în aparatele de proiecție cinematografică, între izvorul de lumină și film, pentru a reduce încălzirea acestuia. O răcire mai bună se realizează când are circulație de apă.

7. **Cuvelă pentru observarea precipitatelor** [cuvette pour l'observation des précipités; Küvette für Beobachtung der Niederschlägen; cuvette for precipitates; lecsapodásészlelő szelence; сосуд для исследования осадков]. Chim.: Mic vas confecționat din sticlă pentru microscopie, prin lipire cu balsam de Canada, și care servește la cercetarea precipitatelor sub microscop, cu scopul unei recunoașteri după forma cristalină.

8. **Cuvrăjoanță**. V. Eclisă.

9. **Cuxă** [part de mine; Kux; mine share; bányaársz; шахтенный пай]. Mine: Titlu nominal cu caracter mobilier, reprezentând o cotă-parte indiviză din patrimoniul unei asociații miniere. Asociația pe cuxă poate avea dela 16 până la 128 cuxe, cari se pot împărți în cel mult 100 de părți fiecare.

10. **Cuxar** [actionnaire de mines; Kuxeninhaber; Kuxeigentümer; mine share-holder; bányaársz, шахтенный пайщик, акционер]. Mine: Deținător de cuxe.

11. **Cver** [entrevers; Querstellung eines Bildes; transverse; egy kép ferde beállítása; поперечная позиция]. Arte gr.: Ansamblul liniilor orizontale dintr-o tabelă. Pentru simplificarea operațiunilor de culegere și a tabelelor, se alcătuiesc forme speciale pentru liniile transversale și se tipăresc separat, tiparul suprapunându-se peste tiparul tablei care cuprinde numai capul și coloanele.

12. **Cyanogas**. Fung.: Cianură de calciu în amestec cu cloruri de calciu și sodiu, carbură și cianură de calciu și cărbune, folosită ca fungicid și insecticid. Degajă cca 20...25% acid cianhidric (N.D.).

13. **Cyanox**. Produs industrial care e un amestec de acid cianhidric lichid stabilizat, imbibat într-o masă poroasă, cu granule de pământel, în discuri de celuloză sau în altă substanță poroasă de o compoziție specială, ambalat în cutii metalice, ermetice închise. Cutiile metalice conțin 200, 1200, 1400 și 1600 g acid cianhidric. Produs asemănător Cyklonului B. (N.D.) V. Cyklon B.

1. **Cycleweld.** *Ind. chim. sp.:* Derivat al cauciucului, cu o compoziție foarte asemănătoare cu a reanitului. Ca și acesta, se întrebuințează foarte mult pentru lipitul diferitelor materiale și, datorită calităților lui excepționale, a găsit o largă întrebuințare în aviație. Întrebuințând cycleweldul acolo unde înainte se făcea îmbinarea prin buloane, s'a realizat o importantă economie în greutate, obținându-se o etanșare tot atât de bună, sau chiar mai bună (N.C.).

2. **Cyklon B.** Produs industrial, care e un amestec de acid cianhidric lichid, îmbibat în discuri celulozice și ambalat în cutii de tablă groasă, ermetic închise. Se livrează în cutii de 500, 1000 și 1500 g (N.D.).

3. **Cylinder Stock** [termen englez], [cylindre S.; Cylinder S.; S. cylinder; henger üledék; цилиндр-шток]. *Ind. petr.:* Reziduu vâcos, obținut la distilarea anumitor țițeiuri cu conținut redus de asfalt, și folosit la prepararea uleiuri-

lor de cilindru cu abur supraîncălzit, ca și la prepararea uleiurilor Bright-Stock.

4. **Cynara** [artichaut; Artishocke; artichoke; árticsóka; артишок]. *Bot.:* Cardunculus L.; Anghinară. Plantă erbacee, spinosă, din familia compozeelor, decorativă ca port (cultivată și ca a-tare), cu frunze mari, spinose, divizate, de culoare verde albicioasă pe partea superioară, păroase pe partea inferioară, cu flori roșii-violette, dispuse în mari capitule globuloase, învelite de solzii membranoși, cărnoși la bază, cari se acoper unul pe altul. Solzii cărnoși și receptaculul floral constituie o legumă excelentă. Înfloreste în Iulie-August. În cultură, pentru scop culinar, se folosesc două subspecii: 1. Ssp. Cardunculus (L.) Hegi var. altilis DC, ca și formele horticole „de Tours”, „Puviss”, f. inermis Hort. etc. — 2. Ssp. Scolymus (L.) Hegi. — Ca plantă ornamentală se mai cultivă și specia Cynara syriaca Boissier.

5. **Cyprinicultură.** V. Ciprinicultură.

BIBLIOTECA ORĂȘENEASCĂ
Sf. Gheorghe
JUDEȚUL COVASNA